

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU MAASEUDULLA

Maisemaselvitys ja rakennusinventointi osana Hajalan
kyläkaavoitusprosessia

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Ympäristötekniologia
Miljöosuunnittelu
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Elisa Lindqvist

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristötekniikka

LINDQVIST, ELISA:

Maankäytön suunnittelu maaseudulla
Maisemaselvitys ja rakennusinventointi
osana Hajalan kyläkaavoitusprosessia

Miljöösuunnittelun opinnäytetyö, 80 sivua, 8 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä asioita tulee ottaa huomioon kehitettäessä maaseutumaisia alueita. Työn toimeksiantaja on Salon kaupunki ja työ on osa alueellista koheesio- ja kilpailukykyohjelmaa, jonka keskeisenä tavoitteena on ollut kylien kehittäminen osana seudun aluerakennetta. Salon kaupunki aloittaa vuoden 2014 alussa yleiskaavan laatimisen Hajalan kyläalueelle ja tämä työ toimii pohjana tulevalle kaavoitusprosessille.

Työn teoriaosuus käsittelee maaseudun kehitystä yleisesti. Aluksi on selvitetty maaseudun käsite sekä maaseudun ja maanviljelyn historia ja lisäksi asiat, jotka ovat johtaneet maaseudun nykytilanteeseen. Tämän jälkeen on käsitelty maankäytön suunnittelua maaseutumaisilla alueilla.

Käytännön osuus sisältää Hajalan kyläalueelle laaditun maisemaselvityksen. Selvityksessä on tutkittu muun muassa alueen maaperää, topografiaa, ilmastoa ja kasvillisuutta sekä kulttuuriympäristöä. Työssä on myös tarkasteltu alueen soveltuvuutta uudelle rakentamiselle luonnonolosuhteiden sekä kulttuuriympäristön kannalta. Opinnäytetyön yhteydessä inventoitiin lisäksi alueen 1940–1960-luvun rakennuskantaa.

Asiasanat: maisema, rakennusinventointi, maaseudun kehitys, kaavoitus, kylä

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Environmental Technology

LINDQVIST, ELISA: Land use planning in a rural environment
Landscape survey and building inventory
in the Hajala village

Bachelor's Thesis in Environmental Planning, 80 pages, 8 pages of appendices

Spring 2014

ABSTRACT

The objective of this thesis was to study what has to be taken into account when planning a rural environment. The thesis was commissioned by the city of Salo and it is a part of the local cohesion- and competitiveness program where the objective is to develop the regional structure. This study is groundwork for the masterplan of the Hajala village, which the city of Salo is going to start to do in the beginning of 2014.

The theory part covers the development of a rural environment in general. It deals with the concept of a rural area, history of agriculture and issues that have led to the situation today.

The practical part consists of a landscape survey and inventory of the building stock in the Hajala village. The landscape survey covers what kind of soil, topography, climate and vegetation there is in the area and what cultural values there are. In the landscape survey there is also a study of suitable places for new building stock, from the point of view of natural conditions and cultural environment. The building inventory covers buildings which were built in the 1940-1960's.

Keywords: landscape, inventory of building stock, development of rural environment, land use planning, village

KÄSITTEET

ENRD (European Network for Rural Development)

Euroopan maaseudun kehittämisverkosto.

ESDP (European Spatial Development Perspective)

Euroopan aluesuunnittelun ja aluekehityksen suuntaviivat. Osa Euroopan unionin aluepolitiikan hallinnointia, jonka tarkoituksena on varmistaa unionin alueen tasapainoinen ja kestävä kehitys perustavoitteiden mukaisesti. Tavoitteita ovat taloudellinen ja sosiaalinen koheesio, osaamiseen perustuva ja kestävän kehityksen periaatteita noudattava taloudellinen kilpailukyky sekä luonnon- ja kulttuurivarojen monimuotoisuuden säilyttäminen.

ESDP sisältää neljä merkittävää toiminta-alaa, jotka ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja tuovat haasteita Euroopan unionin aluesuunnitteluun sekä aluekehitykseen: kaupunkialueiden kehitys, maaseutualueiden kehitys, liikenne sekä luonto- ja kulttuuriperintö.

ICOMOS (International Council of Monuments and Sites)

Kansainvälinen yhdistys, joka toimii kulttuuriperinnön säilyttämisen hyväksi ja neuvoo esimerkiksi UNESCO:a maailmanperintökohteisiin liittyvissä asioissa.

Infrastrukturi

Infrastrukturi käsittää palvelut ja rakenteet, jotka mahdollistavat yhteiskunnan toiminnan. Infrastrukturi jakautuu sosiaaliseen ja tekniseen osa-alueeseen. Tässä työssä viitataan tekniseen infrastruktuuriin, joita ovat esimerkiksi liikenneverkot, vesihuolto, jätehuolto sekä niin sanottu sinivihreä infrastrukturi, joka käsittää viher- ja vesialueet.

Passiivitalo

Erittäin vähän energiaa kuluttava talo. Määritelmä perustuu kolmeen tunnuslukuun, joiden tulee alittaa tietyt arvot: lämmitysenergiantarve, rakennuksen kokonaisprimäärienergiantarve sekä mittaukseen perustuva ilmavuotoluku.

SFS-EN 16096

Suomessa voimassa oleva standardi kulttuuriperinnön kartoittamiseksi ja säilyttämiseksi.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT	2
3	MAASEUTU – JATKUVASTI MUUTTUVA ILMIÖ?	3
3.1	Maaseudun määritelmät	3
3.2	Maaseututyypit	4
3.3	Kaupunki-maaseutu -luokitus	5
3.4	Maaseudun ja maanviljelyn historiaa	6
3.4.1	Lohkojaosta isojakoon	7
3.4.2	Maaseutuasumisen historiaa	8
3.5	Nykyajan maaseutu	8
3.6	Maaseutumaisemaan vaikuttavat tekijät	9
4	MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU MAASEUDULLA	11
4.1	Maankäytön suunnittelu yleisesti	11
4.2	Alueidenkäytön ohjausjärjestelmä	11
4.2.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	12
4.2.2	Maakuntakaava	13
4.2.3	Yleiskaava	13
4.2.4	Asemakaava	14
4.2.5	Suunnittelutarvealueet	14
4.3	Maankäytön suunnittelussa maaseudulla huomioon otettavia tekijöitä	15
4.3.1	Kallioperä ja maaperä	15
4.3.2	Pienilmasto	15
4.3.3	Tärkeät näkymät ja arvokkaat peltoalueet	15
4.3.4	Vaihettumisvyöhykkeet	16
4.3.5	Energiatehokkuus	16
4.4	Euroopan unionin vaikutus Suomen maaseutualueiden kehitykseen	17
4.5	Kyläkaavoituksen lähtökohdat	18
4.6	Kyläkaavoituksen eteneminen	20
4.7	Rakennuspaikkojen määrittäminen	20

5	MAISEMASELVITYS	23
5.1	Alueen raja	24
5.2	Suurmaisema	25
5.3	Historia	27
5.4	Nykytilanne	30
5.4.1	Asutus	30
5.4.2	Elinkeinot ja palvelut	31
5.4.3	Tiestö ja liikenne	32
5.4.4	Suunnittelutilanne	33
5.4.5	Kunnallistekniikka	35
5.4.6	Maatalouskeskukset	36
5.5	Arvokkaat maisema-alueet	37
5.5.1	Selvitysalueen sijoittuminen arvokkaalle maisema-alueelle	38
5.5.2	Arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi	39
5.6	Perinnemaisemat ja arvokkaat luontokohteet	40
5.7	Kulttuurimaisema	41
5.7.1	Rakennetut kulttuuriympäristöt	41
5.7.2	Muinaisjäännökset	43
5.7.3	Kulttuuriympäristöjen säilyttäminen ja hoito	45
5.8	Maisemarakenne ja luonnonmaisema	46
5.8.1	Kallioperä	46
5.8.2	Maaperä	47
5.8.3	Topografia	49
5.8.4	Vesiolosuhteet	49
5.8.5	Ilmasto	50
5.8.6	Kasvillisuus	50
5.9	Maisemakuva	51
5.10	Maiseman arvot	52
5.10.1	Kulttuuriympäristön arvot	52
5.10.2	Maisemakuvan arvot	52
6	MAANKÄYTTÖSUOSITUKSET	53
6.1	Maiseman kannalta rakentamiseen hyvin soveltuvat alueet	53
6.2	Maiseman kannalta kohtalaisesti rakentamiseen soveltuvat alueet	53
6.3	Maiseman kannalta heikosti rakentamiseen soveltuvat alueet	53

6.4	Maiseman kannalta erittäin huonosti rakentamiseen soveltuvat alueet	54
7	RAKENNUSINVENTOINTI	55
7.1	Rakennusinventoinnin merkitys	55
7.2	1940–1960-luvun rakentaminen eli jälleenrakennuskausi	56
7.3	Hajalan 1940–1960-luvulla rakennetut rakennukset	57
7.4	Tärkeimmät inventoinnissa esiin tulleet kohteet	58
7.4.1	Takala (Takalantilantie 110)	58
7.4.2	Aro (Arontie 73)	59
7.4.3	Osuuskassa (Vanha Turuntie 1077)	60
7.4.4	Lepistö (Tapiolantie 119)	61
7.4.5	Leppäoja (Vanha Turuntie 839)	62
7.4.6	Viitala (Vanha Turuntie 800)	63
7.5	MIP – Museon inventointiportaali	64
7.5.1	Portaalin käytöstä	64
8	YHTEENVETO	68
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	80

1 JOHDANTO

Maaseudun tulevaisuus uutisoi 29.5.2013 paluumuuton maaseudulle voimistuneen tasaisesti. Tilastokeskuksen mukaan vuosittaisten paluumuuttojen määrä on kasvanut vuodesta 1990 vuoteen 2012 yli kolmanneksen. Muuttoliikkeen tutkija Timo Aro arvioi artikkelissa paluumuuttojen kasvun selittyvän sillä, että työmarkkinoilta poisjäävät suuret ikäluokat palaavat kotiseudulle tai lapsuuden maisemiin. Lisäksi Aro korostaa sitä, että paluumuutto on pienten kuntien elinvoiman säilyttämisen kannalta keskeinen tekijä. (Maaseudun Tulevaisuus 2013.)

Maaseutu on siis edelleen suomalaisten mielestä vetovoimainen asuinpaikka. Maaseudulle muuttoa voidaan jopa pitää jonkinlaisena trendinä nykypäivänä. Ihmiset arvostavat luontoa ja haluavat elää ympäristöään kunnioittaen. Paluumuutto ja lisääntynyt asutus kaupunkiseutujen ympäristössä luo haasteita maaseudun ympäristön kehitykselle sekä kaavoitukselle ja muulle rakentamisen ohjaukselle.

Tässä opinnäytetyössä paneudutaan maankäytön suunnittelussa huomioon otettaviin asioihin, kun suunnittelun kohteena on maaseutumainen alue. Maaseudun pitkät välimatkat, arvokas kulttuuriympäristö ja luonnonympäristö luovat erilaiset lähtökohdat maankäytön suunnittelulle, verrattuna kaupunkialueiden suunnittelulle. Ottamalla huomioon maaseudun voimavarat ja kehitysmahdollisuudet, pystytään kuitenkin myös maaseudulla tehokkaaseen maankäyttöön tinkimättä viihtyisyydestä ja ekologisesta kestävydestä.

2 TYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT

Työn teoriaosuudessa on käytetty lähteinä alan kirjallisuutta, Salon kaupungin paikkatietoaineistoa sekä Varsinais-Suomen maakuntamuseosta saatua aineistoa. Lisäksi Kemiössä 24.10.2013 järjestettiin seminaari rakennetun kulttuuriperinnön hoidosta. Seminaarista oli tässä työssä todella paljon hyötyä, sillä luennoista sai ajankohtaista ja tuoretta tietoa aiheesta alan ammattilaisilta.

Maisemaselvityksen pohjana on käytetty vanhoja alueeseen liittyviä maisemaselvityksiä, museoviraston ja maakuntamuseon arkistoja, ilmakuvia ja Salon kaupungin paikkatietoaineiston sekä Maanmittauslaitoksen karttoja. Lisäksi alueelle on tehty maastokäyntejä syksyn 2013 aikana.

Rakennusinventointi on suoritettu hankkimalla ensin tiedot 1940–1960-luvun rakennuskannasta Salon kaupungin paikkatietoaineistosta. Lisäksi Varsinais-Suomen maakuntamuseon inventointiportaalia on käytetty laajalti hyödyksi. Tietoja on täydennetty maastokäyntien yhteydessä kerätyllä aineistolla, kuten valokuvilla ja asukkaiden haastatteluilla.

Opinnäytetyön on laatinut Lahden ammattikorkeakoulun miljöösuunnittelun opiskelija Elisa Lindqvist. Salon kaupungilta ohjaajana on toiminut kehysalueyksikön päällikkö ja kaavainsinööri Timo Alhoke.

Rakennusinventointiin ohjausta on antanut myös Varsinais-Suomen maakuntamuseon tutkija Sara Tamsaari. Lahden ammattikorkeakoulusta opinnäytetyön valvovana opettajana on toiminut arkkitehti Eeva Aarrevaara.

3 MAASEUTU – JATKUVASTI MUUTTUVA ILMIÖ?

3.1 Maaseudun määritelmät

Mikä on maaseutua? Halfacreen (1993) mukaan maaseutua voidaan tarkastella neljän eri näkökulman kautta: kuvailevan, sosio-kulttuurisen ja paikan määritelmän kautta sekä sosiaalisena representaationa. Kuvailevasti määritteleviä tekijöitä ovat esimerkiksi väestötiheys, ikärakenne, tulo- ja poismuutto, maataloudesta elantonsa saavien prosenttiosuus sekä välimatka kaupunkien keskuksiin. Sosio-kulttuurisesta näkökulmasta katsottuna maaseutu määritellään yhteisönä. Määritelmässä verrataan maaseudun yhteisöjen ominaispiirteitä kaupunkiyhteisöjen piirteisiin. Kolmannen tavan, eli paikan määritelmän, mukaan maaseutu voidaan yhdistää esimerkiksi maanviljelyyn – paikkakunnalla viljellään maata, joten kyseessä on maaseutu. Sosiaalisen representaation lähtökohdasta maaseutu puolestaan määritellään ihmisten kautta: alue on maaseutua, jos ne ihmiset, jotka asuvat alueella ja käyttävät aluetta, kokevat, että se on maaseutua. (Sikiö 2012, 9 - 10.)

Henttinen kirjoittaa kirjassaan *Maaseutu politiikan tantereena* (2009), että maaseutu voidaan rajata muusta alueesta muun muassa rakenteellisten, toiminnallisten ja hallinnollisten kriteerien perusteella. Nämä kriteerit ovat osittain hyvin samankaltaisia Halfacreen (1993) määritelmien kanssa. Rakenteellisia rajaajia ovat esimerkiksi väestö, asutusrakenne ja -muodot sekä kulttuuriset piirteet. Toiminnalliset kriteerit puolestaan korostavat kaupunkien ja maaseudun välistä vuorovaikutusta. Hallinnollisesti rajaaminen on Henttisen mukaan haastavaa, sillä Suomesta löytyy niin kaupunkiasutuksen hankkineita maaseutumaisia kuntia, kuin kaupunkikuntiin yhdistettyjä laajoja ja harvaanasuttuja maaseutualueitakin. (Henttinen 2009, 14 - 18.)

Maaseutu on siis käsitteenä vaikea määritellä ja jokaisen ihmisen mielessä maaseutu on erilainen. Jaatisen (2013) mukaan maaseutu herättää paljon mielipiteitä: joillekin maaseutu merkitsee romanttista idylliä, toiselle maaseudusta tulee mieleen viljelysmaisemat. Jollekin maaseutu merkitsee tehotuotantoa ja maailmantalouden puristusta, toiselle taas maaseutu tuo mieleen sanat lähiruoka ja luomu. Monille maaseutu merkitsee mahdollisuuksia. Se voi merkitä myös

esimerkiksi juuria, sukulaisia, historiaa, vapautta, tilaa, turvallisuutta tai vaikkapa auringonvaloa. (Jaatinen 2013.) Rosenqvistin (2006) mukaan maaseutu on muuttuva yhteiskunnallinen käsite ja sitä tutkittaessa tulee kiinnittää huomio koko yhteiskuntaan ja sen muutoksiin. Rosenqvist (2006) toteaa myös, että maaseudusta ei tulisi puhua yksikössä, sillä maaseutuja on monenlaisia. (Sikiö 2012, 15.)

3.2 Maaseututyypit

Suomessa on ollut yleisesti käytössä maaseudun kolmijako, jossa maaseudun kunnat on jaettu kolmeen tyyppiin: kaupunkien läheiseen maaseutuun, ydinmaaseutuun ja harvaan asuttuun maaseutuun (LIITE 1). Kolmijaolla on pyritty ottamaan huomioon maaseutujen erilaiset piirteet ja välittämään maaseudun mosaiikkimaisuus. (Malinen, Kytölä, Keränen & Keränen 2006, 6.)

Kaupunkien läheinen maaseutu sijoittuu lähinnä Etelä- ja Länsi-Suomeen. Näillä alueilla asuvilla on mahdollisuus käydä työssä lähikaupungeissa ja monet näiden alueiden kunnista saavat muuttovoittoa, sillä kaupunkien läheinen maaseutu on erityisesti lapsiperheiden suosiossa. Muuttovoiton ansiosta näillä alueilla on parhaat kehittymisedellytykset, sillä kaupunkien läheisten maaseutujen kunnat pystyvät monipuolistamaan palvelujaan säilyttäen silti taloudellisen liikkumavaransa. Näillä alueilla hyvinvointi on maan parhaalla tasolla. (Malinen ym. 2006, 6.)

Ydinmaaseudun läheisyydessä sijaitsee useita keskisuuria keskuksia. Myös nämä kunnat sijoittuvat pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomeen. Alkutuotannon, kuten karjatalouden ja maanviljelyn, lisäksi ydinmaaseudulla on paikoittain maaseudulle sijoittuneita teollisuuden toimialakeskittymiä. (Malinen ym. 2006, 6.)

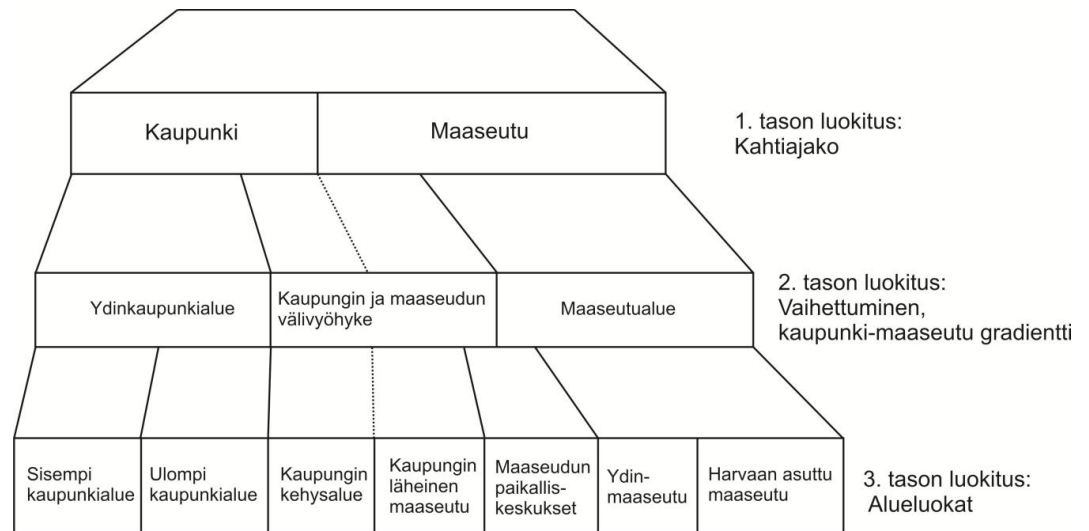
Suurin osa *harvaan asutun maaseudun* kunnista sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa. Näille alueille tyypillistä on nuorien poismuuttaminen, palveluiden katoaminen ja maatalouden harjoittamisen väheneminen. Harvaan asuttujen maaseutujen kunnat joutuvat taloudellisesti koviin, sillä vanhusten määrä alueella kasvaa ja uudet työpaikat eivät riitä korvaamaan perinteisten työpaikkojen määrää. (Malinen ym. 2006, 6.)

3.3 Kaupunki-maaseutu -luokitus

Vuonna 2013 Suomen ympäristökeskus sai yhdessä Oulun yliopiston maantieteen laitoksen kanssa valmiiksi uuden kaupunki-maaseutu-alueuokituksen, jonka tavoitteena on ollut muodostaa kriteerit, joiden perusteella voidaan korvata edellä mainittu maaseudun kolmijako sekä entinen kuntarajoihin perustuva kaupunki-maaseutu-luokitus. Kuntarajoihin perustuvaa luokitusta on kuntauudistusten myötä ollut tarve muuttaa, sillä saman kunnan alueella saattaa nykyään olla sekä kaupunkimaisia että maaseutumaisia alueita. Kuntarajoista riippumattomien paikkatietoaineistojen käyttö mahdollistaa alueiden tarkemman tunnistamisen ja luokittelun. Tämä uusi luokitus on tehty entisen maaseudun tyyppittelyn pohjalta siten, että se sisältää edelleen samat luokat kuin edeltäjänsäkin. Luokitteluun on lisäksi lisätty luokkia kaupungin ja maaseudun väliin, jotka lieventävät edellä esitetyn maaseudun kolmijaon tiukkaa rajanvetoa eri alueiden välillä (KUVIO 1). Kartta uudesta alueuokituksesta on liitteenä työn lopussa (LIITE 2). (Suomen ympäristökeskus 2013b, 3 - 7.)

Luokituksessa hyödynnetään koko maan kattavia paikkatietoaineistoja ja laskenta on tehty pääosin 250 x 250 metrin ruudukossa. Lähtöaineistona on käytetty muun muassa valtakunnallisia väestö-, työvoima-, työmatka- ja rakennustietoja sekä tieverkko- ja maankäyttöaineistoa. Näiden perusteella on laskettu määrää, tiheyttä, tehokkuutta, saavutettavuutta, intensiteettiä, monipuolisuutta ja suuntautuneisuutta kuvaavia muuttujia, joiden avulla alueet on luokiteltu seitsemään luokkaan. (Suomen ympäristökeskus 2013b, 3 - 7.)

Periaatteena on, että kaupunkialueilla, joissa toiminnot sijaitsevat tiheästi, alueita tarkastellaan pienipiirteisemmin ja maaseudulla, jossa toiminnot sijaitsevat harvemmassa, käytetään suurempaa tarkastelusädettä. Luokitus on yleistetty siten, että pienipiirteisimmät alueet on saatu häivytettyä. Lopputuloksena on luokitus, joka ei luonnehdi alueita ainoastaan tietyn paikan mukaan, vaan se ottaa huomioon myös alueen lähiympäristön. (Suomen ympäristökeskus 2013b, 3 - 5, 21, 43.)

KUVIO 1. Kuvio eri alueluokkien muodostumisesta ja niiden yhteyksistä (Suomen ympäristökeskus 2013b, 7)

3.4 Maaseudun ja maanviljelyn historiaa

Maatalous ja karjanhoito alkoivat Suomessa tuhansia vuosia sitten. Jo kivikaudella ihminen harjoitti alkeellista kaskiviljelyä, jonka jälkeen siirryttiin peltoviljelyyn (Heikkilä 2000, 16.) Luonnon antimista elantonsa saavien tavoitteena on aina ollut hyödyntää mahdollisimman tarkasti käytössään olevat resurssit, ja tämän vuoksi maanviljelijät valitsivat jo varhain asuinpaikkansa sellaisesta ympäristöstä, joka antaa parhaan tuoton (Rasila, Jutikkala & Mäkelä-Alitalo 2003, 67). Lounais-Suomessa vanhimmat kylät ja samalla pysyvän maanviljelyn synty ajoittuvat rautakaudelle noin 500eKr.-1150jKr hiekka- ja moreenimaille, sillä ne olivat keveitä kyntää jo ennen rauta-auran tuloa. Sen sijaan kovat savikot vaativat kunnan auroja, eikä savikoilla vielä rautakaudella raivattu peltoja. (Lehtomaa 2000, 19 - 21; Rasila ym. 2003, 40 - 41.)

Ihmisen siirtyminen tuhansia vuosia kestäneestä pyynti- ja eräkulttuurista paikallaan pysyvään maanviljelyskulttuuriin on historiamme suurimpia murroksia ja se on vaikuttanut ihmisen elämään monella eri tavalla. Maanviljely on teollistumisen myötä muuttunut ja kehittynyt hitaasti satojen sukupolvien aikana,

mutta alkuperäisen tehtävänsä ihmisen ravinnontuotannossa se on säilyttänyt koko historiansa ajan (Heikkilä 2000.16.) Maanviljelyn muutoksen mukana myös suomalainen maaseutumaisema ja rakentaminen ovat muuttuneet merkittävästi – ensin hitaammin, mutta 1900-luvun aikana nopeammin ja syvemmin. (Maatalouden tutkimuskeskus 1998, 6; Aarrevaara 2009, 9.)

3.4.1 Lohkojaosta isojakoon

Keskiajan alussa viljelysmaat muodostuivat epäsäännöllisen muotoisista pienistä peltoalueista, joita talot viljelivät yksityisesti. Tätä järjestelmää on nimetty lohkojaoksi. 1200–1500-luvuilla Lounais-Suomessa astui voimaan maaverotus, jonka yhteydessä valtiovallan ja kirkon aloitteesta lohkojaon sijaan otettiin käyttöön sarkajako. (Helsingin yliopisto 2004b; Forsius 2013.)

Sarkajaossa kylien pellot mitattiin kapeiksi saroiksi ja yhden talon sarkojen leveys riippui siitä, kuinka suuri osuus talolla oli koko kylästä. Perustana oli maan yhteisomistus ja jokainen talo sai verolukunsa mukaisesti suhteessa yhtä paljon sekä hyvälaatuista että huonoa maata ja kaikkien oli noudatettava samaa vuoroviljelyä ja tehtävä peltotyöt samanaikaisesti. Sarkajakoiselle kylälle oli ominaista tiivis yhteisöllisyys. Tämä vaikutti tiiviiseen kylämuodostukseen: kantatalojen jakaantuessa uudetkin talot sijoitettiin kylätontille, mikä lisäsi niiden tiivistymistä. (Helsingin yliopisto 2004c; Forsius 2013.)

Isojakoasetus, joka annettiin vuonna 1757, purki sarkajakojärjestelmän (Helsingin yliopiston 2004a). Tätä asetusta pidettiin ratkaisuna maanviljelyn ja asutustoiminnan edistämiseksi ja Lindroosin (2013) mukaan voidaan sanoa, että isojakko oli kylien ensimmäinen yleiskaava, jonka valossa nykyinen kaavajärjestelmämme on vielä lapsenkengissä. Isojaossa kukin tila sai omat pelto- ja niittylohkonsa ja samalla jaettiin myös metsät ja rannat. Eteläisessä ja läntisessä Suomessa isojaon alkaessa kylissä oli taloja tavallisimmin kahdesta viiteen ja ne sijaitsivat kylätonteilla, kylämäellä tiheässä ryhmässä. Isojako kuitenkin muutti asutuksien sijoittumisia. Sen yhteydessä pyrittiin talojen pellot liittämään suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja usein talo siirtyi vanhalta kylätontilta tilusten yhteyteen. Isojaon huonoina puolina sarkajakoon verrattuna voidaankin pitää kylärakenteen hajoamista. Isojako suoritettiin pääasiassa vuosien 1760 ja 1800

välillä, joissakin kylissä kuitenkin vasta 1900-luvun alussa. (Helsingin yliopisto 2004d; Forsius 2013.)

3.4.2 Maaseutuasumisen historiaa

1500-luvun puolivälissä Suomessa oli noin 7 500 kylää tai yksinäistä rakennusta. Eteläisessä Suomessa talot sijaitsivat usein savikkojen ympäröimillä moreenikumpareilla sekä selänteiden ja tasankojen reuna-alueilla, sillä nämä alueet olivat yleensä viljelykseen kelpaamattomia, mutta hyviä asumiseen ja niille muodostui laajojakin ryhmäkylä. Maaseudulla on edelleen asuttuja, keskiajalta peräisin olevia, kylän paikkoja. Maaseudulla historia elää peltoaukeiden muodossa ja vanhojen teiden linjauksissa ja ennen kaikkea rakennusten sijoittamisessa. (Museovirasto 2013; Rakennusperintö 2013a.)

Forsius (2013) kuvailee artikkelissaan juuri sitä, kuinka suomalaisen maaseudun historian pystyy aistimaan maisemaa tarkasteltaessa:

Peltojen keskellä kumpareella seisoo talo, peltojen halki metsänreunaan kulkee tilustie. Toinen talo on metsänreunassa, viimeisiä vuosiaan pystyssä seisova vanha mökki. Harjun syrjää kiemurtelee tie, laakson pohjalla näkyy järvi tai joki, ja kumpuilevaa peltoaukeaa ympäröivät metsäiset mäet.

Peltojen halki metsänreunaan kulkeva tie on aikoinaan ollut karjakuja, jota pitkin karja ajettiin laitumelle, metsän reunassa oleva talo on siirtynyt sinne isojaon jälkeen, harjun syrjää kulkevan tien linjaus on sama kuin 1700-luvulla kirkolle vieneen kesäratsutien ja peltoaukea on sama kuin 1700-luvulla, sillä kaikki viljelykelpoinen maa oli tuolloin jo otettu viljelykäyttöön. Metsän ja pellon reuna puolestaan on muinaisrannan kohdalla osoittamassa korkeutta, jolla vesi oli tuhansia vuosia sitten. (Forsius 2013.)

3.5 Nykyajan maaseutu

Suomen väestöstä jopa 27 prosenttia asukasta asuu maaseutumaisilla alueilla. Suomi onkin Euroopan unionin maaseutumaisimpia maita ja yhä useammalle maaseutu on paikka asua. (Maa- ja metsätalousministeriö 2006.)

Sikiön (2012, 19 - 20) mukaan maaseudulla asumiseen on nykypäivänä erilaisia motiiveja. Joku saattaa olla perinyt kiinteistön, josta ei halua luopua. Joku taas ehkä haluaisi muuttaa kaupunkiin, mutta ei saa myydyksi kiinteistöään. Toiset saattavat pitää maalla niin sanottua kakkosasuntoaan tai asua maalla perhetilanteesta, työstä tai vapaa-ajasta johtuvasta seikasta. Maalla asuminen voi olla lisäksi pysyvää ympärivuotista asumista, mutta myös kausiluontoista kesäasumista tai muuta vapaa-ajan asumista. (Sikiö 2012, 19 - 20.) Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa todetaan, että vapaa-ajan asuminen ja kakkosasuminen ovat merkittäviä asumisen muotoja maaseudulla ja samalla ne muodostavat yhden keskeisistä maaseudun vahvuuksista ja voimavaroista, parantaen niin pienten kuntien elinvoimaisuutta kuin ihmistenkin elämänlaatua (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 32).

Maaseudun tehtävä yhteiskunnassa perustuu maaseutuympäristöön monipuolisena ihmisten hyvinvoinnin lähteenä ja sen antamat mahdollisuudet ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä taloudellisen kilpailukyvyn tekijöitä.

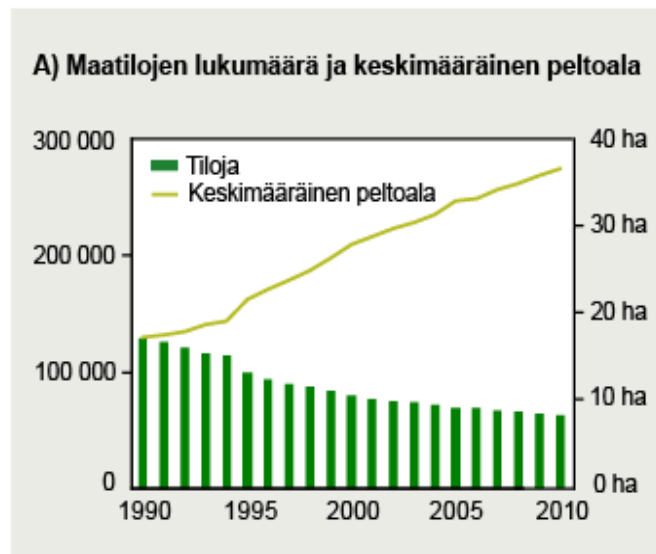
Tavoitteena on, että maaseutu on houkutteleva asuinympäristö ja että se tarjoaa työtä ja elämisen mahdollisuuksia. Maaseudulta haetaan elämään laatua, asumisväljyyttä ja puhtautta ja perhekeskeisyyttä. Maaseudulla eläminen on rikas kokemus yhteydestä luontoon, sen kiertoon ja ainaiseen muuttumiseen. Luonnon kanssa eläminen on kuitenkin jatkuvaa työtä ihmisen ja luonnon välillä: yksikään pelto ei orasta tai lehmä lypsä ilman ihmisen käden jälkeä. Maaseudulla ei ole elämää ilman siellä asuvia ihmisiä. (Maatalouden tutkimuskeskus 1998, 113; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 11.)

3.6 Maaseutumaisemaan vaikuttavat tekijät

Maaseutumaisemaamme on eniten vaikuttanut maanviljely ja sen kehitys. Lindroosin (2013) mukaan tällä hetkellä suomalainen maaseutumaisema on kasvamassa umpeen. Hänen mukaansa näköalapaikkoja tulisi avata ja tuoda näin kulttuurimaisemaa paremmin esille. Jaatinen (2013) taas on sitä mieltä, että tämä maaseudun pusikoituminen ja rappeutuminen johtuu osittain siitä, että maaseudun halki rakennetut tiet pirstovat viljelysmaita epäsäännöllisiksi pelloiksi, joita on vaikea viljellä. Tämän vuoksi viljely teiden vierellä sijaitsevilla pelloilla on

lopetettu ja ne saattavat usein nykypäivänä olla umpeenkasvaneita.

Maaseutumaisen kehitykseen on lisäksi pitkälti vaikuttanut paitsi asuin-, myös maatilarakentaminen. Hyvän kuvan maaseudun rakennekehityksestä saa vertaamalla maatilojen lukumäärän kasvua tilojen koon kehitykseen (KUVIO 2). Perinteisen karjatalouden aikana viljeltiin monipuolisempaa lajistoa pienemmällä alueella. Tilojen vähentyessä ja samalla keskimääräisen tilakoon kasvaessa maankäyttö on tehostunut ja yksipuolistunut. Peltolohkoista on tullut yhtenäisiä ja suuria. (Luonnontila 2013.)

KUVIO 2. Maatilojen määrän ja keskimääräisen peltoalan kehitys (Luonnontila 2013)

4 MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU MAASEUDULLA

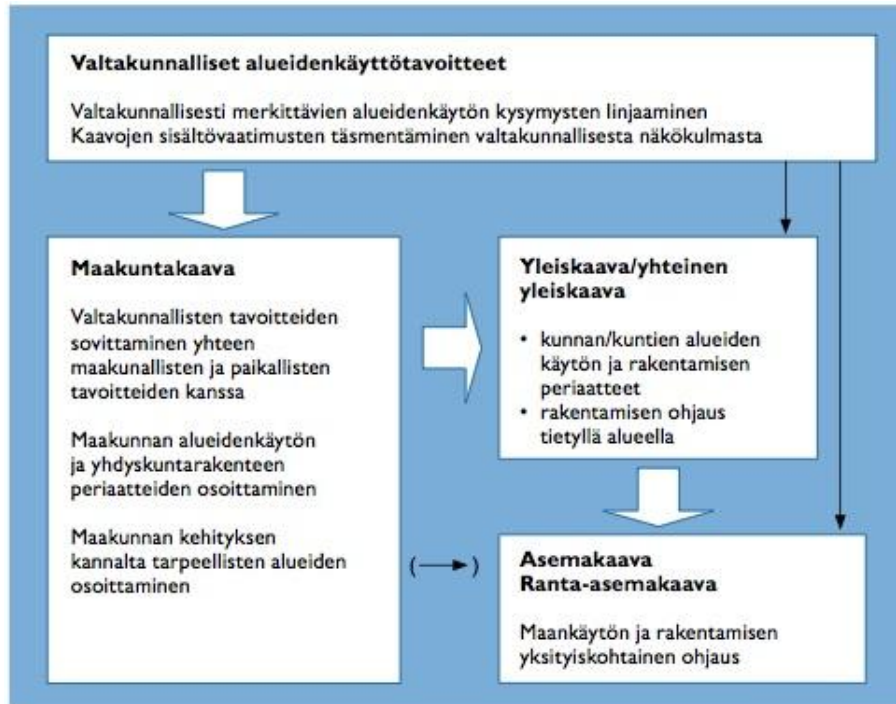
4.1 Maankäytön suunnittelu yleisesti

Maankäytön suunnittelulla luodaan aina arvoja ja historiaa, ja kaavoituksen avulla jäsenellään ja analysoidaan ympäristöä sekä hallitaan sen muutosta. Ihanteet ja arvot ovat aina aikaan sidottuja ja sukupolvien välinen yhteys on ihmiskunnan yksi perusarvoista. Kaavoitettaessa tulisi lopputulosta ajatella aina kolmiulotteisesti, sillä kaikki muutokset tai muuttamatta jättämiset näkyvät maisemassa. (Äijö 2013.)

Maankäytön suunnittelun lähtökohtana ovat maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) ja maankäyttö- ja rakennusasetus (MRA) sekä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT). Alueiden käytön suunnittelulla pyritään muun muassa edistämään turvallisen, terveellisen, viihtyisän ja sosiaalisesti toimivan elin- ja toimintaympäristön luomista. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 5§.)

4.2 Alueidenkäytön ohjausjärjestelmä

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen alueiden käytön ohjausjärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Järjestelmä on hierarkkinen siten, että yleispiirteisempi kaava ohjaa yksityiskohtaisemman kaavan laadintaa ja muuttamista (KUVIO 3). (Ympäristöministeriö 2012, 24.)

KUVIO 3. Alueidenkäytön ohjausjärjestelmä (Ympäristöministeriö 2012, 24)

4.2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat valtioneuvoston laatimia ohjeita, jotka on otettava huomioon muun muassa maakuntakaavassa (MRL§24).

Maankäyttö- ja rakennuslaissa todetaan, että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voivat koskea asioita, joilla on

- aluerakenteen, alueiden käytön taikka liikenne- tai energiaverkon kannalta kansainvälinen tai laajempi kuin maakunnallinen merkitys
- merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- tai luonnonperintöön
- valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 24§, 22§.)

4.2.2 Maakuntakaava

Maakuntakaava ohjaa maakunnan alueiden käytön suunnittelua ja sen suunnittelusta vastaavat maakuntien liitot. Maakuntakaavan hyväksyy maakuntavaltuusto ja se vahvistetaan ympäristöministeriössä. Sen suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet ja sovitetaan ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Maakuntakaavassa osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita, ja aluevarauksia osoitetaan vain siltä osin ja sillä tarkkuudella kuin alueiden käyttöä koskevien valtakunnallisten tai maakunnallisten tavoitteiden kannalta on tarpeen. (MRL§25.) Maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyys- ja vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväyn käyttöön (MRL§28). (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 25§, 28§; Ympäristöministeriö 2012, 27.)

4.2.3 Yleiskaava

Yleiskaava on kunnan laatima yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jonka avulla ratkaistaan tavoitellun kehityksen periaatteet (MRL§35). Yleiskaavan tehtävänä on esimerkiksi asutuksen, virkistysalueiden, työpaikkojen ja palvelujen sijoittaminen sekä näiden välisten yhteyksien järjestäminen. (Ympäristöministeriö 2012, 29 - 30.)

Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa tai ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi (MRL§42).

Yleiskaavoituksessa on otettava huomioon muun muassa yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologisuus sekä mahdollisuudet liikenteen sekä energia-, jäte- ja vesihuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen tavalla, joka on ympäristön, talouden ja luonnonvarojen kannalta kestävä (MRL§39).

Yleiskaava voidaan laatia myös niin yksityiskohtaisesti, että sen perusteella voidaan tietyin edellytyksin myöntää rakennuslupia sellaisilla kyläalueilla, joiden rakentamispaine ei ole merkittävä. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 35§, 42§, 39§; Ympäristöministeriö 2012, 29 - 30.)

4.2.4 Asemakaava

Asemakaava laaditaan kunnissa alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten. Sen avulla osoitetaan tarpeelliset alueet eri tarkoituksia varten ja ohjataan rakentamista ja muuta maankäyttöä. Asemakaavaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet, kaupunki- ja maisemakuva sekä hyvä rakentamistapa. Asemakaavan tulee edistää olemassa olevan rakennuskannan käyttöä. Asemakaava tulee laatia kunnan kehityksen ja maankäytön ohjaustarpeen sitä edellyttäessä ja se on pidettävä ajan tasalla. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 50§, 54§.)

Maaseudun tiiviisti rakennetuissa taajamissa ja taajamien kasvualueilla rakentaminen edellyttää asemakaavan laatimista, mutta kaikkiin kasvupaineen alaisiin kyliin ei kunnilla ole usein mahdollisuuksia laatia asemakaavoja. Tällaisilla alueilla rakentamisen ohjaukseksi riittää yleispiirteinen oikeusvaikutteinen yleiskaava ja suunnittelutarveratkaisu. (Ympäristöministeriö 2012, 32.)

4.2.5 Suunnittelutarvealueet

Maankäyttö- ja rakennuslain 16§:ssä säädetään lisäksi suunnittelutarvealueista, jotka ovat myös osa maankäytön suunnittelun prosessia. Suunnittelutarvealueet ovat alueita, joilla on jo tapahtuneen rakentamisen tai alueen muiden olosuhteiden vuoksi tarpeellista aloittaa esimerkiksi teiden, viemärin ja vesijohdon rakentaminen. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 16§.)

Oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa tai rakennusjärjestyksessä kunta voi osoittaa suunnittelutarvealueeksi myös sellaisen alueen, johon sen sijainnin vuoksi voidaan odottaa suunnittelua edellyttävää yhdyskuntakehitystä. Myös alueet, joilla erityisten ympäristöarvojen tai -haittojen vuoksi on tarpeen suunnitella maankäyttöä, voidaan osoittaa suunnittelutarvealueiksi. Osa näistä alueista syntyy olemassa olevan asutuksen perusteella suoraan lain nojalla. Alueiden määrittelyssä on usein käytetty sääntöä, jonka mukaan suunnittelutarve syntyy, kun viisi taloa on enintään 150–200 metrin päässä toisistaan. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 16§; Ympäristöministeriö 2012, 36.)

4.3 Maankäytön suunnittelussa maaseudulla huomioon otettavia tekijöitä

4.3.1 Kallioperä ja maaperä

Maaperällä on suuri merkitys määritettäessä uusia rakennuspaikkoja, sillä sen ominaisuudet määräävät maapohjan soveltuvuuden erilaisiin tarkoituksiin. Maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon muun muassa maaperän kivipitoisuus, tiiviys, raakoostumus, vesipitoisuus sekä eloperäisen aineksen määrä. Myös taloudelliset hyödyt ja haitat maaperän suhteen tulee punnita, sillä esimerkiksi pehmeälle maaperälle rakennettaessa saattavat perustuskustannukset nousta hyvinkin korkeiksi ja vastaavasti avokallion tasoittaminen rakennusmaaksi vaatii yleensä louhintaa ja kunnallistekniikan rakentaminen voi tulla kalliiksi. (Salonen, Eronen & Saarnisto 2002, 135 – 136; Geologian tutkimuskeskus 2013.)

Esimerkiksi kalliomaa on erittäin kantava rakennuspohja, mutta rakennuspohjan tasoittaminen vaatii usein kalliit toimenpiteet. Hiekkamoreeni puolestaan on hyvää metsämaata ravinteisuutensa ja kosteussuhteidensa puolesta, mutta rakennettaessa hiekkamoreenille aiheuttaa sen routivuus ongelmia. (Salonen ym. 2002, 136 - 137; Geologian tutkimuskeskus 2013.)

4.3.2 Pienilmasto

Maaperä, topografia, vesiolosuhteet, kasvillisuus sekä suurilmasto ja olemassa olevat rakennukset vaikuttavat pienilmastoon. Pienilmasto tulee ottaa huomioon rakennuspaikkoja suunniteltaessa. Hyviä rakennuspaikkoja ovat eteläiset lämpimät rinteet ja huonoimpia pohjoisen kylmät rinteet. (Suomen ympäristökeskus 2013a.)

4.3.3 Tärkeät näkymät ja arvokkaat peltoalueet

Maaseudun yksi tärkeimmistä maisemallisista tekijöistä on laajat peltoalueet ja niiden kautta syntyvät pitkät ja laajat näkymät. Peltoalueet tulisi jättää mielellään tämän takia kokonaan rakentamisen ulkopuolelle. Ne ovat myös maaperältään rakentamiselle soveltumattomia ja lisäksi ne ovat usein maatilojen käytössä ja

myös tästä syystä peltoalueille ei tulisi sijoittaa uutta rakentamista.
(Ympäristöministeriö 2012, 92.)

4.3.4 Vaihtumisvyöhykkeet

Vaihtumisvyöhykkeellä tarkoitetaan kahden erilaisen ekosysteemin reunavyöhykettä, jossa on molempien alueiden piirteitä. Esimerkiksi metsän ja pellon välissä saattaa olla vaihtumisvyöhyke. Piirteiden sekoittumisen johdosta vaihtumisvyöhykkeellä on usein monimuotoisempi kasvillisuus- ja eläinlajisto. Avoimen viljelymaiseman ja peltoalueen väliin jäävän reunavyöhykkeen luonne ja leveys vaihtelee kasvupaikan ja ihmisen toiminnan mukaan. (Lilja-Rothsten, Kotiharju, Lindén, Saaristo 2012; Svensberg 2012.)

Vaihtumisvyöhyke, joka on avoin ja monimuotoinen ja joka vähitellen muuttuu pellostä, puoliavoimen pensaikon kautta metsäksi, on luonnon kannalta arvokas alue. Vaihtumisvyöhykkeillä luonnonhoito onkin todella tärkeää.

Havupuuvoittoisen metsän ja pellon väliin voidaan esimerkiksi luoda pensas- ja lehtipuuvoittainen vaihtumisvyöhyke, joka lisää puoliavoimen elinympäristön määrää parantaen ilman liikkuvuutta ja tuoden lisää valoa. Pensaat myös pehmentävät maisemaa. (Lilja-Rothsten ym. 2012; Svensberg 2012.)

4.3.5 Energiatehokkuus

Energia-asiat ja ekologisuus ovat enenevässä määrin nykypäivän puheenaiheita rakentamisessa ja yleisesti yhdyskuntasuunnittelussa. Passiivitalot, viherkatot ja muut energiaterokkaat ratkaisut ovat erityisesti Keski-Euroopassa olleet suosiossa jo pidemmän aikaa.

Varsinkin maaseudulla tulisi rakentamisessa kiinnittää huomiota kuitenkin muuhunkin kuin vain rakennuksen laatuun. Sitran (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto) ekologinen kestävyys -teema-alueen johtaja Jukka Noposen mukaan rakentamisen ekotehokkuutta ei voi tarkastella pelkästään rakennusten ekotehokkuutena, vaan siinä on aina huomioitava myös aluenäkökulma. (Noponen 2009, 16.)

Uuden rakentamisen tulisi siis energiatehokkuuden kannalta tukeutua vanhaan rakennuskantaan ja olemassa olevaan infrastruktuuriin. Jos yhdyskuntarakenne hajautetaan liiaksi käyttämättömille alueille, voi esimerkiksi passiivitalon kokonaisenergiankulutus todellisuudessa olla korkeampi verrattuna enemmän energiaa kuluttavaan asuntoon olemassa olevassa yhdyskuntarakenteessa, kun otetaan huomioon esimerkiksi uuden infrastruktuurin ja palveluiden rakentaminen. Noponen korostaakin sitä, että suurimmat haasteet energiatehokkuudessa piilevät yhdyskuntarakenteessa ja, että keskeinen osa rakennetun ympäristön ekotehokkuutta on nimenomaan infrastruktuurin tehokas käyttö. (Noponen 2009, 14 - 15.)

Maaseudulla on luonnollisesti vaikeampaa toteuttaa rakentamista samalla energiatehokkuudella kuin kaupunkialueilla, koska esimerkiksi ihmisten työmatkat ovat usein väistämättä pidempiä. Erityisesti maaseudulla maankäytön suunnittelun tuleekin lähteä liikkeelle laajan kokonaiskuvan hahmottamisesta. Kattavien joukkoliikenneyhteyksien luomisella ja paikallisten olosuhteiden huomioon ottamisella pystytään myös maaseutua kehittämään tehokkaasti.

4.4 Euroopan unionin vaikutus Suomen maaseutualueiden kehitykseen

Vuonna 1995 voimaan astunut Euroopan unionin (EU) jäsenyys toi mukanaan suuren haasteen maataloudelle ja maaseudulle. Ennen EU-jäsenyyttä Suomen maatalous oli suojattu ulkomaiselta kilpailulta, mutta jäsenyyden myötä syntyi uudenlainen toimintaympäristö kilpailulle, jonka vuoksi esimerkiksi maataloustuotteiden hinnat laskivat rajusti. (Haggrén & Ylätaalo 2006.)

Maaseudun kehittäminen ja maaseutualueiden talouden elvyttäminen on yksi tärkeimpiä Euroopan unionin toiminta-alueista, ja se koskettaa yli 50 % EU:n väestöstä ja 90 % EU:n maaseudusta. EU:n maaseutualueet tulevat kohtaamaan tulevaisuudessa suuria haasteita, sillä valtaosa maa- ja metsätalouselämän yrityksistä ei ole riittävän kilpailukykyisiä. Lisäksi maaseudulla keskitulo on alhaisempi, ammattiosaaminen suppeampaa ja palvelusektori vähemmän kehittyntä kuin kaupungeissa. EU:n maaseutupolitiikka onkin kaudella 2007–2013 keskittynyt maa- ja metsätalouselämän kilpailukykyyn kehittämiseen, ympäristön ja maaseudun tilan sekä elämänlaadun parantamiseen ja elinkeinoelämän monipuolistamiseen.

Vuonna 2008 Euroopan komissio perusti lisäksi Eurooppalaisen maaseudun kehittämisen verkoston (ENRD, European Network for Rural Development), jonka tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita toteuttamaan maaseudun kehittämissuunnitelmiaan tehokkaalla tavalla. (Euroopan komissio 2013.)

Euroopan unionissa alueidenkäytön suunnittelu- ja ohjausjärjestelmä on jäsenvaltioiden kansallinen kysymys. Vuonna 1999 hyväksytyssä ESDP-asiakirjassa (European Spatial Development Perspective) käsiteltiin kuitenkin Euroopan aluerakenteen tulevaisuutta. Eurooppalaisen aluesuunnittelun päämääriä ovat monikeskuksinen aluerakenne, uudistuva kaupunki–maaseutu-suhde, kattava infrastruktuuri, saavutettavuus sekä kestävä luonnon ja kulttuuriperinnön hyödyntäminen. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 33 - 34.)

Suomen aluerakenne poikkeaa monista muista Euroopan maista huomattavasti. Muun Euroopan näkökulmasta Suomen maaseutu on harvaan asuttua, toiminnot hajautuneita ja keskuksat pieniä eikä keskusten verkko ulotu Suomen kaikkiin osiin. Suomen valtioneuvoston aluepoliittisessa tavoitepäätöksessä 2007–2011 todetaankin, että suomalaisen aluekehittämisen strategian tulee perustua maaseudun ja eri mittakaavaisten kaupunkien verkostomaiseen vuorovaikutukseen. Lisäksi suomalaisen maaseudun tasapainoinen kehittäminen edellyttää huomion kiinnittämistä harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun, jotta alueet eivät jää jälkeen koko maan kehityksestä. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 33 - 34.)

4.5 Kyläkaavoituksen lähtökohdat

Väestön painopiste on kaupungistumisen myötä siirtynyt maaseudulta kaupunkiin, mutta maaseutua pidetään edelleen vetovoimaisena asuinympäristönä. Väestöään menettävillä alueilla asutuksen painopiste tulee ohjata siten, että se tukee kylien palveluiden säilymistä. Maaseudulla ei yleensä ole säädetty rakentamista niin tarkasti kuin kaupunkialueilla, mutta kaavoituksen avulla voidaan asuinrakentamista ohjata olemassa oleviin kyläkeskuksiin ja näin välttää suunnittele mattomasta haja-asutuksesta tieverkkoon, palveluihin ja ympäristöön kohdistuvaa rasitusta. (Ympäristöministeriö 2012, 10.)

Suomen pinta-alasta yli 90 % on metsä-, pelto- ja vesistömaiden peitossa.

Kaavoituksella ja muulla alueidenkäytön suunnittelulla tulisi pyrkiä turvaamaan maa-, metsä- ja vesitalouden harjoittamat elinkeinot sekä samalla vaikuttamaan uusiutuviin luonnonvaroihin kestävä kehityksen periaatteella. Maankäytön ja muun kehittämisen suunnitteluun on kylillä käytettävissä useita erilaisia menetelmiä. Sopivan menetelmän valintaan vaikuttavat muun muassa kylän sijainti alue- ja yhdyskuntarakenteessa sekä rakentamispaine. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.)

Kyläyleiskaavan tarve voi perustua kylän omaan kehittämistahtoon ja aiemmin laadittuun kyläsuunnitelmaan. Tarve kaavoitukselle voi syntyä myös kylän ympäristön muutosherkkyydestä ja elinkeinojen kehittämisestä. Usein kyläsuunnitteluun lähdetään tavoitteena kehittää aluetta siten, että se pysyisi elinvoimaisena, alueelle syntyisi lapsia ja muuttaisi uutta väestöä. Tämä taas antaisi paremmat mahdollisuudet ylläpitää kylän palveluja, kuten kyläkouluja. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (2009) on luonut maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan vision Suomen maaseudusta vuonna 2020:

Maaseutu on monimuotoinen ja arvostettu osa suomalaista yhteiskuntaa. Tilaa, väljää asutusta ja paikallisia ratkaisuja hyödynnetään hyvinvoinnin lähteenä ja kestävä kehityksen perustana. Yhteiskunta turvaa maaseudulla asumisen ja toimimisen perusrakenteet sekä kannustaa ja tukee ihmisten omatoimista kehittämistyötä. Maaseudun ihmiset, yhteisöt ja yritykset voivat hyvin ja yhteisöllisyys, ympäristön tila ja kilpailukyky ovat parantuneet hyödyttäen samalla koko yhteiskuntaa. Toimijoiden kansainväliset yhteydet ovat olennaisesti lisääntyneet.

Tällaisten tavoitteiden saavuttaminen yksittäisessä kylässä vaatii sekä toiminnallisen että maankäytöllisen suunnitelman. Toiminnallinen suunnitelma tähtää erilaisten palveluiden, kuten liikenteen, koulujen, vesi- ja jätehuollon ja kaupallisten palveluiden, kehittämiseen. Maankäytöllinen suunnitelma puolestaan sisältää suotuisat paikat uusille asuinrakennuksille – hyvät tontit ovat edellytys uusien asukkaiden saamiseksi alueelle. Hyvien rakennuspaikkojen

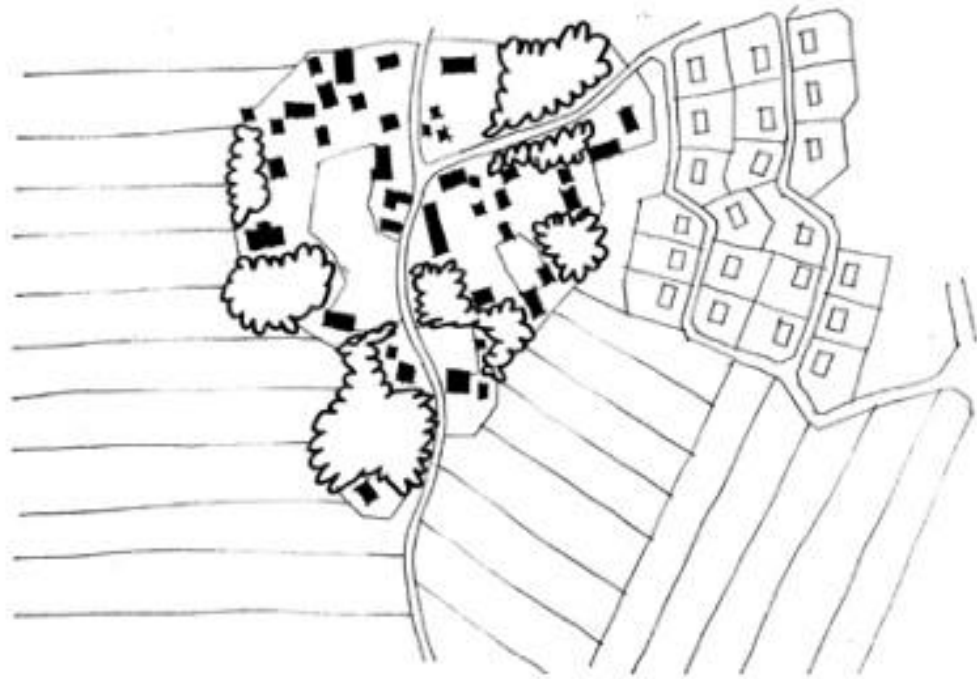
määrittelemineen taas vaatii kaavoitusta. (Kuisma & Peltonen 2002, 40; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 5; Ympäristöministeriö 2012, 16.)

4.6 Kyläkaavoituksen eteneminen

Kaavoituksen on aina perustuttava riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9§). Maaseudun kaavoituksessa tulee ottaa tarkasti huomioon ympäristön arvot sekä ympäristöhaittojen ehkäisy. Ympäristö ja sen historia ovat maaseudulla asuvalle ihmiselle erityisen tärkeitä – tila, luonto, paikka ja maisema sekä näiden asioiden historia ovat osa maaseudun ihmisten identiteettiä ja kyliä kaavoitettaessa tulee myös kylän asukkaiden mielipiteitä kunnioittaa. Lisäksi vuonna 2000 voimaan tullut maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että maankäytön suunnitteluprosessiin osallistuvat kaikki, joiden oloihin ja etuihin suunnitelma vaikuttaa. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 9§; Kuisma & Peltonen 2002, 7; Ympäristöministeriö 2012, 10.) “Kylän kehittymisen mahdollisuus on sen ihmisissä, sen luovuudessa ja ihmisten keskinäisessä luottamuksessa” (Kuisma & Peltonen 2002, 14).

4.7 Rakennuspaikkojen määrittäminen

Aarrevaaran (2009) mukaan eri aikojen rakennustavat ja niiden välinen epäyhtenäisyys tekevät nykyajan maaseudun ympäristöstä heterogeenisen. Aarrevaara toteaa, että aina eivät ajalliset kerrostumat toimi kulttuuriympäristöä rikastavina tekijöinä, vaan ne saattavat antaa ympäristöstä sekavan kuvan (KUVIO 4). (Aarrevaara 2009, 21.)

KUVIO 4. Säilynyt kylärakenne, jonka pihapiirit ovat rakennusten eri sivuilta rajaamia, sekä täydennysrakennusalue, jossa rakennukset on sijoitettu tonttien keskelle (Aarrevaara 2009, 22)

Erityisesti maaseudun suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten uusi rakentaminen sijoittuu suhteessa vanhaan kylärakenteeseen sekä kulttuurimaisemaan - rakentamisen sijoittaminen ja rakennustapa tulee ohjata maisemaan ja nykyiseen rakennuskantaan sopivalla tavalla. Rakennuspaikkojen määrän ja sijainnin tulee olla kokonaisuuden kannalta kohtuullinen ja hyvien suunnitteluperiaatteiden mukainen ja lisäksi eri maanomistajia tulisi kohdella mahdollisimman tasapuolisesti. (Aarrevaara 2009, 27; Ympäristöministeriö 2012, 73.)

Kylän itsensä kannalta uusien rakennuspaikkojen määrittämisessä on etuja; kaikki halukkaat pääsevät osallistumaan kaavoitusprosessiin ja prosessi pysyy avoimena ja kyläläisten arvoja vastaavana. Lisäksi kaavoitus helpottaa muun muassa rakennuslupien saantia (Kuisma & Peltonen 2002, 42). Jos kylälle osoitetaan kyläsuunnitelmassa vain muutama rakennuspaikka, ei kaavaa ole välttämätöntä

laatia, vaan rakennusluvut voidaan myöntää maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen suunnittelutarveharkinnan (MRL 137§) jälkeen. Tällöin tulee kuitenkin varmistua siitä, että rakentaminen ei aiheuta haittaa tulevalle kaavoitukselle tai maankäytölle. Se ei myöskään saa aiheuttaa haitallista yhdyskuntakehitystä. Lisäksi virkistysarvoja tulee turvata ja ottaa huomioon erityiset kulttuuri- tai luonnonympäristöt ja säilyttää niiden arvot. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 137§; Ympäristöministeriö 2012, 73.)

5 MAISEMASELVITYS

Maisema on moniulotteinen kuva jostain paikasta. Maisema koostuu luonnonpiirteistä sekä ihmisen luomista elementeistä. Se on kuitenkin paljon muutakin kuin fyysinen ympäristö – se on jotakin, jonka pystymme kuulemaan, näkemään ja tuntemaan. (Heikkilä 2000, 11.) Maisemassa näemme nykyhetken, mutta toisaalta siitä heijastuu myös osa ihmisen ja luonnon historiaa. Maisema on polku muistoihimme, ja omat tietomme ja kokemuksemme vaikuttavat sen sisältöön ja arvottamiseen. (Mikkonen-Hirvonen 2013.) Yleensä maisema on ihmiselle myönteinen käsite ja se merkitsee jotain pysyvää ja rauhoittavaa (Tervonen 2009).

Suomi sijaitsee Euroopan pohjoislaidalla, ja lähes neljännes maan pinta-alasta on napapiirin pohjoispuolella, minkä vuoksi maa on karua ja ilmasto ankaraa. Näillä luonnonoloilla on ollut suuri merkitys suomalaisen ihmisen elämiseen ja toimentulon mahdollisuuksiin. Paikalliset luonnonvarat ja sen tarjoamat raaka-aineet ovat suuresti vaikuttaneet maiseman muokkautumiseen ja rakentamiseen. Suomessa on aina totuttu elämään luonnon keskellä, harvakseltaan tai pienissä kylissä, ja se on tehnyt suomalaisesta hiljaisen yksineläjän, joka nauttii luonnon voimavaroista. (Lounatvuori & Putkonen 2001, 8.)

Maisemat voidaan jakaa kahteen päätyyppiin: luonnonmaisemiin ja kulttuurimaisemiin. Maiseman muodostavat luonnonmaisema ja kulttuurimaisema yhdessä - kallioperä, maaperä, maanpinnan muodot, vesistöt ja kasvillisuus, joita ihmisen muokkaamat pellot, niityt, rakennukset, tiet, kylät ja kaupungit täydentävät. (Heikkilä 2000, 11, 15.)

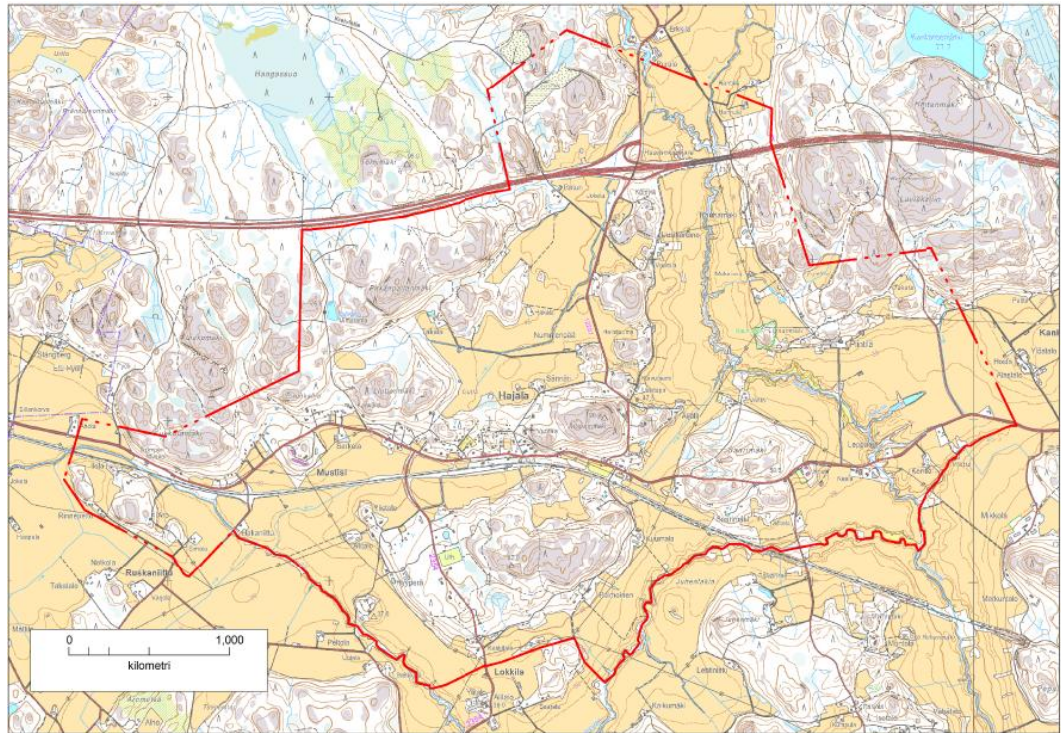
5.1 Alueen rajaus

Tarkasteltava alue sijaitsee Lounais-Suomessa, Varsinais-Suomen maakunnassa, Salon länsiosassa, rajoittuen lännessä Paimion rajalle noin 15 kilometrin päähän Salon keskustasta (KUVIO 5).

KUVIO 5. Selvitysalueen sijainti (Pohjakartta: Paikkatietoikkuna 2013)

Selvitysalueen pinta-ala on noin 1225 ha, ja se sisältää Hajalan kylän keskeiset asutut alueet sekä Turku–Helsinki-moottoritien ja 110-tien väliin jäävän Hajalan taajaman (KUVIO 6). Maakunnallisesti Hajala sijoittuu kahden keskuksen, Salon ja Turun väliin. (Salon kaupunki 2011, 6.)

KUVIO 6. Selvitysalueen rajaus (Salon kaupunki 2013)

5.2 Suurmaisema

Hajala sijaitsee Varsinais-Suomessa. Salon seudulla. Suomi on jaettu kymmeneen eri maisemamaakuntaan, joista osa jakautuu edelleen seutuihin. Jako on tehty kulttuurimaisemille ominaisten alueellisten piirteiden ja maisemien vaihtelevuuden mukaan. Läheisten seutujen väliset erot eivät ole jyrkkiä, sillä maisemien piirteet vaihtuvat yleensä vähittäin. Kaukaiset seudut ja maakunnat ovat sen sijaan maisemiltaan huomattavan erilaisia. Hajalan kylä sijoittuu tässä jaossa Lounaismaan maisemamaakuntaan ja edelleen Lounaiseen viljelyseutuun, valtakunnallisesti arvokkaan Uskelan- ja Halikonjoen laaksojen alueelle. (Heikkilä 200, 119.)

Lounaismaa kohosi kuivaksi maaksi vasta atlanttisella kaudella noin 7500- 4500 vuotta sitten ja muinaisen merenpohjan paksut savikerrostumat peittivät laajoja alueita. Halikonlahteen laskevat Uskelan- ja Halikonjoki ovat muokanneet maastoa tehden syvät uomat laaksoon, joka on muutoin loivapiirteinen. Nämä uomat halkovat loivasti kumpuilevia laajoja viljelyksiä. Uskelanjoen yläjuoksulla

uoman syvyys on peräti 20-30 metriä. Nämä jokilaaksoiksi kutsutut alueet ovat tuottoisan maatalouden perusta. (Heikkilä 2000, 119; Valtion ympäristöhallinto 2011a; Valtion ympäristöhallinto 2013a)

Tyypillisiä Lounaismaan suurmaiseman piirteitä ovat rannikolle suuntautuvat jokilaksot sekä niiden väliset saarekkeiksi kaventuneet selännealueet. Varsinais-Suomessa ei ole laajoja yhtenäisiä alueita tai selkeästi omaleimaisia kokonaisuuksia, vaan maisemarakenne on vaihtelevaa ja pienipiirteistä. Maisema-alueet limittyvät toisiinsa, ja vyöhykkeiden sisällä on toisen vyöhykkeen tyyppisiä osa-alueita. (Salon kaupunki 2004, 20.)

Hajalassa nämä tyypilliset Lounaismaan suurmaiseman piirteet on nähtävissä peltoalueiden ja korkeiden moreenikumpareilla sijaitsevien metsävyöhykkeiden vaihtelevuutena (KUVA 1). Kylän keskus sijoittuu melko keskelle yleiskaava-alueutta ja rakennukset ovat sijoittuneet pääasiallisesti nauhamaisesti kylän läpi kulkevan Vanhan Turuntien varteen. Hajalan kylä edustaa hyvin säilynyttä tienvarsi-asutusta.

KUVA 1. Ilmakuva Hajalasta (Salon kaupunki 2013)

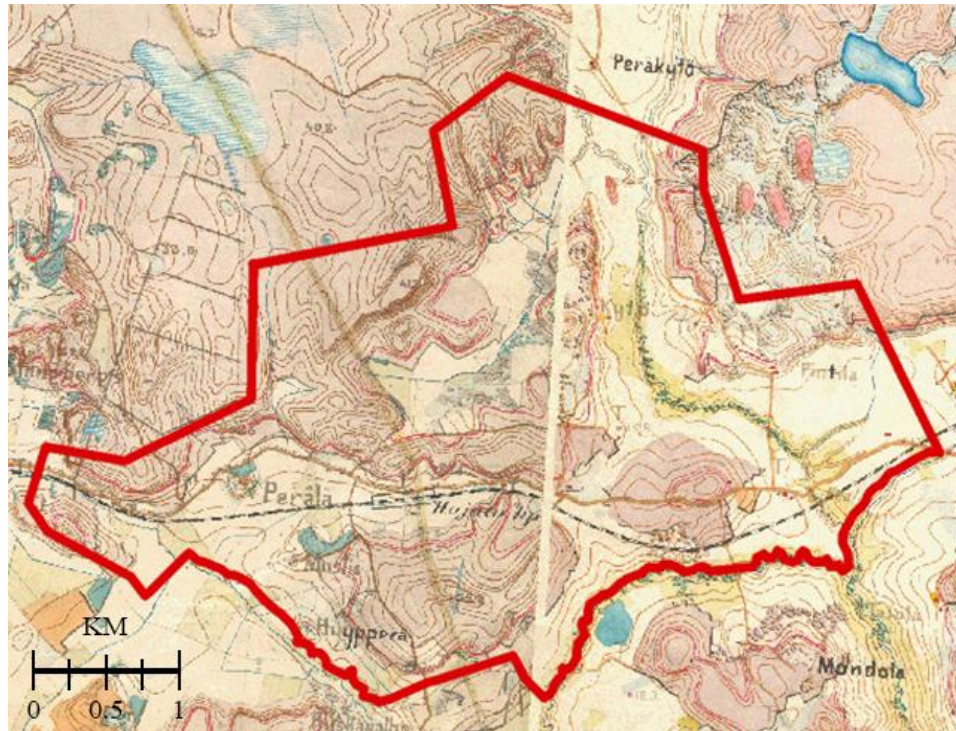
5.3 Historia

Hajala sijaitsee Itämerestä työntyvän kapean Halikonlahden rannalla. Itämeri yhdisti muinoin vastakkaisten rantojen kulttuurit ja tämä oli muinaisajan ihmiselle elinehto. Halikonlahti oli portti Itämereltä Suomenniemelle. Hajalassa sijaitsee yksi järvi, Kankareenjärvi, jonka tiedetään tutkimusten perusteella olleen monien vuosisatojen ajan pellavan liotuspaikka. Kankareenjärvi ei kuitenkaan sijoitu selvitys-alueelle. Alueella on tehty myös useita muita löydöksiä, jotka kertovat alueen olleen kivikautinen asuinpaikka. Muun muassa Hajalan kunnalliskodin (nykyään Vire-koti) alueelta on tehty kivikautinen asuinpaikkalöytö. (Hirviluoto & Pitkänen 1992, 15; Salon kaupunki 2011, 4.)

Hajala kuului aikoinaan ruotsalaisen ruokalisäoikeuden piiriin ja kylä maksoi veronsa voina. Näiden vanhojen veromerkintöjen perusteella Hajalan kylän synty voidaan ajoittaa 1300-luvulle. Asutus Hajalaan on levinnyt Paimiosta ja Hajala kuului aluksi Paimion hallintopitäjään Savion verokuntaan ja Piikkiön kihlakuntaan, kunnes se 1865 siirrettiin Halikkoon. Hajalan ja Perälän yksinäistilat on merkitty maarekisteriin 27.6.1797. Hajalalla oli yhteisviljelyksiä Perälän tilan ja Lokkilan kylässä sijaitsevan Alastalon kanssa kunnes 6.3.1916 tapahtui isonjaonjärjestely tilusvaihtoineen, jolloin Hajalan yksinäistila erotettiin Perälän yksinäistalosta Paimion kunnassa ja lohkottiin. (Salon kaupunki 2011, 4; Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013.)

Hajalan kylän ensimmäinen Halikon rippikirjoissa nimeltä mainittu torppa on Huhtala, joka syntyi 1810-luvun lopulla tai 1820-luvun alussa. Muita torppia ovat 1850-luvulta mainittu Haanpää sekä Granbom, josta maininnat alkavat 1850-luvun lopulta. 1880-luvulta mainitaan vielä Falkki ja seuraavalla vuosikymmenellä Alihakala. Torppien lisäksi kylässä oli vielä mäkitupalais- ja itsellis-asutusta. (Salon kaupunki 2011, 4; Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013.)

Kuvassa (KUVIO 7) on ote senaatin kartastosta, johon selvitysalue on rajattu punaisella. Senaatin kartastot ovat Venäjän armeijan topografisten joukkojen 1800-luvun lopulla ja 1900-alussa alun perin sotilaallisia tarkoituksia varten laatimia karttoja, joiden avulla nykypäivänä pystyy perehtymään tuon ajan maankäyttöön.

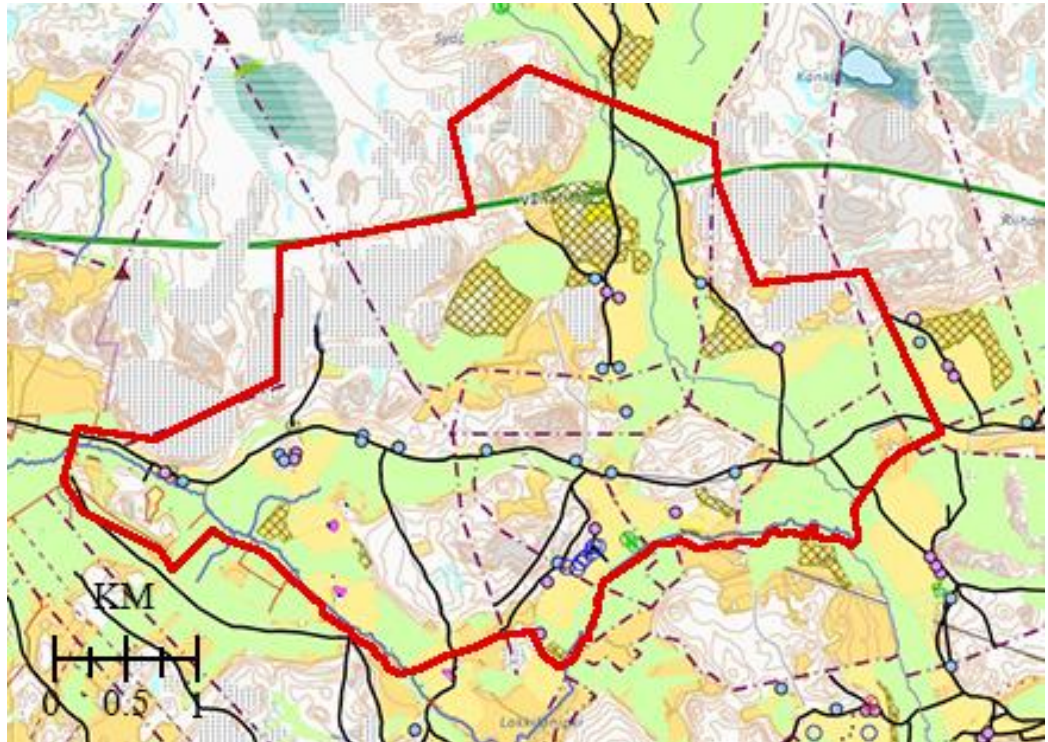

KUVIO 7. Ote senaatin kartastosta 1800–1900-luvulta (Lounaispaikka 2013)

Senaatin kartan karttamerkintöjen perusteella nykyisen Hajalan kylän alue on jo tuolloin ollut pitkälti viljelyskäytössä. Senaatin kartastoissa pellot on väritetty valkoiseksi ja havumetsät, lehtimetsät sekä sekametsät on eroteltu toisistaan eri väreillä.

Historiaa pystyy tutkimaan myös maisemahistoriakartoista, jotka on tehty siten, että vanhat kartastot digitoidaan ja siirretään nykyisten karttojen päälle (Tamsaari 2013). Sivulla 29 on ote Hajalan kyläalueen maisemahistoriakartasta (KUVIO 8). Karttaan on merkitty muun muassa entiset torpat sinisillä palloilla, peltoalueet keltaisella värillä ja niityt vihreällä. Karttaan on merkitty ruuturasterilla myös

hakamaat. Vertailemalla karttaa nykyiseen tilanteeseen, huomataan, että esimerkiksi lähes kaikki entiset niittyalueet ovat nykyään viljelykäytössä.

KUVIO 8. Maisemahistoriakartta (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013)

Hajalan läpi kulkee niin sanottu Kuninkaantie, josta käytetään myös nimitystä Suuri Rantatie. Tie on 1340- tai 1350-luvulla muotoutunut historiallinen maantie, joka on johtanut Turusta Viipuriin. Tietä on käytetty liikenteellisesti eniten 1700-luvulla, jolloin se toimi osana Tukholman ja Pietarin välistä postitietä. Kesällä 1991 seutukaavaliitot ja Tielaitoksen museotoiminta inventoivat Kuninkaantien linjauksen. Tien pituus on nykyään noin 510 km, josta noin 70% on yleistä tietä. Vuonna 1997 tie viitoitettiin Turusta Vaalimaalle matkailutietä osoittavin kyltein. Viitoitus ei kuitenkaan vastaa aivan kaikilta osin alkuperäistä reittiä, sillä osa teistä on nykyään yksityisiä tai poistettu kokonaan käytöstä. (Tiehallinto 2013.)

1900-luvun alussa Hajala kehittyi Halikon keskustaksi Hajalan kartanon omistaman sahan sekä sen lähetyvillä sijaitsevan rautatieaseman vaikutuksesta. Rautatien sekä Turku–Helsinki-maantien luomat hyvät kulkuyhteydet toivat

kylään osittain osuustoimintapohjalta syntyneitä palveluita. Vuonna 1903 kylään perustettiin muun muassa osuuskauppa, 1905 Hajalan osuusmeijeri ja vuonna 1926 Hajalan osuuskassa, josta myöhemmin muodostui Hajalan osuuspankki. Kylä alkoi kuitenkin 50-luvun jälkeen menettää vetovoimaisuuttaan, sillä se jäi liikenteellisesti syrjään Turku–Helsinki-tien (nykyinen seututie 110) valmistuttua ja rautatieaseman lopetettua vuonna 1960. Palvelut hiipuivat pikkuhiljaa ja siirtyivät asemiaan vahvistaneen Halikon kirkonkylän alueelle ja suurempiin keskuksiin. (Salon kaupunki 2011, 4 - 5.)

5.4 Nykytilanne

5.4.1 Asutus

Selvitysalueella asuu noin 300 henkeä, joista suurin osa on sijoittunut varsinaiseen kyläkeskukseen, joka sijaitsee Turku-Helsinki -rautatien pohjoispuolella vanhan rautatieaseman läheisyydessä. Kylän keskustassa sijaitsee yksi rivitalo, mutta muut asuinrakennukset ovat omakotitaloja. Rakennuskanta alueella on vanhaa ja nykyisistä asuinrakennuksista on noin puolet rakennettu ennen 1950-lukua. Hajalan nykyinen asutus seurailee mäkien rinteitä, vain pari 1900-luvun puolivälin taloa sijaitsee peltojen keskellä. Suuri osa entisiä niittyjä on nyt viljelty. Moottoriteliittymään johtavan Tapiolantien varteen on 2000-luvulla rakennettu myös uusia rakennuksia. (Salon kaupunki 2012.) Uudisrakentamisen sijoittuminen selvitysalueelle on esitetty liitteessä (LIITE 3).

Maaseutualueilla väestön määrä on ollut viime aikoina kasvussa ja myös Hajalan väkiluku on viimeisen 20 vuoden aikana noussut tasaisesti. Lisäksi väestön ikärakenne on muuttunut siten, että alle 15-vuotiaiden osuus on kasvanut 14 %:sta 20 %:iin ja yli 65-vuotiaiden osuus pienentynyt 21 %:sta 16 %:iin. Väestö on siis hiljalleen nuorentunut. (Salon kaupunki 2011, 10.)

5.4.2 Elinkeinot ja palvelut

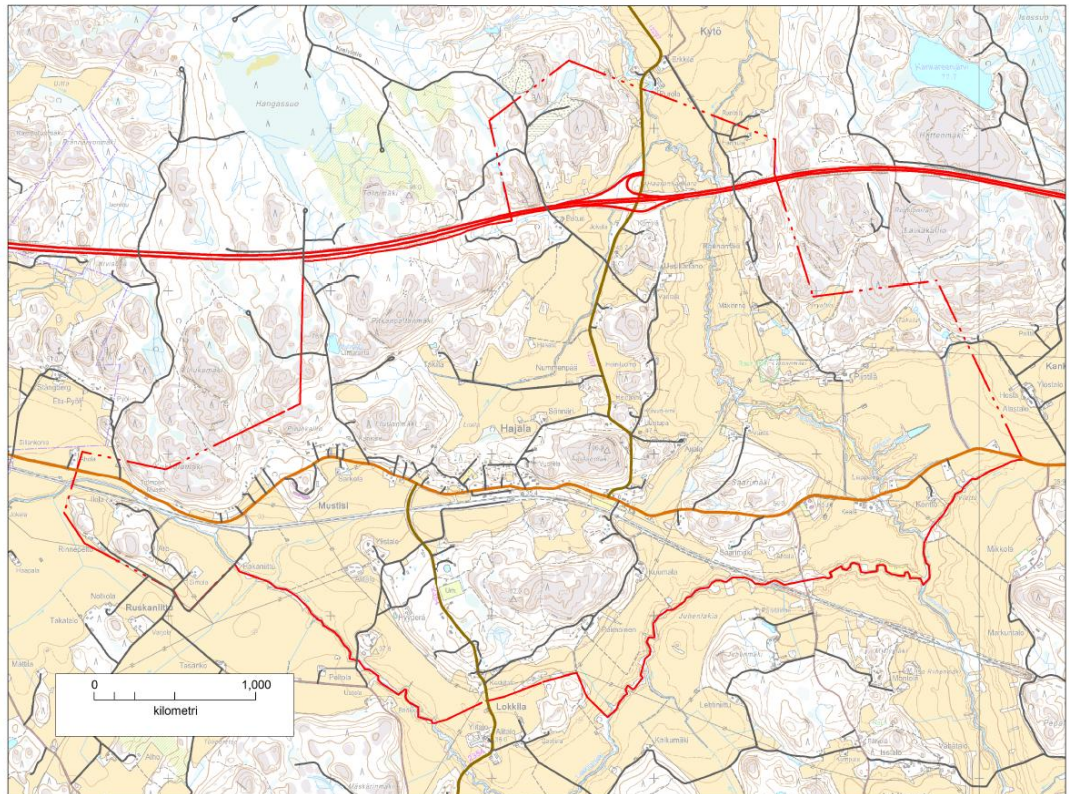
Hajala on maatalousvaltaista maaseutualuetta, ja tilastoalueella toimii 40 maatilakeskusta ja muutama hevostila. Hajalassa on yksi kyläkoulu (KUVA 2) sekä päiväkotia. Koulussa oppilaita on vuosittain noin 45, mikä täyttää Salon kaupungin vähimmäisvaatimukset, jotta koulu säilyy kunnallisten peruspalveluiden joukossa. Yleiskaavan laatiminen tukee koulun säilymistä alueella. Lisäksi kunnallisista palveluista Hajalassa on nuorisotila Kerhola sekä urheilukenttä. Yksityisiä palveluita Hajalassa on melko vähän, ja esimerkiksi kauppa ja posti puuttuvat alueelta. Suurimpia yksityisiä palveluita ovat Vire Koti Hajala (vanhusten palveluasumiseen kesittyvä yritys) sekä lastensuojeluyksikkö Salon Perhetukikeskus. (Salon kaupunki 2012.)

KUVA 2. Hajalan kyläkoulu (Elisa Lindqvist 2013)

5.4.3 Tiestö ja liikenne

Selvitysalueen läpi alueen pohjoisosassa kulkee Turku–Helsinki-moottoritie, josta on liittymä Hajalaan. Moottoritien valmistumisen jälkeen 2000-luvun alkupuolella on alueen uudisrakentaminen keskittynyt liittymän lähetyville. Lisäksi kyläalueen läpi kulkee Vanha Turuntie. Vanhan Turuntien kautta kulkee nykyään vielä linja-autovuoro Salosta Turkuun. Tien vieressä eteläpuolella kulkee Turku–Helsinki-junarata (KUVIO 9).

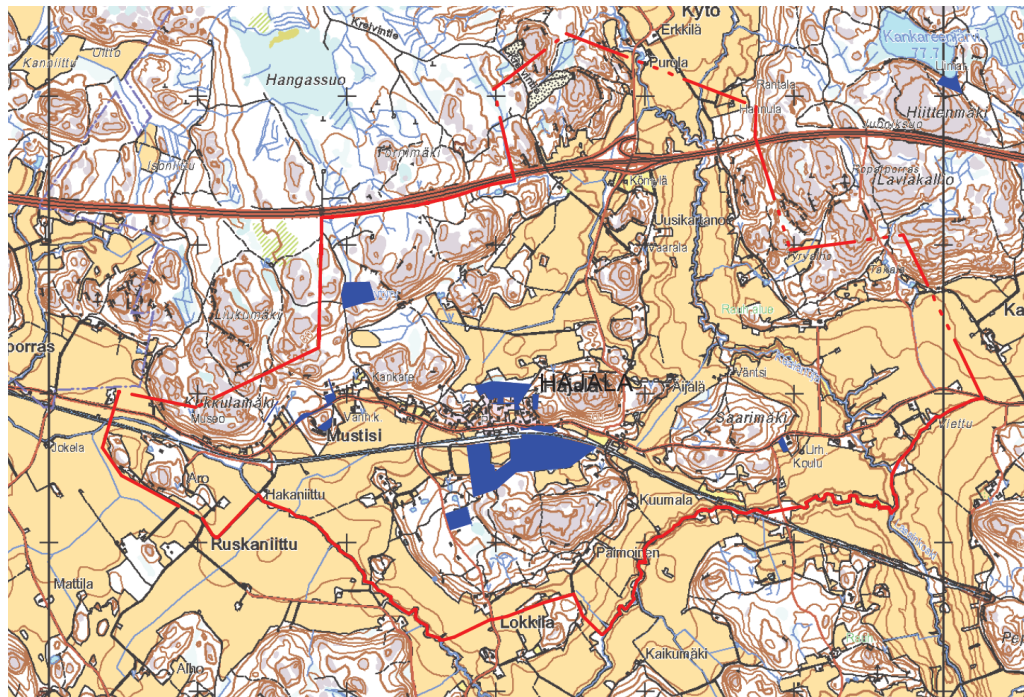

KUVIO 9. Tiestö (Salon kaupunki 2014b)

5.4.4 Suunnittelutilanne

Maanomistus

Suurin osa selvitysalueen maasta on yksityisessä omistuksessa. Salon kaupunki omistaa alueelta maata yhteensä noin 60 ha, ja tästä alasta suurin osa sijoittuu rautatieaseman eteläiselle puolelle. Tämän lisäksi urheilukentän, koulun ja Myllytyryn uimapaikan maapohjat sekä kylätaajaman asuntoalueen pohjoispuolella oleva metsäalue ovat kaupungin omistuksessa. Kaupungin omistamat maat näkyvät kuvassa sinisellä värillä ja selvitysalue on rajattu punaisella (KUVIO 10). (Salon kaupunki 2012.)

KUVIO 10. Kaupungin omistamat maat (Salon kaupunki 2013)

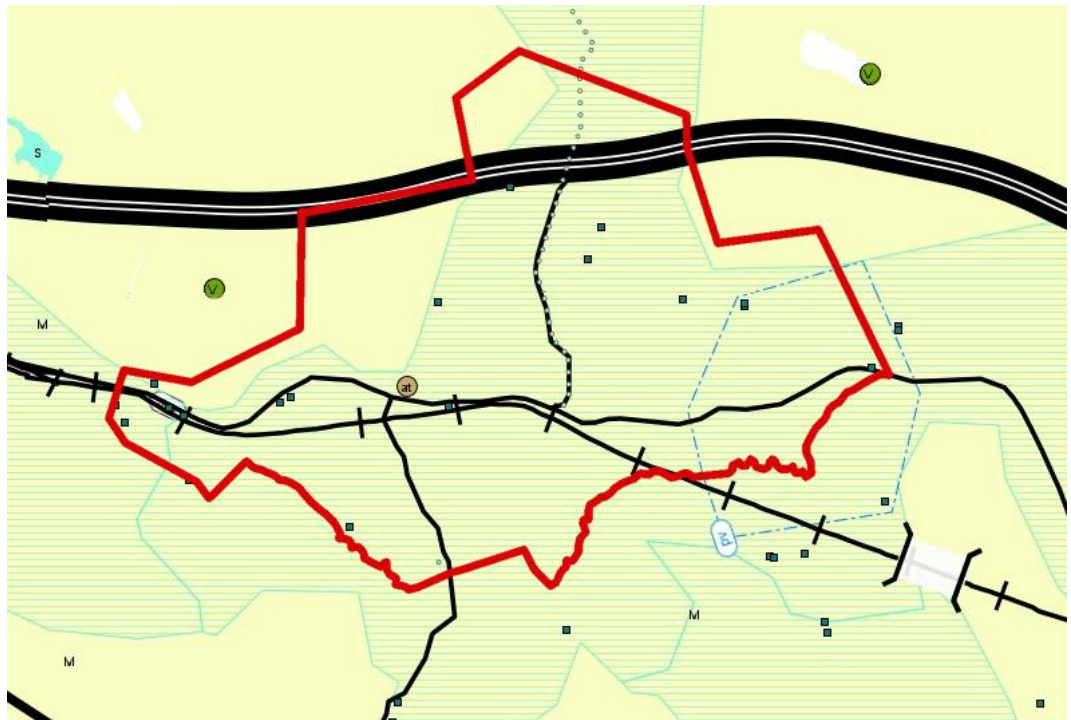
Maakuntakaava

Selvitysalueella on voimassa Salon seudun maakuntakaava, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä 11.12.2008 (KUVIO 11). Maakuntakaavassa selvitysalue

on merkitty maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi. Tällaiset alueet on tarkoitettu maa- ja metsätalouden käyttöön, mutta niitä voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta merkittävästi haittaamatta ja luonnetta muuttamatta myös jokamiehen oikeuden mukaiseen ulkoiluun ja retkeilyyn sekä haja-asutusluonteiseen pysyvään tai loma-asutukseen. (Salon kaupunki 2012.)

Lähes koko suunnittelualue sijoittuu maakuntakaavassa kulttuuriympäristön ja maiseman kannalta merkittävälle alueelle. Alue on merkitty kaavaan sinisellä vaakaviivoituksella. Tällaisella alueella rakentamisen tulee sopia olemassa olevaan rakennuskantaan ja sen tulee sijoittua aukeamien reunoille. Suunnittelussa on otettava huomioon maiseman arvot ja suunnitelmien ja toimenpiteiden tulee edistää peltojen, niittyjen ja muiden avoimien maisemien säilymistä. (Salon kaupunki 2012.)

Vanha Turuntie on merkitty kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi tieksi. Määräyksessä tien linjaukseen tai tasaukseen ei saa tehdä muutoksia ilman erityisiä kulttuurihistoriallisia tavoitteita. Suunnitelmista ja toimenpiteistä on lisäksi pyydettävä museoviranomaisten lausunto. (Salon kaupunki 2012.)

KUVIO 11. Ote Varsinais-Suomen maakuntakaavasta. (Maanmittauslaitos 2013)

Yleiskaava ja asemakaava

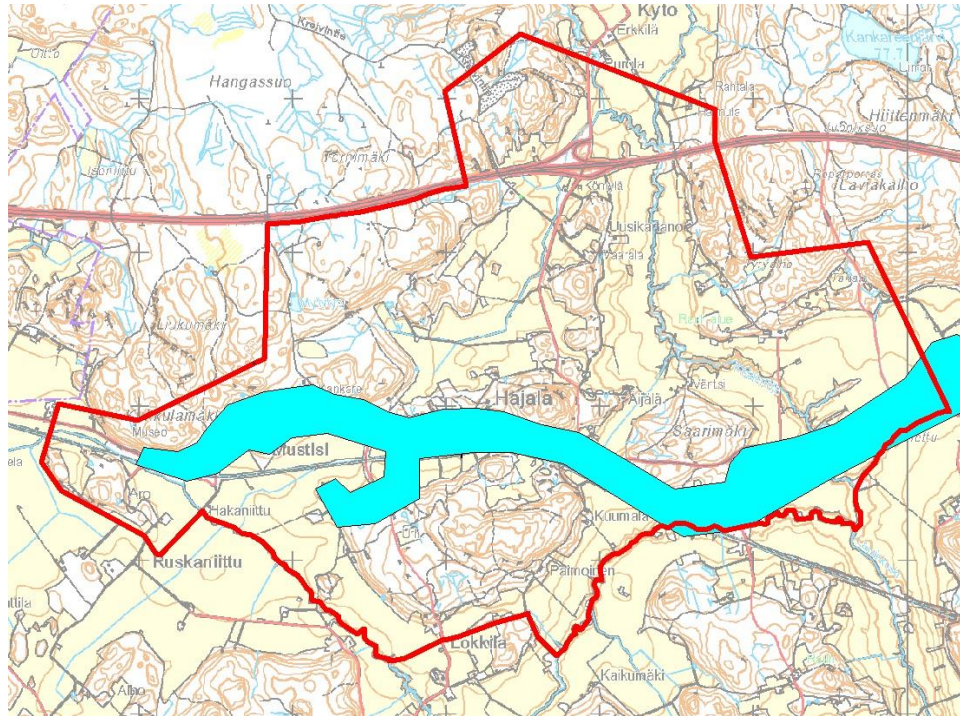
Hajalan osayleiskaava on laadittu vuonna 1981 tarkoituksena taata Hajalan kylätaajaman elinkelpoisuus ja viihtyisyys osoittamalla uudisrakentamiselle ja elinkeinotoiminnalle kylärakennetta eheyttävät sijoituspaikat. Myöhemmin tätä osayleiskaavaa on uudistettu vuoden 1995, mutta kaava ei kuitenkaan saanut lainvoimaa. Hajalassa ei siis tällä hetkellä ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Selvitysalueella ei ole myöskään asemakaavaa. (Salon kaupunki 2012.)

Kyläkaava

Selvitysalueelle on laadittu epävirallinen maankäytön suunnitelma eli kyläkaava vuonna 2011. Kaavassa on osoitettu mahdollisia uuden rakentamisen paikkoja ja otettu huomioon maakuntakaavan tuomat rajoitukset rakentamiselle, joita ovat esimerkiksi suojeltavat ja arvokkaat maisema-alueet. Kyläkaava on laadittu asukkaiden näkemysten perusteella eikä sillä ole sitovia oikeusvaikutuksia. Kyläkaava on liitteenä työn lopussa (LIITE 4). (Salon kaupunki 2012.)

5.4.5 Kunnallistekniikka

Selvitysalueella ei ole kunnallisesti järjestettyjä vesihuolto- ja viemäröintijärjestelmiä. Alueella toimii yksi kunnallinen vesilaitos, josta muutamat kymmenet yksityistaloudet saavat puhtaan veden, mutta muuten taloudet hankkivat vetensä pääosin porakaivoista. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen ja Varsinais-Suomen liiton selvityksessä alue on kuitenkin merkitty potentiaaliseksi viemäritäväksi alueeksi (KUVIO 12). (Salon kaupunki 2012.) Tämä tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Uudet rakennuspaikat olisi hyvä sijoittaa tämän alueen läheisyyteen.

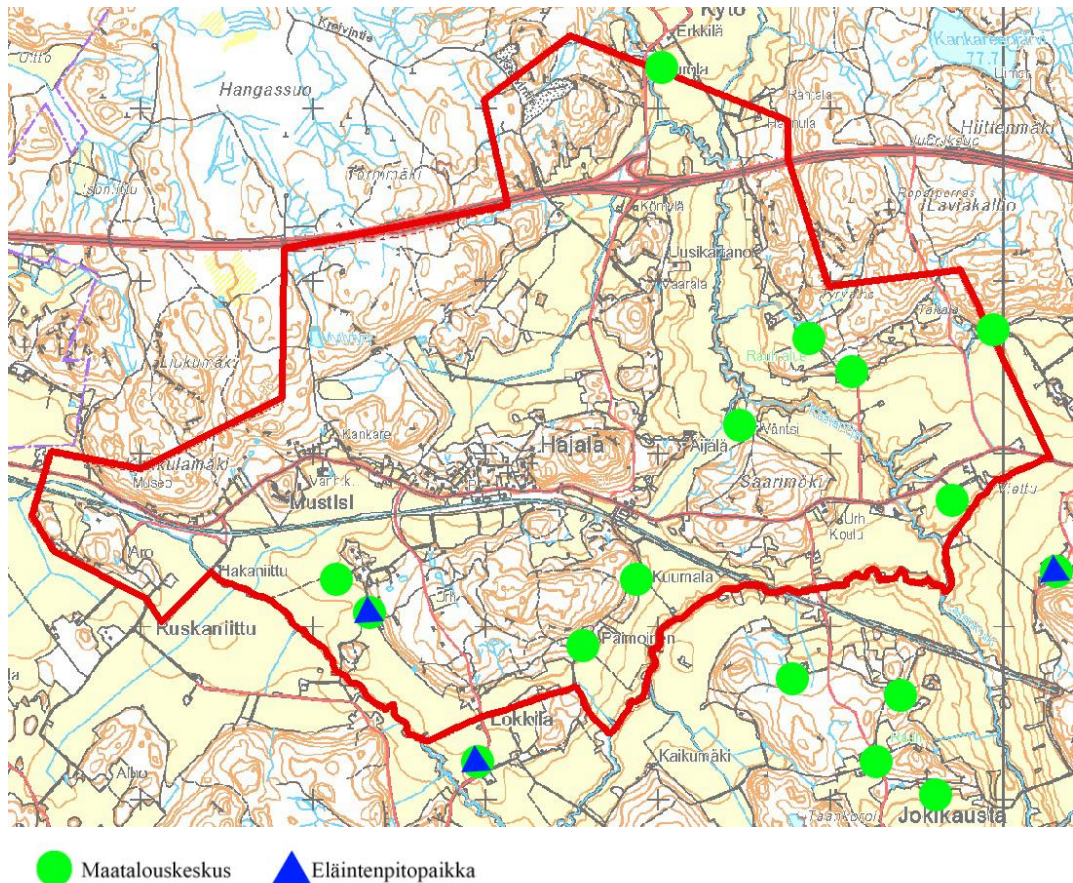

KUVIO 12. Potentiaalinen viemäritävä alue (Salon kaupunki 2013)

5.4.6 Maatalouskeskukset

Hajala on maatalousvaltaista aluetta, ja olemassa olevat maatilat ja eläintenpito-paikat tulisi huomioida uusia rakennuspaikkoja määriteltäessä. Maatalousalueiden ympärille tulee jättää riittävästi tilaa toimintojen ylläpitämiseen ja mahdolliseen laajentamiseen. Maatilat saattavat aiheuttaa myös hajuhaittoja lähiympäristöön, ja myös tästä syystä rakentamista maatalousalueiden lähistölle tulisi välttää (Ympäristöministeriö 2012, 91.)

Karttaan (KUVIO 13) on merkitty Hajalan maatalouskeskukset vihreällä ja lisäksi eläintenpitoyksiköt sinisellä värillä. Eläintenpitoyksiköitä selvitysalueelta löytyy yksi, joka on keskittynyt lihasikojen kasvatukseen. Lisäksi eläintenpitoyksiköitä löytyy selvitysalueen välittömästä läheisyydestä etelä- sekä itäpuolelta. (Salon kaupunki 2013.)

KUVIO 13. Maatalouskeskukset ja eläintenpitopaikat (Salon kaupunki 2013)

5.5 Arvokkaat maisema-alueet

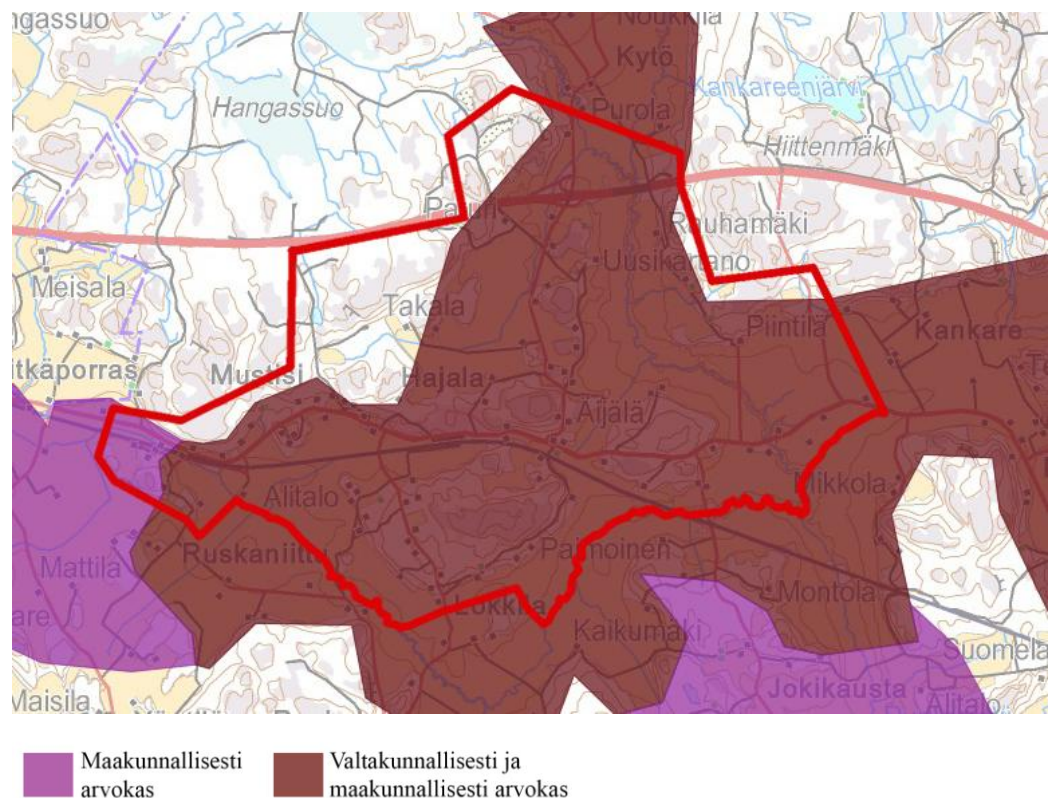
Arvokkaat maisema-alueet ovat edustavimpia maaseudun kulttuurimaisemia. Arvokkaiksi luokitelluilla maisema-alueilla on monimuotoista ja kulttuurivaikutteista maaseudun luontoa, hoidettua viljelymaisemaa sekä perinteistä rakennuskantaa. Suurin osa tällaisista maisema-alueista sijaitsee juuri Etelä- ja Länsi-Suomen viljelyseuduilla. Maankäyttö- ja rakennuslain sisältämät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät arvokkaiden maisema-alueiden huomioimista alueiden käytössä. Arvokkaat maisema-alueet tulee lisäksi sisällyttää maakuntakaavoihin. (Valtion ympäristöhallinto 2013a.)

Arvokkaat maisema-alueet jaotellaan valtakunnallisesti arvokkaisiin sekä maakunnallisesti arvokkaisiin. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet ovat yleensä koko Suomen maaseudun kulttuuriympäristöä edustavia kokonaisuuksia ja lisäksi ne edustavat parhaiten maisemamaakunnalleen tyypillistä kulttuurimaisemaa. Maakunnallisesti arvokkaat alueet ovat yleensä puolestaan monimuotoisempia ja

kuvastavat maakuntansa identiteettiä. Ne eivät välttämättä täytä yhtä monta kriteeriä kuin valtakunnallisesti arvokkaat alueet, mutta ne edustavat esimerkillisesti maakunnalle tai maakunnan osalle tyypillistä tai erityistä kulttuurimaisemaa. (Nyman 2014.)

5.5.1 Selvitysalueen sijoittuminen arvokkaalle maisema-alueelle

Selvitysalue sijaitsee lähes kokonaan tällä hetkellä valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellulla maisema-alueella ja kaavoitettaessa on se otettava huomioon ja varmistettava, että kulttuuriympäristön arvoja ei rikota. Valtakunnallisesti sekä maakunnallisesti arvokas maisema-alue näkyy kartassa ruskeaksi värjättyinä ja maakunnallisesti arvokas alue lilan värisenä. (Valtion ympäristöhallinto 2013a.) Selvitysalue on rajattu punaisella (KUVIO 14).

KUVIO 14. Selvitysalueen sijoittuminen arvokkaalle maisema-alueelle (Maanmittauslaitos 2013)

5.5.2 Arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi

Suomessa on tällä hetkellä valtioneuvoston vuonna 1995 tekemän periaatepäätöksen mukaan valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita yhteensä 156. Ympäristöministeriö aloitti vuonna 2010 yhdessä ELY-keskusten ja maakuntien liittojen kanssa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventoinnin, joka on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2014 loppuun mennessä. Työn tavoitteena on tarkistaa aluevalikoima, arvoluokka ja rajaukset, jotta ne vastaavat uudistuneita maisemanhoidon toteuttamis- ja ohjausjärjestelmiä, joita ovat muun muassa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maankäyttö- ja rakennuslaki, eurooppalainen maisemayleissopimus, maatalouden ympäristötuki sekä luonnonsuojelulaki. (Ympäristöministeriö 2011.)

Inventoinnit suoritetaan maaseudun kulttuurimaisemiin, erityisesti alkutuotannon synnyttämiin maisemiin, joita ovat esimerkiksi viljelymaisemat. Huomiota kiinnitetään hyvin säilyneisiin, elinvoimaisiin, monipuolisen luonnon ja kulttuuriperinnön omaaviin kyliin ja niiden viljelymaisemakokonaisuuksiin, historiallisiin kohteisiin sekä luonnonalueisiin. Lisäksi selvitetään maisemanähtävyyksiä. (Nyman 2014; Seppälä 2014.)

Inventointien tulosten perusteella laaditaan uusi ehdotus valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi, joiden pohjalta on tarkoitus valmistella maisema-alueista uusi valtioneuvoston päätös. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointien lisäksi inventoidaan myös maakunnallisesti arvokkaat alueet. Valtakunnallisesti arvokkaista alueista päätetään myöhemmin maakuntien liitoissa. Uusien valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden rajausten on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2015 ja maakunnallisesti arvokkaat puolestaan seuraavassa maakuntakaavassa. (Nyman 2014; Seppälä 2014.)

Hajalan kyläalueelle nämä uudet ehdotukset eivät tuo suurta muutosta. Ainoastaan selvitysalueen itäosassa oleva maakunnallisesti arvokas alue on ehdotuksessa nostettu valtakunnallisesti arvokkaaksi. Lisäksi entinen Uskelan-Halikonjokilaakso on uudessa ehdotuksessa jaettu kahteen erilliseen alueeseen. (Nyman 2014). Tässä luokituksessa Hajala sijoittuu Halikonjoki-laakson alueelle.

5.6 Perinnemaisemat ja arvokkaat luontokohteet

Perinnemaisemat ovat maisematyyppejä, jotka ovat syntyneet perinteisten maankäyttötapojen myötä, ja ne voidaan jakaa perinnebiotooppeihin ja rakennettuihin perinnemaisemiin. Perinnebiotoopeiksi luetaan niityt, kaskimetsät, ahot, kedot, hakamaat, metsälaitumet ja nummet. Selvitysalueella on runsaasti arvokkaita avoimia viljelymaisemia (KUVA 3), mutta ei ole perinnemaisemiksi luokiteltuja alueita Hajalassa ei ole. Selvitysalueella ei myöskään ole todettu olevan erityisiä arvokkaita luontokohteita. Alueelle ollaan tulevaisuudessa mahdollisesti laatimassa luontoselvitys. (Valtion ympäristöhallinto 2011b.)

KUVA 3. Hajalan avointa viljelymaisemaa (Elisa Lindqvist 2013)

5.7 Kulttuurimaisema

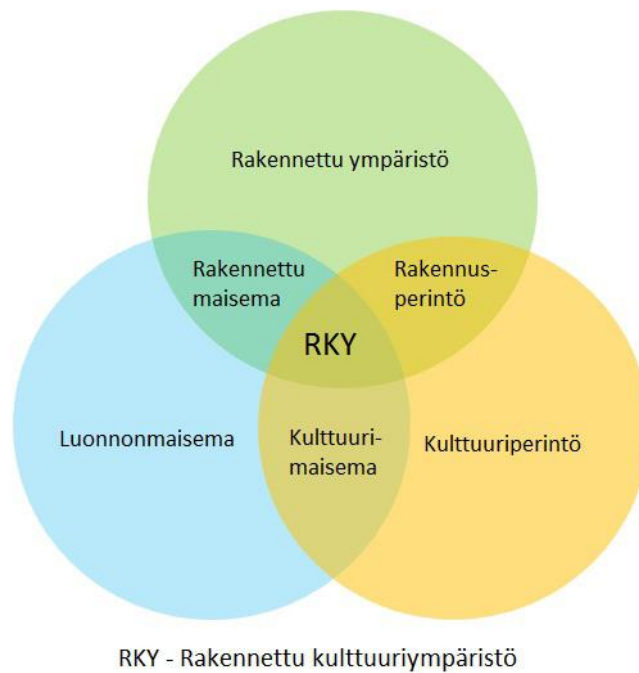
Kulttuurimaisemassa ihmisen toiminta on hallitsevaa, mikä näkyy esimerkiksi peltoina, rakennuksina ja teinä. Se on syntynyt maanviljelyksen kehityksen myötä noin 1000 viimeisen vuoden aikana ja on näin ollen varsin nuori ilmiö. Ihminen on vaikuttanut luontoomme kuitenkin jo ennen näitäkin vuosia, ja toisaalta myös luonto on omalta osaltaan sanellut ihmiselle ehtoja, joiden mukaan ihmisen on täytynyt toimia. Ihmisen työn jäljet ja vaikutus luontoon näkyvät maisemassa monin tavoin - kulttuurimaisema on ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen summa. (Heikkilä 2000, 16; Tervonen 2009.)

Kulttuurimaiseman arvot jaetaan kolmeen ryhmään: avoimiin viljelymaisemiin, kulttuurivaikutteiseen luontoon sekä ihmisen tekemiin rakennelmiin. Suomalaisen kulttuurimaiseman perustan luovat avoimet viljelymaisemat eli pellot ja niityt, joiden juuret ovat satoja vuosia sitten alkaneessa maataloudessa ja karjanhoidossa. Rautakaudesta lähtien monet pellot ja niityt ovat säilyneet yhtäjaksoisessa viljelyksessä tai laidunnuksessa aina nykypäivään saakka. (Heikkilä 2000, 16.) Kulttuurimaisemaan kuuluvat myös historialliset asuinpaikat, rakennukset, kulkureitit ja sillat (Andersson 2003, 3).

5.7.1 Rakennetut kulttuuriympäristöt

Rakennettu ympäristö, luonnon maisema sekä kulttuuriperintö ovat koko ajan kiinteässä vaikutuksessa toistensa kanssa. Rakennettu ympäristö yhdessä luonnon maiseman kanssa muodostaa rakennetun maiseman. Luonnon maisema yhdessä kulttuuriperinnön kanssa puolestaan muodostaa kulttuurimaiseman.

Kulttuuriperintö ja rakennettu ympäristö taas muodostavat rakennusperinnön. Nämä kolme – rakennettu maisema, kulttuurimaisema ja rakennusperintö – muodostavat yhdessä rakennetun kulttuuriympäristön (KUVIO 15). (Lindh 2013.)

KUVIO 15. Rakennettu kulttuuriympäristö (Elisa Lindqvist 2013)

Selvitysalueella sijaitsee runsaasti historiallisesti merkittäviä rakennuksia ja rakennetun ympäristön kokonaisuuksia. Kohteet on lueteltu alla. (Salon kaupunki 2012.)

- Hajala I (sr 69): Yksinäistalo. Seudullinen.
- Alastalo II (aik. Alastalo) (sr 184): Kantatalo vanhalla kylätontillaan. Seudullinen. Kuuluu rakennetun ympäristön ryhmäkokonaisuuteen (srr 37).
- Mutkanperä (sr 186): Talolan vahtitupa, radanvartijan asunto, myöhemmin VR:n taukotupana. Seudullinen.
- Vähätalo (sr 192): Osatalo, vanhalla tontilla. Seudullinen. Kuuluu rakennetun ympäristön ryhmäkokonaisuuteen (srr 39).
- Tenhola (sr 273): Seudullinen.

- Uusitalo (eli Uusikartano) (sr 275): Osatalo. Seudullinen.
- Ylimmäinen eli Noukkila (sr 276) : Kantatalo vanhalla kylätontillaan. Seudullinen. Kuuluu rakennetun ympäristön ryhmäkokonaisuuteen (srr 53).
- Pysäkki (Hajalan asema) (sr 335): Seudullinen.
- Trömperi (sr 400): Pappilan torppa. Suojeltu rakennussuojelulailla. Valtakunnallinen / osa valtakunnallista kokonaisuutta. Kuuluu rakennetun ympäristön aluekokonaisuuteen (srr 137).
- Piintilä (sr 418): Ratsutila. Valtakunnallisesti arvokas ympäristö. Arvotus: valtakunnallinen/osa valtakunnallista kokonaisuutta. Kuuluu rakennetun ympäristön ryhmäkokonaisuuteen (srr 89).

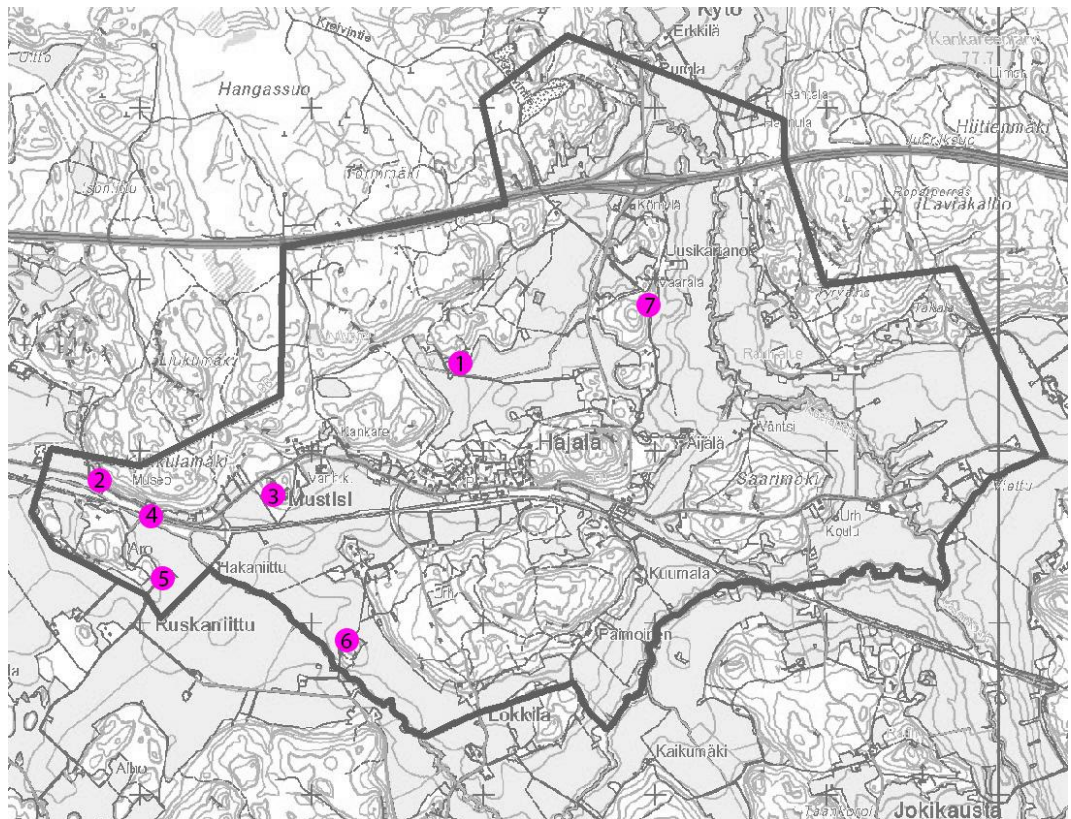
5.7.2 Muinaisjäännökset

Varsinais-Suomesta on löydetty erityisen paljon muinaisjäännöksiä, mikä kertoo siitä, että alueelle on muodostunut jo varhain tiivis asutus. Maakunnasta löytyy ennätysmäärä varsinkin rautakaudelta peräisin olevia jäännöksiä. (Heikkilä 2000, 119.) Myös selvitysalueella on paljon muinaisjäännöksiksi luokiteltuja kohteita. Kohteet on lueteltu alla ja merkitty karttaan seuraavalla sivulla (KUVIO 16). (Salon kaupunki 2012.)

Muinaismuistolain mukaan kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoja Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Rauhoitus tarkoittaa, että muinaisjäännökseen ei saa kajota ilman lain nojalla annettua lupaa. Kiinteiksi muinaisjäännöksiksi määritellään yleensä maisemassa tai maaperässä säilyneet kerrostumat tai rakenteet, jotka ovat kauan sitten eläneiden ihmisten toiminnan tuloksia. Tällaisia muinaisjäännöksiä ovat esimerkiksi hautaröykkiöt, kalliomaalaukset, uhrikivet ja linnavuoret. Lisäksi maan alta löytyvät vanhat asuinpaikat luokitellaan muinaisjäännöksiksi. (Museovirasto 2012a.) Muinaismuistolain mukaan muinaisjäännösten ympärille tulee rakennettaessa

jättää vähintään kahden metrin suoja-alue jäännösten näkyviltä ulkoreunoilta mitattuna. (Muinaismuistolaki 295/63, 5§.)

1. Takala/Hannula (sm 018): Kivikautinen asuinpaikka.
2. Portaanpää (sm 024) : Kivikautinen asuinpaikka
3. Kunnalliskoti (sm 025): Kivikautinen asuinpaikka
4. Väljälä (sm 027): Kivikautinen asuinpaikka.
5. Aro (sm 34): Kivikautinen asuinpaikka.
6. Hyyperä (sm 069): Vanha kylätontti, historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.
7. Kytö (sm 072): Vanha Alakydön kylätontti, historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös.

KUVIO 16. Selvitysalueen muinaisjäännökset kartalla (Salon kaupunki 2013)

5.7.3 Kulttuuriympäristöjen säilyttäminen ja hoito

Kulttuuriympäristöjen suojeleminen on maailmanlaajuinen asia, jonka eteen tehdään yhteistyötä yli maarakojen. Sekä kulttuurimaisemien että rakennetun kulttuuriympäristön suojelemiseksi käytössämme on erilaisia ohjelmia ja standardeja. Suomessa kulttuuriympäristöjen hoitaa Museovirasto.

Museovirasto vastaa kulttuuriympäristöön, kuten arkeologiseen kulttuuriperintöön, rakennusperintöön ja restaurointiin, maisemaan liittyvistä asiantuntija- ja viranomaistehtävistä. Lisäksi se tuottaa tietoa ja lisää tietoisuutta kulttuuriympäristön suojelusta, arvoista ja mahdollisuuksista. Museovirasto myös toteuttaa erilaisia suojeluohjelmia ja -hankkeita ja osallistuu kansainväliseen toimintaan sekä kulttuuriperintöalan avustusten valmisteluun ja seurantaan yhdessä muiden osastojen kanssa. (Museovirasto 2012b.)

Yksi kansainvälinen kulttuuriympäristöjen hyväksi työtä tekevä tahoista on ICOMOS. ICOMOS on maailmanlaajuinen järjestö, joka koostuu asiantuntijoista. Järjestön tarkoitus on edistää historiallisten rakennusten ja alueiden sekä arkeologisten kohteiden ja kulttuurimaisemien tutkimusta ja suojelua. Lisäksi se välittää tietoa ja edistää kriittistä keskustelua kulttuuriperintökohteiden, kuten rakennuksien ja kiinteiden muinaisjäännösten, suojelusta. ICOMOS on hallituksista riippumaton järjestö, ja se yhdistää alan asiantuntijoita, hallintoviranomaisia sekä tutkimus- ja opetuslaitoksia. ICOMOS toimii muun muassa asiantuntijana UNESCO:n maailmanperintökomitean nimessä uusia kohteita Maailmanperintöluetteloon (World Heritage List) ja lisäksi se arvioi jo nimettyjen kohteiden suojelua. (ICOMOS 2011b, ICOMOS 2011a.)

Suomessa on käytössä eurooppalainen standardi kulttuuriperinnön kartoittamiseksi ja säilyttämiseksi. Tätä standardia (SFS-EN 16096) ei ole vielä käännetty suomeksi, mutta suomennos on ollut tekeillä arkkitehti Tommi Lindhin toimesta vuoden 2013 aikana. Standardi antaa ohjeet siitä, kuinka rakennetun kulttuuriperinnön kuntoa tulisi arvioida, dokumentoida, kirjata ja raportoida. (Suomen standardoimisliitto SFS ry. 2012; Lindh 2013.)

Tätä eurooppalaista standardia voidaan soveltaa kaikkiin rakennetun kulttuuriperinnön kohteisiin, kuten rakennuksiin, raunioihin, siltoihin ja muihin rakenteisiin. Rakennettuun kulttuuriperintöön sisältyy sekä suojattua että suojaamattomia arvokkaita rakennuksia ja rakenteita. Arkeologisia kohteita ja kulttuurimaisemia ei tämä standardi käsittele. Standardia voidaan soveltaa kunnossapidon toimenpiteiden ja lisätutkimusten tarpeen tunnistamiseen sekä vahinkojen diagnoimiseen. Standardi tarjoaa yhtenäisen tavan hankkia vertailutietoja suoritettaessa kuntokartoitusta rakennuksille tai alueille. (Suomen standardoimisliitto SFS ry. 2012; Lindh 2013.)

5.8 Maisemarakenne ja luonnonmaisema

Luonnonmaisemassa ei näy ihmisen toiminnan jälkiä. Luonnonmaisemiksi voidaan luetella esimerkiksi metsät, suot ja tunturit. Tällaisia maisemia on Suomessa jäljellä melko vähän, sillä monet sellaisetkin ympäristöt, jotka ensisilmäyksellä vaikuttavat luonnonmaisemalta, ovat luonnonsuojelulain piirissä. Jo tämä saa aikaan sen, että maisemaan liittyy ihmisen käden jälki. (Mikkonen-Hirvonen 2013.)

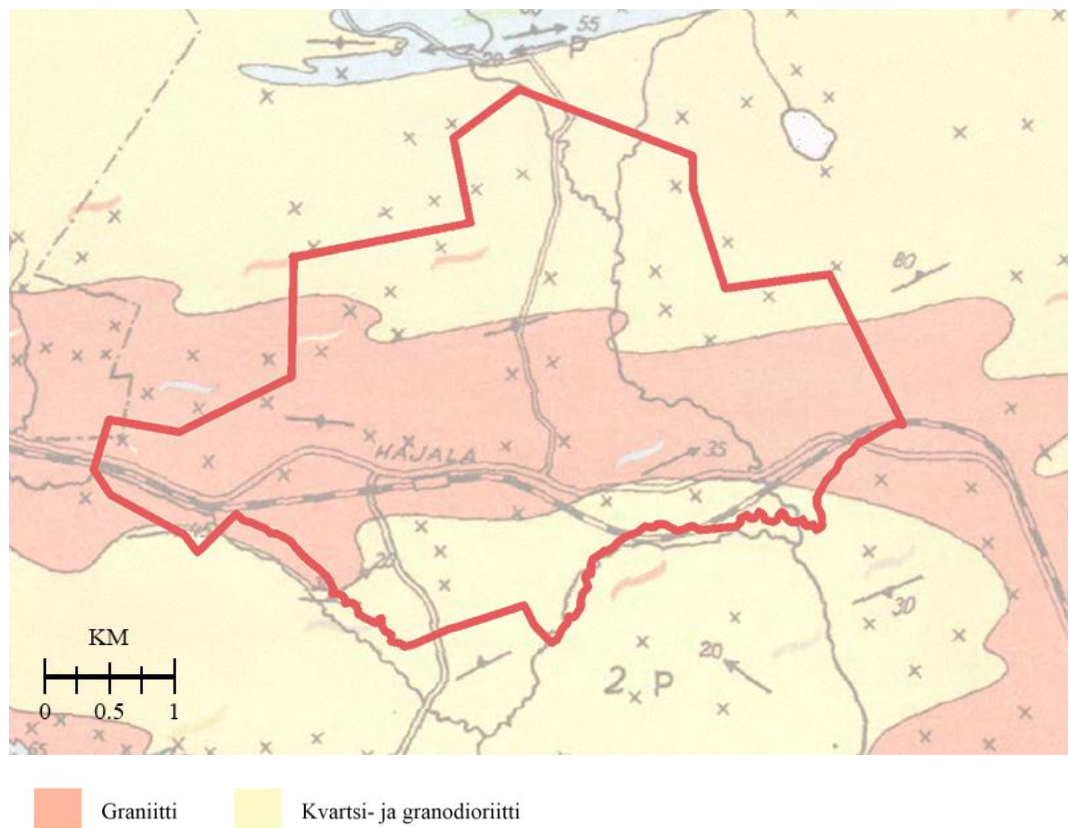
Luonnonmaiseman muovautuminen on miljoonien vuosien tulos. Viimeisin jääkausi, joka päättyi Suomessa yli 10 000 vuotta sitten, vaikutti suuresti maamme maastonmuotojen syntyyn. Mannerjään alla puserruksissa ollut maan pinta oli painunut, ja jään sulettua rannikkoseudut olivat pitkään veden peitossa. (Lounatvuori & Putkonen 2001, 11.) Paljastunut maa jäi luonnonvoimien armoille ja vallitseva ilmasto saneli ehdot kasvillisuuden ja koko muun elollisen luonnon kehitykselle (Heikkilä 2000, 119).

5.8.1 Kallioperä

Maiseman perusrungon muodostaa kallio. Kalliot, joita mannerjää on loiventanut, silottanut ja pyöristänyt, rakentavat yhdessä eri kivilajeineen perustan maastonmuodoille. Suomen kallioperä on osa Fennoskandian peruskalliokilpeä ja pääosin happamia syväkivilajeja, kuten graniittia. Pehmeitä kivilajeja, kuten

kalkkikiveä, Suomesta ei löydy.

Selvitysalueen kallioperä on 1500-1900 miljoonaa vuotta vanha, ja sen muovautumiseen on vaikuttanut voimakas huuhtoutuminen, joka on seurausta Itämeren rannan siirtymisen vaiheista. Kallioperä on voimakkaasti rakoillutta ja maasto on pienipiirteistä ja vaihtelevaa. (Lehtomaa 2000, 14; Tervonen 2009.) Selvitysalueella kallioperä on pääosin graniittia sekä kvartsi- ja granodioriittia (KUVIO 17).

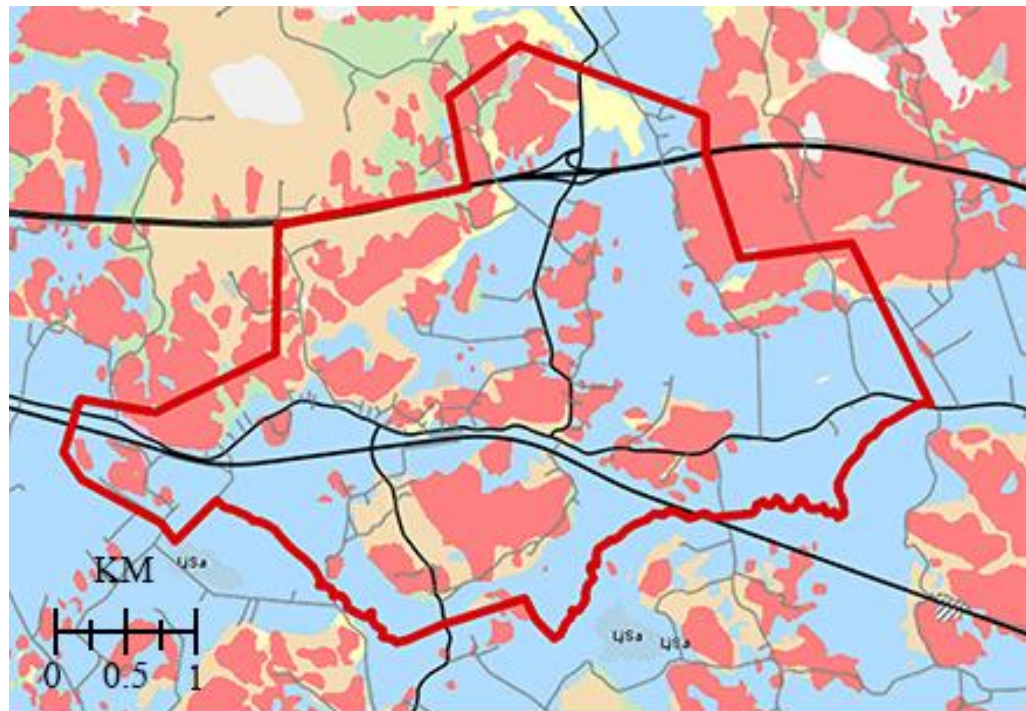
KUVIO 17. Kallioperäkartta (Maanmittauslaitos 2013)

5.8.2 Maaperä

Maaperä on kallioperän peittämää irtomaakerrosta. Selvitysalueella maaperä on pääosin savea, kalliomaata ja hiekkamoreenia. Alueen luoteisosasta löytyy myös hiekkaa ja saraturvetta ja moottoriteliittymän pohjoispuolelta karkeaa hietaa

(KUVIO 18). Lisäksi alueella on lajittunutta maa-ainesta, jota on käytetty soranottoon. (Salon kaupunki 2012.)

Jokilaaksojen saviesiintymät ovat usein paksuja, ja selvitysalueen savimaa on pääasiassa jääkauden jälkeen syntynyttä niin sanottua litorinasavea, joka on muodostunut Itämeren jääkauden jälkeisen Litorinameri-vaiheen aikana suolaiseen veteen vanhempien vuosikerrallisten savien päälle. Yoldia- ja Anculyssavia ei selvitysalueella ole kovinkaan paljoa, sillä Litorinameri on suurelta osin peittänyt ne ja huuhtonut sekä kerrostanut niitä uudelleen. (Salon kaupunki 2004, 12.)

 Savi (Sa)	 Karkea hieta (KHt)	 Moreeni (Mr)	 Vesi (Ve)
 Kalliomaa (Ka)	 Hieno hieta (HHt)	 Hiekka (Hk)	 Kartoittamaton
 Liejusavi (LjSa)	 Saraturve (Ct)		

KUVIO 18. Maaperäkartta (Maanmittauslaitos 2013)

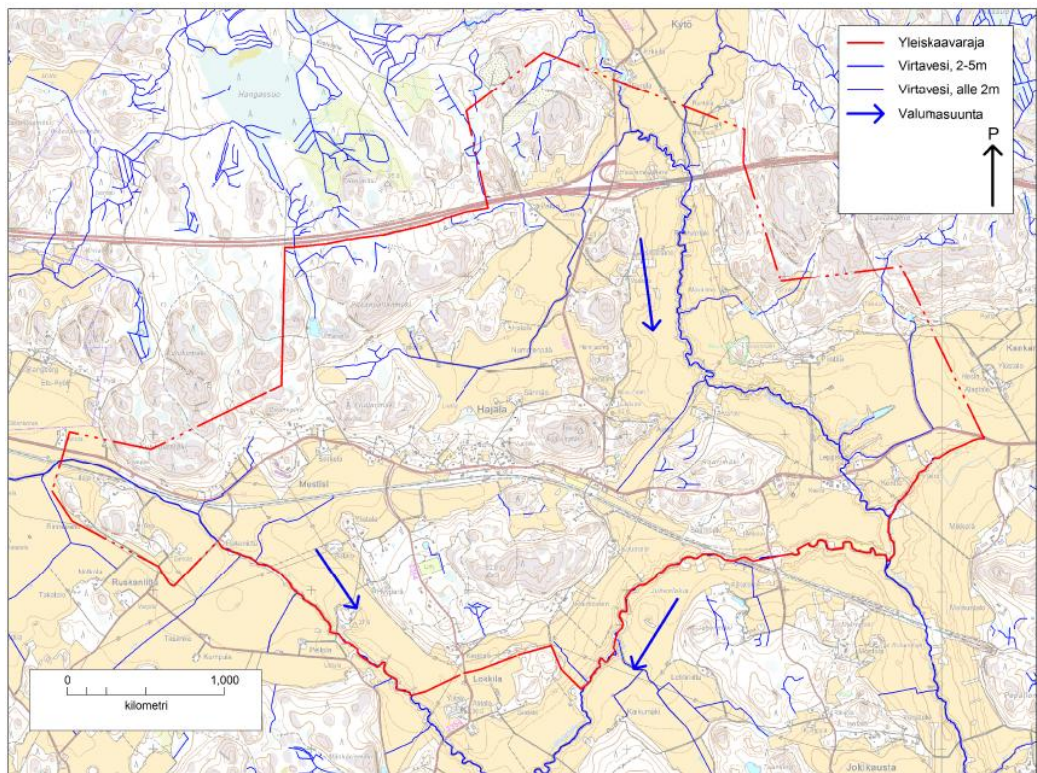
5.8.3 Topografia

Selvitysalueen maisemaa hallitsee lounas-koillinen-suuntautuneisuus, joka näkyy jokilaaksojen suuntana. Topografialtaan alue on melko vaihtelevaa ja rinteet rajaavat laaksojen avointa tilaa. Topografiakartta liitteenä työn lopussa (LIITE 5).

Yleisesti Varsinais-Suomesta ei löydy kovin paljoa topografialtaan voimakkaasti suuntautuneita alueita, koska kallioperässä esiintyvien liuskeisten kivilajien liuskesuunta on tavallisimmin kohtisuorassa mannerjään kulkusuuntaan ja kulutustoimintaan nähden. Suhteelliset korkeuserot alueella ovat pääosin vain 20-50 metriä. (Rautamäki 1990, 27 - 28.)

5.8.4 Vesiolosuhteet

Lounais-Suomen savisille seuduille tyypilliseen tapaan selvitysalueella ei ole järviä (KUVIO 19). Selvitysalue ei sijaitse pohjavesialueella. Alue sijoittuu lähelle Halikonjoen valuma-alueen lounaista rajaa. (Salon kaupunki 2004, 16.)

KUVIO 19. Selvitysalueen vesistöä (Salon kaupunki 2013)

5.8.5 Ilmasto

Suomi sijaitsee lounastuulten vyöhykkeen pohjoisessa osassa mereisen lännen ja mantereisen idän välialueella. Hajala sijaitsee Varsinais-Suomen rannikolla, joka kuuluu maamme mereisimpiin ilmastoalueisiin. Vallitseva tuulensuunta on lounainen, mutta talvisin myös itäiset ja pohjoiset virtaukset ovat yhtä yleisiä. Meren läheisyyden takia vuoden keskilämpötila (noin +5) on 2-3 celsiusta korkeampi kuin maan etelä- ja keskiosissa ja vuosittaiset lämpötilavaihtelut ovat pienemmät. Myös savikkojen sisältämä vesi viilentää paikallisilmastoa. (Rautamäki 1990, 34; Lehtomaa 2000, 14; Salon kaupunki 2004, 18.)

5.8.6 Kasvillisuus

Kasvimaantieteellisessä aluejaossa Hajala kuuluu hemiboreaalisen ja eteläboreaalisen kasvillisuusvyöhykkeen välimaastoon. Hemiboreaalista vyöhykettä kutsutaan myös tammivyöhykkeeksi, sillä sen pohjoisraja noudattelee pitkälti tammen luontaisen levinneisyyden pohjoisrajaa. Hemiboreaalisella vyöhykkeellä kasvillisuudessa ja muussa eliöstössä esiintyy eniten eteläisten lehtimetsien piirteitä ja se on Suomessa tutkimuksellisesti ainutlaatuinen alue. Eteläboreaalin kasvillisuusvyöhyke puolestaan on pohjoisen havumetsävyöhykkeen eteläisin alue. (UPM 2006; Metsäntutkimuslaitos 2012.)

Yleisimpiä puulajikkeita selvitysalueella ovat mänty, koivut ja lepät. Alueella esiintyy mäntyvaltaisten ja kuivien havumetsien lisäksi pieniä lehtoja, joissa tammen lisäksi kasvaa muitakin jaloja lehtipuita, kuten vaahtera ja metsälehmus. Lehtokasvit ovat nykyään harvinaisia ja vähälukuisia, joten niiden säilymistä tulisi vaalia. Useat eteläiset uhanalaiset lajit elävät pääasiallisesti lehdossa ja jalopuumetsiköissä, vaikka Suomen maapinta-alasta lehtoja on ainoastaan 1 %. Lehtoja suojellaan Suomessa metsä- ja luonnonsuojelulainsäädännöllä. Luonnonsuojelulain 29§ suojelee jaloja lehtipuita kasvavat lehdot ja metsälain 10§ suojelee kaikki luonnontilaiset tai luonnontilaisenkaltaiset, ympäristöstään selvästi erottuvat rehevät lehdot. (Lehtomaa 2000, 15-17; Luonnonsuojelulaki 1096/1996, §29; Metsälaki 1093/1996, §10.)

5.9 Maisemakuva

Hajala sijaitsee Varsinais-Suomessa, Salon seudulla. Alue on rannikon jokilaakso-selänne-vyöhyke – laajojen jokilaaksojen ja korkeiden selänteiden vuorottelun jäsentämä rannikkovyöhyke (Salon kaupunki 2004, 20). Selvitysalueetta ympäröivät peltoalueet, avoimet viljelymaisemat, kyläasutus ja kumpareilla sijaitsevat metsäsaarekkeet.

Maisema muodostuu melko tasaisesta peltoaukeasta, mutta pohjoisosassa on korkeuseroiltaan vaihtelevaa mäkiä metsää (KUVA 4). Aluetta halkoo koillis-lounais-suunnassa Vanha Turuntie ja lähes sen vieressä etelämpänä kulkeva rautatie, joilta avautuvat näkymät peltoalueille. Alueen pohjoisosassa kulkee moottoritie, joka liittymineen rikkoo maisemakuva.

KUVA 4. Näkymä metsäiseltä saarekkeelta (Timo Alhoke 2013.)

5.10 Maiseman arvot

Maiseman arvotus on tärkeä osa maankäytön suunnittelua. Tärkeät kohteet on tiedettävä, jotta niitä voidaan ylläpitää ja säilyttää. Arvoja voidaan tarkastella ja painottaa monista eri näkökulmista riippuen siitä, millainen alue on kyseessä. Tässä työssä maiseman arvoja ja sitä kautta selvitysalueen sietokykyä maankäytön muutoksia varten on tarkasteltu kulttuuriympäristön sekä maisemakuvan kannalta. Maiseman arvot on esitetty kartalla. Kartalle on merkitty kylän maisemakuvan kannalta merkittävät peltoalueet sekä myös lähimaiseman kannalta merkittävät pellot, joilla ei kuitenkaan ole kylän identiteetin kannalta suurta merkitystä. Lisäksi karttaan on merkitty tärkeät näkymät, historiallisesti merkittäviä alueita sekä arvokkaaksi luokiteltu maisema-alue. Kartta löytyy liitteenä työn lopusta (LIITE 6).

5.10.1 Kulttuuriympäristön arvot

Rakennusalueet ja yksittäiset rakennukset ovat suuri osa kulttuuriympäristöä. Hajalan kylän rakennuskanta on pääosin peräisin jälleenrakennuskaudelta 1940–1960-luvuilta, nämä rakennukset on inventoitu rakennusinventoinnin osuudessa. Inventoinnin yhteydessä löytyi alueelta muutama melko hyvin tämän ajan rakentamisen piirteet säilyttänyttä rakennusta. Lisäksi alueella on jonkin verran vanhempia historiallisesti merkittäviä rakennuksia sekä rakennetun ympäristön kokonaisuuksia.

Hajalan kylä edustaa hyvin säilynyttä tienvarsiasiutusta, sillä rakennukset sijoittuvat nauhamaisesti alueen läpi kulkevan tien varteen. Tontit ovat pääsääntöisesti suuria ja talot sijaitsevat usein pitkän pihatien päässä.

5.10.2 Maisemakuvan arvot

Selvitysalueen maisemakuvan arvo perustuu arvokkaisiin peltoalueisiin sekä moniin laajoihin näkymiin. Ihmisiä, varsinkin maaseutumaisilla alueilla asuvia, miellyttävät usein laajat kokonaisuudet ja tilan tunne. Nämä näkymät tulisi ehdottomasti säilyttää avoimina myös tulevaisuudessa.

6 MAANKÄYTTÖSUOSITUKSET

Maankäyttösuosituksissa on pyritty ottamaan huomioon kaikki edellä tarkastellut maiseman ominaisuudet sekä alueen arvokkaat kulttuuripiirteet. Näiden pohjalta on laadittu maankäyttösuositus-kartta, jossa yleiskaava-alue on jaettu neljään osaan: maiseman kannalta hyvin rakentamiseen soveltuvaan, maiseman kannalta kohtalaisesti rakentamiseen soveltuvaan, maiseman kannalta heikosti rakentamiseen soveltuvaan alueeseen sekä alueeseen, johon ei tulisi rakentamista sijoittaa. Maankäyttösuositukset ovat suuntaa antavia eikä suosituksissa ole otettu huomioon esimerkiksi maanomistus-tilanteita. Kartta maankäyttösuosituksista löytyy liitteenä työn lopusta (LIITE 7).

6.1 Maiseman kannalta rakentamiseen hyvin soveltuvat alueet

Maiseman kannalta hyvin rakentamiseen soveltuvat alueet ovat alueita, joilla ei ole erityisiä ympäristöarvoja ja jotka ovat maaperältään rakentamiseen soveltuvia. Nämä alueet sijaitsevat jo rakennetun ympäristön yhteydessä, ja näin ollen ne eivät riko alueelle muodostunutta maisemakuvaa.

6.2 Maiseman kannalta kohtalaisesti rakentamiseen soveltuvat alueet

Maiseman kannalta kohtalaisesti rakentamiseen soveltuvat alueet ovat alueita, joilla ei ole merkittäviä ympäristöarvoja. Ne sijaitsevat pääosin jo rakennetun ympäristön yhteydessä. Näitä alueita ei tulisi kuitenkaan pitää ensisijaisina rakennuspaikkoina, jotta kylärakenteesta ei muodostuisi liian tukkeutunut. Lisäksi alueiden maaperä on suurelta osin rakentamiseen heikommin soveltuvaa. Näillä alueilla voidaan kuitenkin tarvittaessa myöhemmin osoittaa täydennysrakentamista. Alueelle rakennettaessa tulee kiinnittää huomiota avoimien näkymien säilymiseen.

6.3 Maiseman kannalta heikosti rakentamiseen soveltuvat alueet

Heikosti rakentamiseen soveltuvia alueita löytyy yleiskaava-alueen pohjois-, koillis- ja luoteisosista. Nämä alueet sijaitsevat kaukana irrallaan kyläkeskuksesta

ja muusta rakentamisesta, ja tämän takia niille ei mielellään tulisi sijoittaa uutta rakentamista.

6.4 Maiseman kannalta erittäin huonosti rakentamiseen soveltuvat alueet

Alueiksi, joille ei tulisi sijoittaa rakentamista, on luokiteltu kaikki kylän identiteetin kannalta tärkeät avoimet peltoalueet. Lisäksi alueet, joilla sijaitsee muinaisjäännöksiä ja muita arvokkaita kohteita, on luokiteltu erittäin huonosti rakentamiseen soveltuviksi. Myöskään maatalouskeskusten sekä moottoritien läheiset alueet eivät sovi rakentamiselle.

7 RAKENNUSINVENTOINTI

7.1 Rakennusinventoinnin merkitys

Rakennusten historiaa tutkimalla avautuu mielenkiintoisia tarinoita. Rakennusajan tyypilliset pyrkimykset ja ihanteet ovat löydettävissä julkisivuista, sisätiloista ja rakenteista. Rakenteisiin on tallennettu niin käytettävissä olleet materiaalit kuin rakennustaitokin. Inventoinnissa selvitetään rakennusten alkuperäisen käyttötarkoituksen lisäksi rakennusten nykytila, kunto ja sen elinkaaren aikana tehdyt muutokset arkistolähteiden ja kenttätöiden avulla. (Andersson 2003, 3.)

Inventoinnilla kartoitetaan rakennuksia ja rakennusryhmiä, jotka liittyvät alueen historillisen kehityksen kannalta merkittäviin vaiheisiin, ja kohteiksi valitaan yleensä ne rakennukset tai rakennusryhmät, jotka edustavat tunnistettavasti tietyn aikakauden rakentamisen ja arkkitehtuurin vaiheita (Andersson 2003, 3).

Aarrevaaran (2009) mukaan vanhan ympäristön säilymisen uhkana on, että rakennuskanta nähdään korjauskelvottomaksi. Rakennuskanta saattaa myös kokonaan hävitä, jos kulttuurihistoriallisia inventointeja ei suoriteta eikä alueella ole ajantasaista kaavaa. (Aarrevaara 2009, 23.)

Inventoinnin perustavoitteena on kohteen säilytettävien ominaisuuksien löytäminen sekä taustatietojen hankkiminen suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi esimerkiksi kaavoitusprosessin yhteydessä. Inventointi sisältää tarpeelliset tunniste-, historia- ja käyttötiedot, kuvailun rakennuksesta ja sen ympäristöstä sekä arvion kohteiden kulttuurihistoriallisesta merkityksestä. Lisäksi rakennusinventoinnin avulla luodaan rakennuksesta tai rakennusryhmästä hyvä yleiskuva korjausrakentamista varten. Rakennuksen vaiheiden ja nykytilan tutkiminen voi tarjota myös rakennuksen omistajille hyödyllistä tietoa ylläpidon ja korjaussuunnitelman tueksi. (Ympäristöministeriö 2009; Rakennusperintö 2013b.)

Tässä työssä keskitytään niin sanotun jälleenrakennuskauden, eli 1940–1960-luvulla rakennettujen rakennusten inventointiin.

7.2 1940–1960-luvun rakentaminen eli jälleenrakennuskausi

Jälleenrakennuskausi käsittää ajanjakson, joka alkoi talvisodan päätyttyä 1940-luvulla ja päättyi suuressa osassa maata noin vuonna 1952. Joillakin alueilla jälleenrakennuskausi jatkui kuitenkin 1950-luvun loppuun saakka.

(Arkkitehtuurimuseo 2012a.)

Jälleenrakennuskauden rakentamiseen vaikuttivat merkittävästi sen aikaiset olosuhteet: oli rakennettava entistä nopeammin, entistä pienemmillä resursseilla ja entistä enemmän. Sodissa tuhoutui tai menetettiin kymmenesosa maan asunnoista, joten evakkoväen asunnoista oli huutava pula. Sotavuosien jälkeen piti asuttaa 400 000 hengen siirtoväki ja rintamamiehet sekä jälleenrakentaa maa. Lisäksi menetettyjen ja tuhoutuneiden tuotanto- ja energialaitosten tilalle oli saatava uudet rakennukset. (Arkkitehtuurimuseo 2012a; Arkkitehtuurimuseo 2012b.)

Koska materiaalia ja työvoimaa ei ollut saatavilla tarpeeksi, oli rakentamisessa keskityttävä ennen kaikkea suunnitelmallisuuteen ja tärkeysjärjestykseen. Suomen arkkitehtiliitto alkoi julkaista tyyppitalomalleja ja yksittäisiä standardeja. Työn tuloksena kehittyi pientalotyyppi, joka vallitsi jälleenrakennuskaudella: harjakattoinen, lautaverhoiltu, puolitoistakerroksinen tyyppitalo eli niin sanottu rintamamiestalo (KUVIO 20), joka levisi koko Suomeen, sekä maaseuduille että kaupunkiin. Pohjaratkaisultaan nämä talot olivat yksinkertaisia ja toimivia, neljän huoneen pohjia ullakkohuoneineen. Rintamamiestalosta muodostui 1950-luvulla lähes itsestään selvä omakotitalon malli. Varsinkin maaseudulla se symboloi siirtymistä moderniin elämänmuotoon. (Arkkitehtuurimuseo 2012a; Arkkitehtuurimuseo 2012b.)

Kaj Englundin piirros vuodelta 1945. Evakkoperhe hämmästelee rintamamiestalon ”maaseudun funktionalismia”. (Orig. SRM)

KUVIO 20. Kaj Englundin piirros vuodelta 1945. Evakkoperhe hämmästelee rintamamiestalon ”maaseudun funktionalismia”. (Arkkitehtuurimuseo 2012b)

7.3 Hajalan 1940–1960-luvulla rakennetut rakennukset

Hajalan asuinrakennuksista suurin osa on rakennettu 1940–1960-luvuilla. Näitä rakennuksia selvitysalueelta löytyy yhteensä 62, joista tämän työn yhteydessä inventoitiin 29. Rakennukset ovat sijoittuneet suurimmaksi osaksi nauhamaisesti Vanhan Turuntien varteen. Myös moottoritielle johtavan Tapiolantien varresta löytyy jälleenrakennuskauden rakennuksia. Kartta rakennusten sijoittumisesta alueelle löytyy liitteenä työn lopusta (LIITE 8). Koska aineisto oli laaja, kaikkia inventoituja rakennuksia ei ole otettu mukaan tähän opinnäytetyöhön vaan työhön on valittu ainoastaan tärkeimpiä ja keskenään erityyppisiä rakennuksia.

7.4 Tärkeimmät inventoinnissa esiin tulleet kohteet

7.4.1 Takala (Takalantilantie 110)

Takalan tila (KUVA 5) sijaitsee melko kaukana muista rakennuksista selvitysalueen luoteisosassa (liitekartalla numero 14, LIITE 8). Takalan asuinrakennus on rakennettu vuonna 1944. Rakennus on säilyttänyt alkuperäisen olemuksensa kunnostustöidenkin jälkeen ja esimerkiksi uusitut ikkunat ovat täysin alkuperäisten kaltaiset.

KUVA 5. Takalan tilan päärakennus (Jari Laiho 2012)

7.4.2 Aro (Arontie 73)

Aron tila (KUVA 6) sijaitsee selvitysalueen itäosassa moreenikumpareen reunalla pellon laidalla (liitekartalla numero 1, LIITE 8). Päärakennus ja sen pihapiiri viljasiiloineen soveltuvat maisemaan hyvin. Tontti on erittäin iso ja rakennus sijaitsee lähiympäristöään korkeammalla pitkän pihatien päässä.

KUVA 6. Aron tilan päärakennus (Elisa Lindqvist 2013)

7.4.3 Osuuskassa (Vanha Turuntie 1077)

Osuuskassa (KUVA 7) sijaitsee kylän keskustassa (liitekartalla numero 17, LIITE 8). Tämä rakennus poikkeaa alueen muista rakennuksista huomattavasti.

Rakennus on alun perin ollut pankkirakennus, ja se on edelleen aistittavissa sen piirteistä. Esimerkiksi ovet sekä sisäänkäynti ovat tyypillisiä julkiselle rakennukselle. Nykyään talo on asuinkäytössä ja sitä on alkuajoista laajennettu.

KUVA 7. Osuuskassa (Elisa Lindqvist 2013)

7.4.4 Lepistö (Tapiolantie 119)

Lepistö (KUVA 8) sijaitsee Tapiolantien varrella melko lähellä moottoriteliittymää metsäsaarekkeen ja peltoalueen vaihtumisvyöhykkeellä (liitekartalla numero 27, LIITE 8). Rakennus näkyy kauniisti tielle ja sopii maisemaan. Rakennus on tyypillinen 1940-luvun asuinrakennus. Tontti on suuri ja rakennus sijaitsee tyypilliseen tapaan pitkän pihatien päässä.

KUVA 8. Lepistö (Elisa Lindqvist 2013)

7.4.5 Leppäoja (Vanha Turuntie 839)

Leppäoja (KUVA 9) sijaitsee melko lähellä koulua, selvitysalueen itäosassa (liitekartalla nro 18, LIITE 8). Talo on tyypillinen sotien jälkeinen puolitoistakerroksien asuinrakennus ja maisemallisesti arvokas. Pihalla on myös nykyään varastona toimiva entinen navetta.

KUVA 9. Leppäoja (Elisa Lindqvist 2013)

7.4.6 Viitala (Vanha Turuntie 800)

Viitala (KUVA 10) sijaitsee selvitysalueen aivan itäisimmässä osassa (liitekartalla numero 29, LIITE 8). Se on tyypillinen viime sotien jälkeinen pienen tilan pihapiiri ja maisemallisesti arvokas.

KUVA 10: Viitalan tila (Elisa Lindqvist 2013)

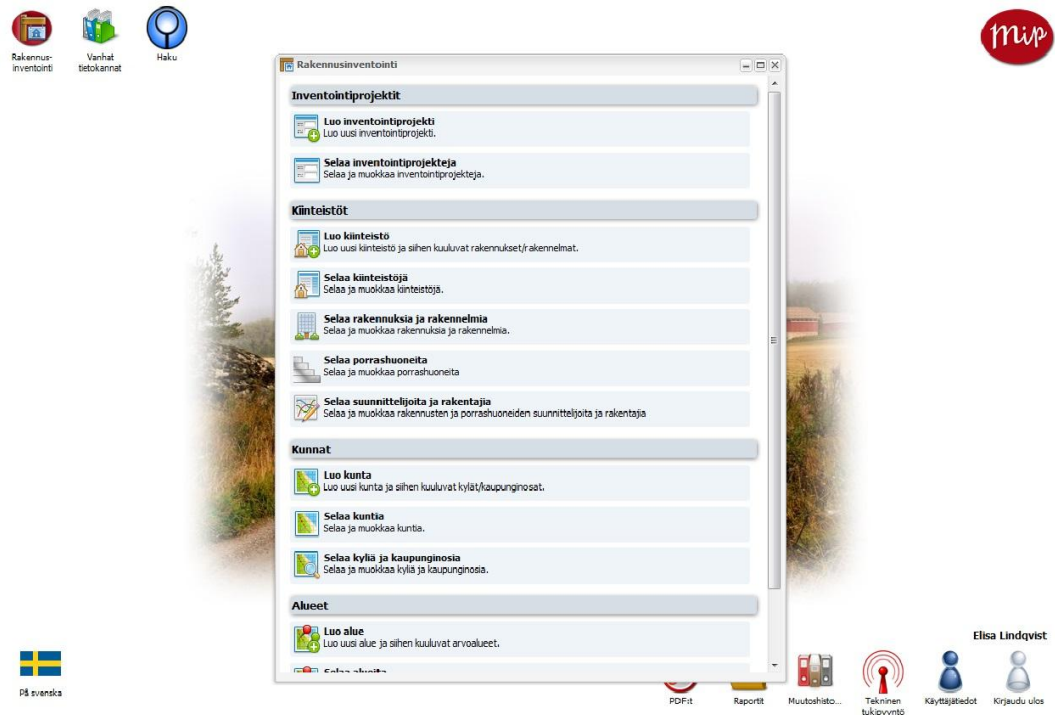
7.5 MIP – Museon inventointiportaali

Tässä työssä rakennusinventoinnissa on merkittävänä apuna käytetty Varsinais-Suomen maakuntamuseon inventointiportaalia (MIP). Varsinais-Suomen maakuntamuseo on jo vuosien ajan tehnyt maakunnan kulttuuriympäristöön ja rakennusperintöön liittyvää inventointityötä ja vuonna 2013 maakuntamuseo yhdessä Lounaispaikan kanssa perusti näille tiedoille kulttuuriympäristön inventointijärjestelmän, MIP-portaalin. Portaali on tarkoitettu ensisijaisesti museon tutkijoiden työkaluksi sekä muiden keskeisten sidosryhmien, kuten kuntien, käyttöön. MIP on selainpohjainen järjestelmä, joten tietoja on helppo jakaa eri toimijoiden välillä. Kunnat ja muut tietojen tarvitsijat, esimerkiksi kaavoittajat, saavat pyydetessä katselutunnukset tietokantaan, jolloin he pääsevät tarkastelemaan tietoja portaaliin ja tarvittaessa irrottamaan sieltä tietoa omiin järjestelmiinsä. (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013; Tamsaari 2013.)

MIP:n on tarkoitus helpottaa ja tehdä tehokkaammaksi inventointitietojen arkistointityö, tiedonhallinta ja jakaminen. MIP:iin kirjautunut käyttäjä pystyy tallentamaan portaaliin uusien rakennusinventointien tiedot valokuvineen ja esimerkiksi merkitsemään kohteet kartalle. Myös maisemaselvitykset on mahdollista liittää osaksi inventointia. Lisäksi käyttäjä voi tarkastella rajapintojen avulla erilaisia paikkatietoaineistoja, kuten esimerkiksi muinaisjäännösrekisteriä ja kaavoitusaineistoja. Portaaliin on myös tallennettu muun muassa digitoidut maisemahistoriakartat. (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013; Tamsaari 2013.)

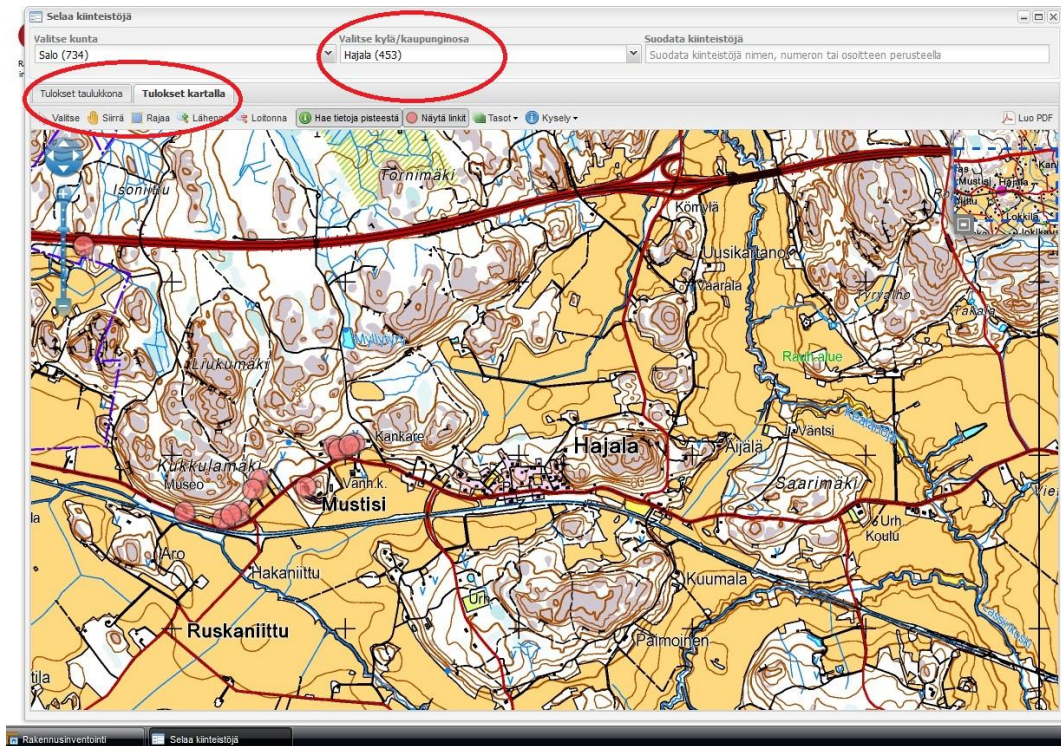
7.5.1 Portaalin käytöstä

Portaalin rakennusinventoinnin sivustolla pystyy muun muassa selaamaan jo luotuja inventointitietoja ja lisäksi luomaan uusia projekteja. Portaalissa on myös lukuisia muita toimintoja, mutta tämän opinnäytetyön yhteydessä on tutustuttu ainoastaan edellä mainittuihin toimintoihin. Kuvassa (KUVIO 21) on näkymä rakennusinventoinnin etusivusta.

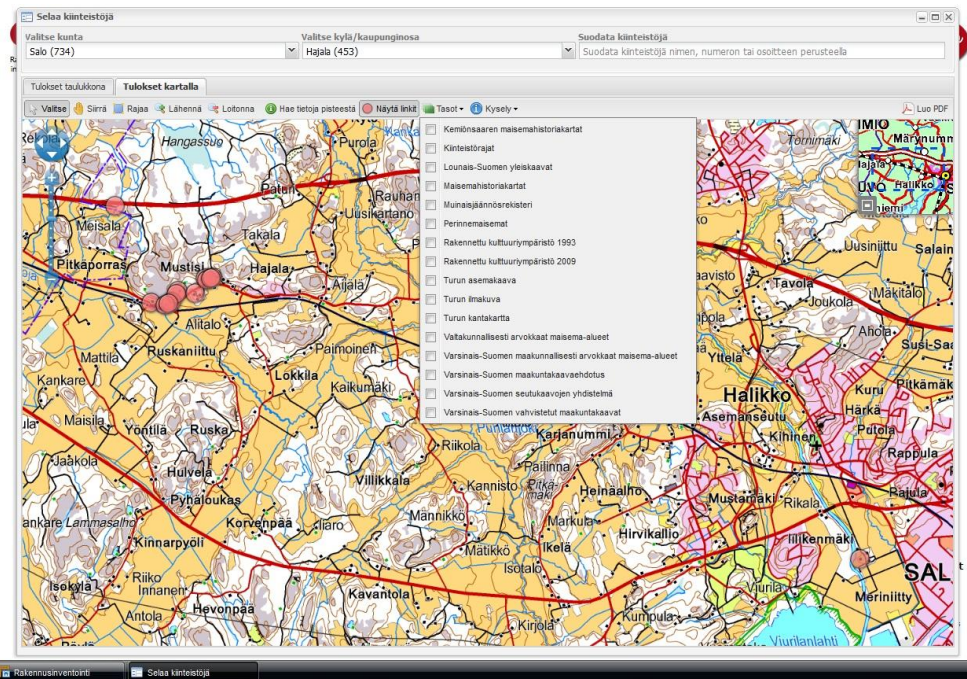

KUVIO 21. MIP: Rakennusinventointi (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013)

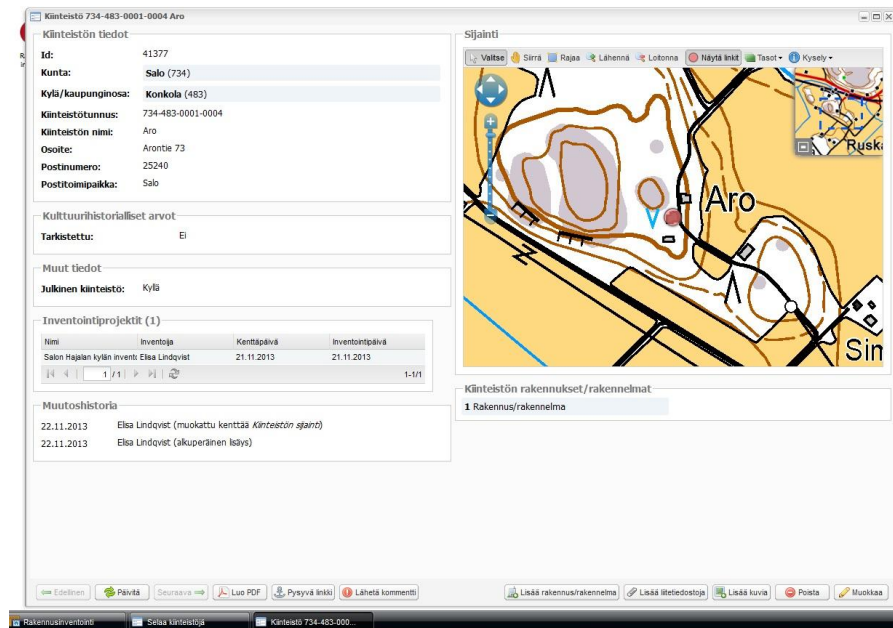
Kiinteistöjä pystyy selaamaan kylän nimen tai tunnuksen mukaan taulukkona tai karttanäkymästä. Kyseisen kylän kaikki portaaliin tallennetut inventoidut kiinteistöt on merkitty vaaleanpunaisella pallolla (KUVIO 22), jota klikkaamalla saa näkyviin tiedot kyseisestä kiinteistöstä (KUVIO 24). Karttanäkymään voi halutessaan lisätä taustaksi erilaisia tasoja, esimerkiksi maisemahistoriakartan (KUVIO 23). (Tamsaari 2013.)

KUVIO 22. MIP: Tulokset kartalla –näkö (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013)

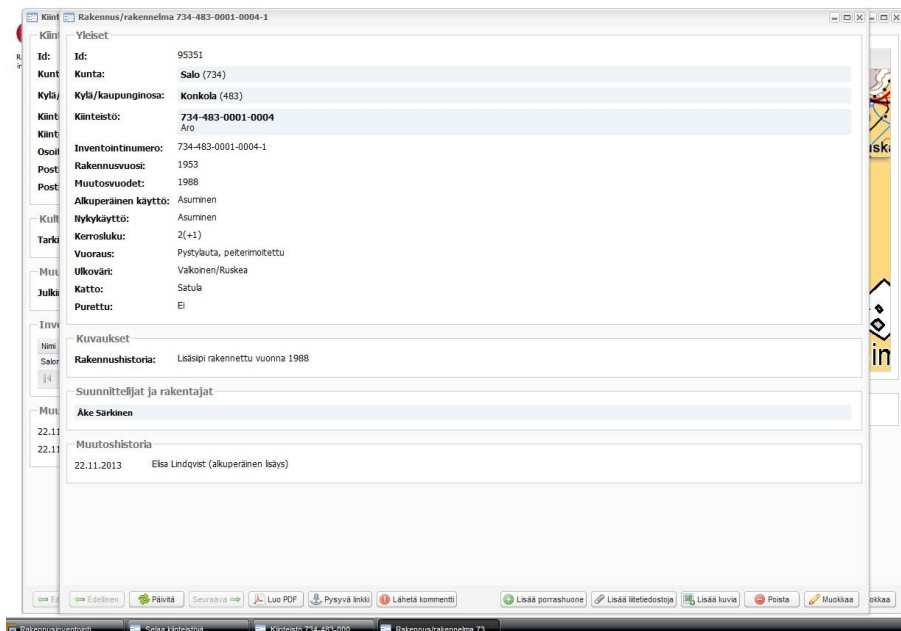

KUVIO 23. MIP: Karttatasot (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013)

KUVIO 24. MIP: Esimerkki kiinteistön tiedot –välilehdestä (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013)

Jokaisen kiinteistön tietoihin on tallennettu kaikki kyseisen kiinteistön rakennukset ja rakennelmat. Klikkaamalla rakennusta tai rakennelmaa saa esille vielä yksityiskohtaisemmat tiedot kyseisestä rakennuksesta (KUVIO 25).

KUVIO 25. MIP: Esimerkki rakennuksen yksityiskohtaiset tiedot –välilehdestä (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013)

8 YHTEENVETO

Salo ja sen yhdeksän ympäröivää kuntaa yhdistettiin vuonna 2009 uudeksi Salon kaupungiksi. Tämä Suomen suurin kuntaliitos on tuonut mukanaan suuria haasteita Salon kaupunkisuunnittelulle, kun sen reuna-alueet ovat menettäneet palvelujaan. Lisäksi vuonna 2012 yksi Suomen suurimmista yrityksistä ja Salon selvästi suurimmista työnantajista ilmoitti lopettavansa toimintansa Salossa, mikä merkitsi satojen työpaikkojen häviämistä. Salo on siis viime aikoina kärsinyt merkittävistä taloudellisista vaikeuksista ja muuttotappiosta.

Salo on kuitenkin monien vahvuuksien kaupunki. Salo sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien päässä suurten kaupunkien, Turun ja Helsingin, välissä. Salo on lisäksi maisemallisesti arvokasta aluetta ja kaupungissa on monia kulttuuriympäristön kannalta tärkeitä kohteita. Erityisesti varsinaista Saloa ympäröivät maaseutualueet ovat kauniita ja maisemallisesti edustavia. Nämä vahvuudet pystytään kovalla työllä kääntämään voitoksi.

Vuoden 2012 lopulla Salossa aloitettiin Kylien Salo -hanke, jonka tavoitteena on kyläyhdistysten toiminnan aktivointi, vuorovaikutuksen ja yhteistyön vahvistaminen kaupungin ja paikallisten toimijoiden välillä, yhteisöllisyyden ja osallisuuden voimistaminen sekä lähi- ja asukasdemokratian tukeminen. Hankkeen aikana tehdään muun muassa kyläsuunnitelmia. (Salon kaupunki 2014a.) Kyläsuunnitelmat ovat tärkeitä kylien kehittämisen kannalta ja sitä kautta kylien vetovoimaisuuden lisäämiselle.

Tämä opinnäytetyö on osa Salon seudulla sijaitsevan Hajalan kylän kyläsuunnitelmaa, jonka tavoitteena on vahvistaa kylän identiteettiä ja tuoda alueelle uutta väestöä. Hajalan kylän sijainti Turun lähellä valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sekä 2000-luvun alkupuolella rakennettu moottoritie ovat Hajalan vahvuuksia, mutta kylään tarvitaan myös maankäytöllistä suunnittelua, jotta uudet asuinrakennukset ja toiminnot pystytään sijoittamaan kylään rikkomatta sen maisemarakennetta.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Aarrevaara, E. 2009. Maaseudun kulttuuriympäristön muutos ja suunnitteluprofessio 1900-luvulla. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Andersson, P. 2003. Rakennusinventoinnin opas. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Halfacree, K. 1993. Locality and social representation: space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies* 9. Pergamon.

Heikkilä, T. 2000. Suomalainen kulttuurimaisema. Sulkava: Tapio Heikkilä ja Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki, M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. 2013. Kaupungin-maaseudun alueluokitus: Paikkatietomuotoisen alueluokituksen muodostamisperiaatteet. Suomen Ympäristökeskus.

Henttinen, A. 2009. Maaseutu politiikan tantereena. Tampere: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä.

Hirviluoto, A-L. & Pitkänen, K. 1992. Halikon historia I. Jyväskylä: Gummerus.

Kuisma, J. & Peltonen, T. 2002. Kyläsuunnittelun opas: Miten kehitämme ja kaavoitamme kyläämme 2000-luvulla. Porvoo: PS-kustannus.

Lehtomaa, L. 2000. Varsinais-Suomen perinnemaisemat. Turku: Lounais-Suomen ympäristökeskus.

Lounatvuori, I. & Putkonen, L. 2001. Rakennusperintömme: Kulttuuriympäristön lukukirja. Hämeenlinna: Rakennustieto Oy.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2006. Suomen maaseututyypit 2006. Vammalan kirjapaino Oy.

Maatalouden tutkimuskeskus. 1998. Elämän puolesta. Sulkava: Finnreklama Oy.

Malinen, P., Kytölä, L., Keränen, H. & Keränen, R. 2006. Suomen maaseututyypit 2006. Maa- ja metsätalousministeriö.

Metsälaki 1093/1996.

Muinaismuistolaki 295/63.

Rasila, V., Jutikkala, E. & Mäkelä-Alitalo, A. 2003. Suomen maatalouden historia I. Perinteisen maatalouden aika: Esihistoriasta 1870-luvulle. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Rautamáki, M. 1990. Maakunnallinen maisemaselvitys: Varsinais-Suomi. Turku: Varsinais-Suomen Seutukaavaliitto.

Salon kaupunki. 2004. Salon yleiskaava 2020: Salon maisemaselvitys.

Salon kaupunki. 2011. Hajalan kyläsuunnitelma.

Salon kaupunki. 2012. Hajalan kyläkaava.

Salonen, V-P., Eronen, M. & Saarnisto, M. 2002. Käytännön maaperägeologia. Turku: Kirja-Aurora.

Elektroniset lähteet:

Arkkitehtuurimuseo. 2012a. Jälleenrakennuskauden arkkitehtuuri [viitattu 10.12.2013]. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/jalleenrakennuska>

Arkkitehtuurimuseo. 2012b. Rintamamiestalo [viitattu 10.12.2013]. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/rintamamamiestalo>

Euroopan komissio. 2013. Eurooppalaisen maaseudun kehittämisen verkosto [viitattu 17.10.2013]. Saatavissa: http://enrd.ec.europa.eu/fi/en-rd-presentation_fi.cfm

Forsius, J. 2013. Kulttuurimaisema muuttuu [viitattu 9.10.2013]. Saatavissa: http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/artikkelit/fi_FI/kulttuurimaisemamuuttuu/

Geologian tutkimuskeskus. 2013. Maalajien kuvaus ja soveltuvuus eri käyttötarkoituksiin [viitattu 1.10.2013]. Saatavissa: <http://weppi.gtk.fi/aineistot/mp-opas/kuvausjasoveltuvuus.htm>

Haggrén, E. & Ylätaalo, M. 2006. Maatalouden investoinnit ja tilojen talous [viitattu 25.10.2013]. Saatavissa: <http://www.smts.fi/esit06/1301.pdf>

Helsingin yliopisto. 2004a. Historiallinen maatalous. Isojako [viitattu 9.10.2013]. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanjaot/isojako.htm>

Helsingin yliopisto. 2004b. Historiallinen maatalous. Lohkojako [viitattu 9.10.2013]. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanjaot/lohojako.htm>

Helsingin yliopisto. 2004c. Historiallinen maatalous. Sarkajako [viitattu 9.10.2013]. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanjaot/sarkajako.htm>

Helsingin yliopisto. 2004d. Historiallinen maatalous. Uusjako [viitattu 9.10.2013]. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanjaot/uusjako.htm>

ICOMOS. 2011a. ICOMO's mission [viitattu 10.11.2013]. Saatavissa: <http://www.icomos.org/en/about-icomos/mission-and-vision/icomos-mission>

ICOMOS. 2011b. Introducing ICOMOS [viitattu 10.11.2013]. Saatavissa: <http://www.icomos.org/en/about-icomos/mission-and-vision/mission-and-vision>

Lilja-Rothsten, S., Kotiharju, S., Lindén, M. & Saaristo, L. 2012. Reuna- ja vaihettumisvyöhykkeet [viitattu 29.12.2013]. Saatavissa: http://www.metsavastaa.net/files/metsavastaa/METSO%20-yhteisty__/Riistaa%20reunoilta%20raportti_060513.pdf

Lounaispaikka. 2013. Kartta-aineisto [viitattu 29.11.2013]. Saatavissa: <http://kartta.lounaispaikka.fi/>

Luonnontila. 2013. Maatilojen määrä ja peltoala [viitattu 25.10.2013]. Saatavissa: <http://www.luonnontila.fi/fi/indikaattorit/maatalousympaeristot/ma1-maatilojen-maara-ja-peltoala>

Maanmittauslaitos. 2013. Karttaikkuna [viitattu 3.6.2013]. Saatavissa: <http://www.paikkatietoikkuna.fi/web/fi/kartta>

Maaseudun Tulevaisuus. 2013. Paluumuutto maaseudulle voimistuu tasaisesti. 2013 [viitattu 4.6.2013]. Saatavissa: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maaseutu/paluumuutto-maaseudulle-voimistuu-tasaisesti-katso-kotikuntasi-tilanne-1.40255>

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. 2009. Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2009-2013 [viitattu 9.10.2013]. Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/976/YTR5_2009_Maaseutupoliittinen_kokonaisuohjelma_2009_2013.pdf

Metsäntutkimuslaitos. 2012. Solbölen tutkimusmetsä –Ikkuna tammivyöhykkeen metsäntutkimukseen [viitattu 1.10.2013]. Saatavissa:

<http://www.metla.fi/metsat/solbole/>

Museovirasto. 2012a. Historiallisen ajan muinaisjäännökset [viitattu 9.10.2013].

Saatavissa:

http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/historiallisen_ajan_perinto

Museovirasto. 2012b. Kulttuuriympäristö [viitattu 9.12.2013]. Saatavissa:

<http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto>

Museovirasto. 2013. Maaseudun asutus- ja elinkeinohistoria [viitattu 9.10.2013].

Saatavissa:

http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/historiallisen_ajan_perinto/asutus_ja_elinkeinohistoria

Noponen, J. 2009. Energiatehokkuus alkaa kaavoituksesta [viitattu 20.1.2014].

Saatavissa: http://www.maankaytto.fi/arkisto/mk109/mk109_1227_noponen.pdf

Rakennusperintö 2013a. Maaseutu, kylät, kartanot [viitattu 9.10.2013].

Saatavissa:

http://www.rakennusperinto.fi/kulttuuriymparisto/rakennuksia_ja_ymparistoja/fi_FI/Maaseutu/

Rakennusperintö 2013b. Selvitykset ja inventoinnit [viitattu 17.10.2013].

Saatavissa:

http://www.rakennusperinto.fi/Sailyttaminen/Selvitykset_ja_inventoinnit/fi_FI/selvityksetjainventoinnit/

Salon kaupunki. 2013. Paikkatietoaineisto.

Salon kaupunki 2014a. Kylien Salo –kehittämishanke [viitattu 12.2.2014].

Saatavissa:

<http://www.salo.fi/linkit/osallistuminenjaasiointi/lahidemokratia/kyliensalokehittamishanke/>

Salon kaupunki. 2014b. Paikkatietoaineisto.

Sikiö, M. 2012. Maaseudun muuttuva asuminen –tyhjät asuinrakennukset tutkimuksen kohteena [viitattu 8.10.2013]. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20121135/urn_nbn_fi_uef-20121135.pdf

Suomen standardoimisliitto SFS ry. 2012. SFS-EN 16096:en Conservation of cultural property. Condition survey and report of built heritage [viitattu 10.11.2013]. Saatavissa:

<http://sales.sfs.fi/sfs/servlets/ProductServlet?action=showproduct&productnumber=195500>

Suomen ympäristökeskus. 2013a. Ilmasto-opas: Maankäyttö ja rakentaminen [viitattu 12.2.2013]. Saatavissa: [http://ilmasto-](http://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/vaikutukset/-/artikkeli/a68b5e44-a4bf-4230-8255-44a6620a30cb/maankaytto-ja-rakentaminen.html)

[opas.fi/fi/ilmastonmuutos/vaikutukset/-/artikkeli/a68b5e44-a4bf-4230-8255-44a6620a30cb/maankaytto-ja-rakentaminen.html](http://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/vaikutukset/-/artikkeli/a68b5e44-a4bf-4230-8255-44a6620a30cb/maankaytto-ja-rakentaminen.html)

Suomen ympäristökeskus. 2013b. Kaupungin-maaseudun alueluokitus:

Paikkatietomuotoisen alueluokituksen muodostamisperiaatteet [viitattu 29.12.2013] Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B43BAC242-6890-4CE9-B17A-C2167D17B674%7D/76113>

Svensberg, M. 2012. Riistaa reunoilta – Metso-yhteistoimintaverkostohanke [viitattu 29.12.2013]. Saatavissa:

http://www.metsavastaa.net/files/metsavastaa/METSO%20-yhteisty__/Riistaa_reunoilta_Marko_Svensberg2.pdf

Tiehallinto. 2013. Suuri rantatie -Kunikaantie [viitattu 3.6.2013]. Saatavissa:
<http://alk.tiehallinto.fi/tiehist/rantatie.htm>

UPM. 2006. Metsiemme lehtokasveja [viitattu 20.9.2013]. Saatavissa:
https://www.metsamaailma.fi/fi/ForestInformation/ForestLibrary/Documents/Metsiemme_lehtokasveja_opasvihko.pdf

Valtion ympäristöhallinto. 2011a. Rakennusperintö ja kulttuuriympäristö [viitattu 3.6.2013]. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=232&lan=fi>

Valtion ympäristöhallinto. 2011b. Uskelan- ja Halikonjoen laaksot [viitattu 3.6.2013]. Saatavissa:
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=110899&lan=fi>

Valtion ympäristöhallinto. 2013a. Arvokkaat maisema-alueet [viitattu 3.6.2013]. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=685&lan=fi>

Varsinais-Suomen maakuntamuseo. 2013. Museon inventointiportaali [viitattu 30.11.2013]. Saatavissa: <http://mip.turku.fi>

Ympäristöministeriö 2009. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja rakennettu kulttuuriympäristö [viitattu 25.10.2013]. Saatavissa:
http://www.rky.fi/read/asp/r_RKY_kaavoituksessa_ja_lupamenettelyssa.pdf

Ympäristöministeriö 2011. Maaseutumaisemat [viitattu 31.1.2014]. Saatavissa:
<http://www.maaseutumaisemat.fi/>

Ympäristöministeriö. 2012. Kyläyleiskaavoitus: Opas kaavoittajille, kunnille ja kylille [viitattu 6.2.2014]. Saatavissa:
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38724/SY3_2012_Kylayleiskaavoitus_FINAL.pdf?sequence=1

Suulliset lähteet:

Jaatinen, A. 2013. Arkkitehti, ELY maaseutupalvelut. Kehittyvä maaseutu kulttuuriympäristössä. Luento. Seminaari rakennetun kulttuuriperinnön hoidosta 24.10.2013, Kemiö Villa Lande.

Lindh, T. 2013. Arkkitehti, Alvar Aalto Säätiö. Conservation management plan. Luento. Seminaari rakennetun kulttuuriperinnön hoidosta 24.10.2013, Kemiö Villa Lande.

Lindroos, K. 2013. Maanmittausinsinööri ja Sagalundin museosäätiön puheenjohtaja. Kulttuuriympäristön merkitys meille. Luento. Seminaari rakennetun kulttuuriperinnön hoidosta 24.10.2013, Kemiö Villa Lande.

Mikkonen-Hirvonen, S. 2013. Arkeologi, Museovirasto. Muinaisjäännösten maisemanhoito. Luento. Seminaari rakennetun kulttuuriperinnön hoidosta 24.10.2013, Kemiö Villa Lande.

Nyman, M. 2014. Tutkija, Varsinais-Suomen ELY-keskus. Kenen maisema?. Seminaari Salon seudun maisemista 29.1.2014. Salo, kaupungin valtuustosali.

Seppälä, A. 2014. Alueiden käytön yksikön päällikkö, Varsinais-Suomen ELY-keskus. Kenen maisema?. Seminaari Salon seudun maisemista 29.1.2014. Salo, kaupungin valtuustosali.

Tamsaari, S. 2013. Tutkija, Varsinais-Suomen maakuntamuseo. Tapaaminen maakuntamuseolla 30.10.2013.

Tervonen, V. 2009. Arkkitehti SAFA, miljöosuunnittelu tuntiopettaja. Luentomateriaali.

Äijö, K. 2013. Maakunta-arkkitehti, Varsinais-Suomen liitto. Kulttuuriympäristö kaavoituksessa. Luento. Seminaari rakennetun kulttuuriperinnön hoidosta 24.10.2013, Kemiö Villa Lande.

Kuvien lähteet:

KUVIO 1. Kaupunki-maaseutu –luokituksen jakautuminen (Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki, M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H., Rusanen, J. 2013. Kaupungin-maaseudun alueluokitus: Paikkatietomuotoisen alueluokituksen muodostamisperiaatteet. Suomen Ympäristökeskus.)

KUVIO 2. Maatilojen määrä ja keskimääräiset tilakoot (Luonnontila. 2013. Maatilojen määrä ja peltoala [viitattu 25.10.2013]. Saatavissa: <http://www.luonnontila.fi/fi/indikaattorit/maatalousympaeristot/mal-maatilojen-maara-ja-peltoala>)

KUVIO 3. Alueidenkäytön ohjausjärjestelmä (Ympäristöministeriö. 2012. Kyläyleiskaavoitus: Opas kaavoittajille, kunnille ja kylille [viitattu 6.2.2014]. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38724/SY3_2012_Kylayleiskaavoitus_FINAL.pdf?sequence=1)

KUVIO 4. Uuden ja vanhan rakentamisen sijoittuminen maaseudulla (Aarrevaara, E. 2009. Maaseudun kulttuuriympäristön muutos ja suunnitteluprofessio 1900-luvulla. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.)

KUVIO 5. Selvitysalueen sijainti (Maanmittauslaitos 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 6. Selvitysalueen rajaus (Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 7. Ote senaatinkartastosta 1800-1900-luvulta (Pohjakartta: Lounaispaikka 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 8. Maisemahistoriakartta (Varsinais-Suomen maakuntamuseo 2013, tekijä muokannut kuvaa)

KUVIO 9. Tiestö (Salon kaupunki 2014, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 10. Maanomistus (Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa)

KUVIO 11. Maakuntakaava (Maanmittauslaitos 2013, tekijä muokannut kuvaa)

KUVIO 12. Potentiaalinen viemäritävyä alue (Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 13. Maatalouskeskukset ja eläintenpitopaikat (Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 14. Selvitysalueen sijoittuminen arvokkaalle maisema-alueelle (Maanmittauslaitos 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 15. Rakennettu kulttuuriympäristö (Elisa Lindqvist 2013.)

KUVIO 16. Muinaisjäännökset (Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 17. Kallioperäkartta (Maanmittauslaitos 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 18. Maaperäkartta (Maanmittauslaitos 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 19. Vesiolosuhteet (Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

KUVIO 20. Kaj Englundin piirros vuodelta 1945. Evakkoperhe hämmästelee rintamamiestalon ”maaseudun funktionalismia”. (Arkkitehtuurimuseo. 2012b. Rintamamiestalo [viitattu 10.12.2013]. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/rintamamamiestalo>)

KUVIO 21. MIP: Rakennusinventointi (Varsinais-Suomen maakuntamuseo. 2013. Museon inventointiportaali [viitattu 30.11.2013]. Saatavissa: <http://mip.turku.fi>)

KUVIO 22. MIP: Tulokset kartalla –näkyä (Varsinais-Suomen maakuntamuseo. 2013. Museon inventointiportaali [viitattu 30.11.2013]. Saatavissa: <http://mip.turku.fi>)

KUVIO 23. MIP: Karttatasot (Varsinais-Suomen maakuntamuseo. 2013. Museon inventointiportaali [viitattu 30.11.2013]. Saatavissa: <http://mip.turku.fi>)

KUVIO 24. MIP: Esimerkki kiinteistön tiedot –välilehdestä (Varsinais-Suomen maakuntamuseo. 2013. Museon inventointiportaali [viitattu 30.11.2013]. Saatavissa: <http://mip.turku.fi>)

KUVIO 25. MIP: Esimerkki rakennuksen ykistyiskohtaiset tiedot –välilehdestä (Varsinais-Suomen maakuntamuseo. 2013. Museon inventointiportaali [viitattu 30.11.2013]. Saatavissa: <http://mip.turku.fi>)

KUVA 1. Ilmakuva Hajalasta (Salon kaupunki 2013.)

KUVA 2. Hajalan kyläkoulu (Elisa Lindqvist 2013.)

KUVA 3. Hajalan avointa viljelymaisemaa (Elisa Lindqvist 2013.)

KUVA 4. Näkyä metsäiseltä saarekkeelta (Timo Alhoke 2013.)

KUVA 5. Takalan tila (Jari Laiho 2013.)

KUVAT 6-10. Hajalan asuinrakennuksia. (Elisa Lindqvist 2013.)

LIITTEET

LIITE 1. Maaseudun kolmijako (Valtion ympäristöhallinto. 2013b. Kaupunki-maaseutuluokitus [viitattu 12.2.2013]. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B4A486228-E160-4DC3-AA7B-C4266549F3AC%7D/76111>)

LIITE 2. Kaupunki-maaseutu –luokitus (Suomen ympäristökeskus. 2013b. Kaupungin-maaseudun alueluokitus: Paikkatietomuotoisen alueluokituksen muodostamisperiaatteet.)

LIITE 3. Uudisrakentaminen (Salon kaupunki 2014. Paikkatietoaineisto.)

LIITE 4. Kyläkaava (Salon kaupunki 2013. Paikkatietoaineisto.)

LIITE 5. Topografiakartta (Pohjakartta: Maanmittauslaitos 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

LIITE 6. Maiseman arvot –kartta (Elisa Lindqvist 2014.)

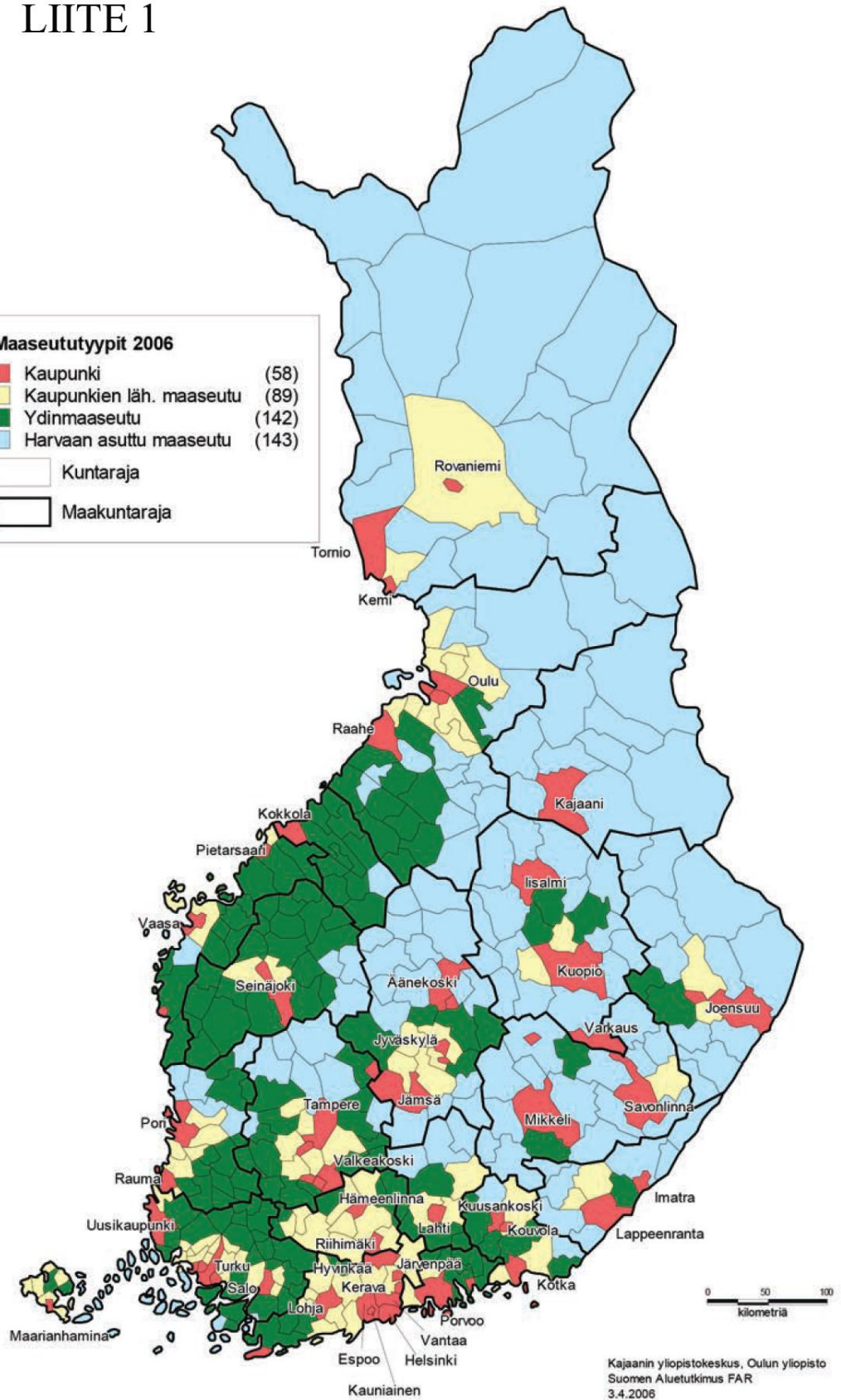
LIITE 7. Maankäyttösuositukset –kartta (Elisa Lindqvist 2014.)

LIITE 8. Hajalan 1940-1960 -luvuilla rakennetut rakennukset kartalla (Pohjakartta: Salon kaupunki 2013, tekijä muokannut kuvaa.)

LIITE 1

Maaseututyypit 2006

■	Kaupunki	(58)
■	Kaupunkien läh. maaseutu	(89)
■	Ydinmaaseutu	(142)
■	Harvaan asuttu maaseutu	(143)
	Kuntaraja	
	Maakuntaraja	

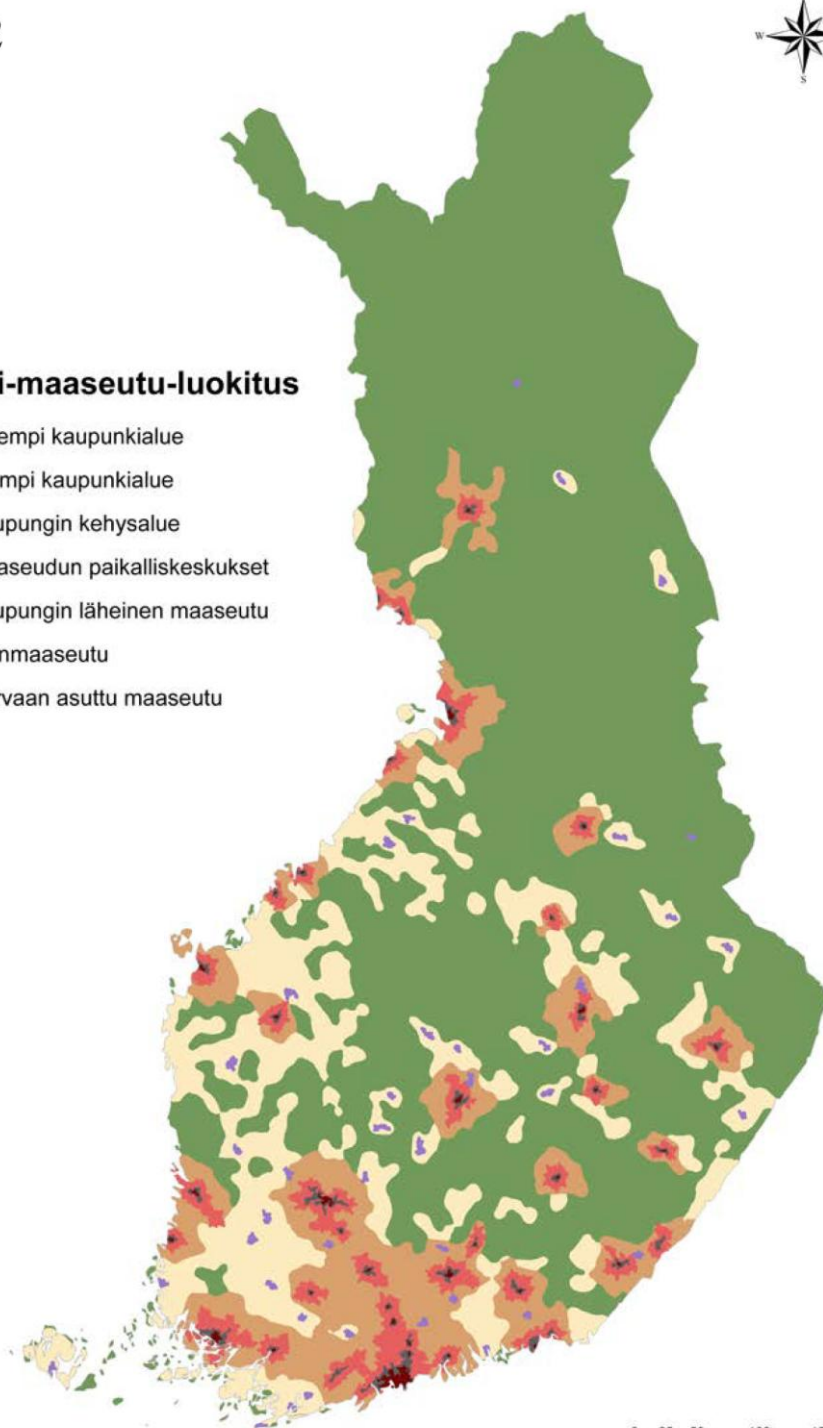

LIITE 2

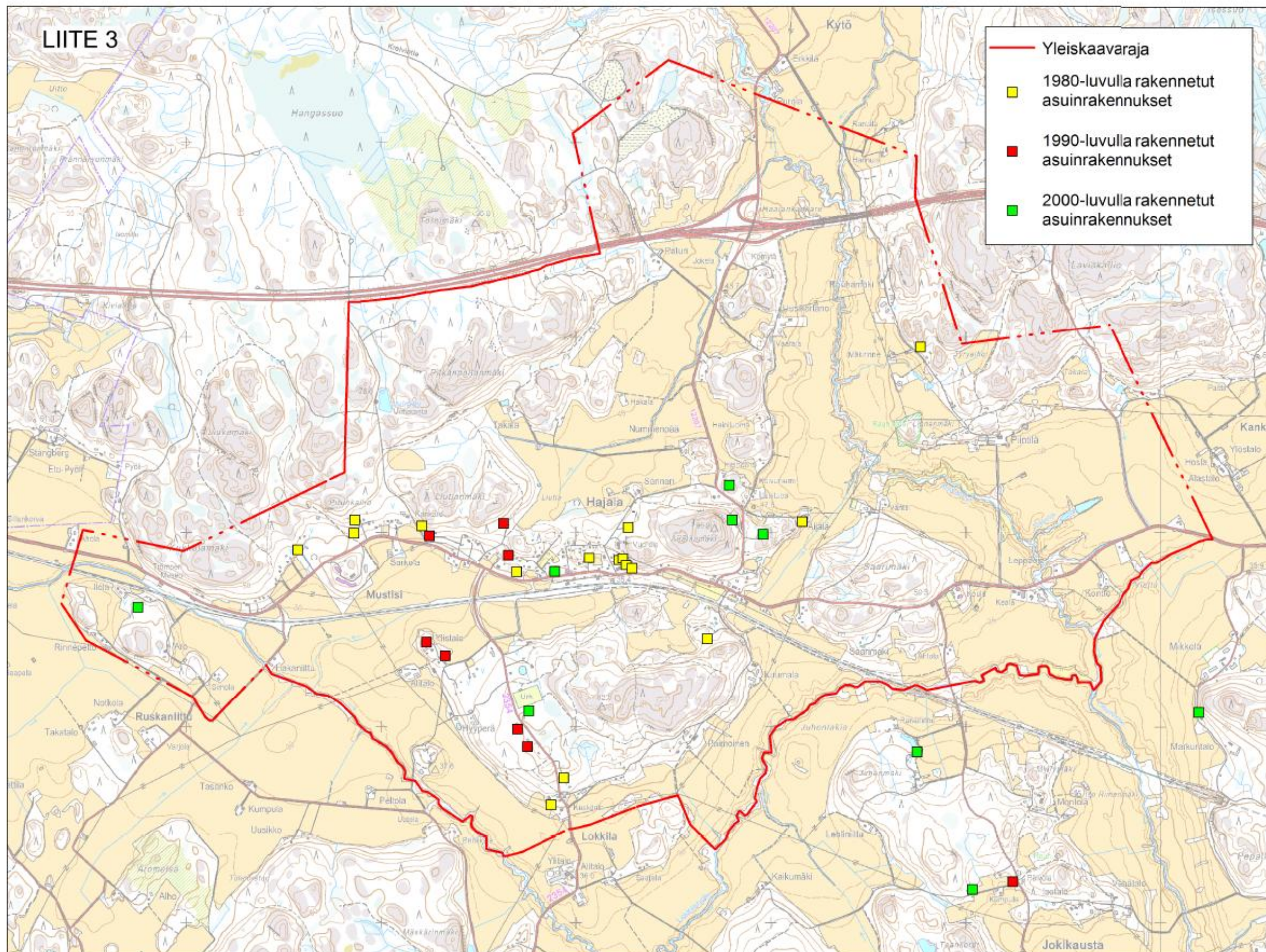

Kaupunki-maaseutu-luokitus

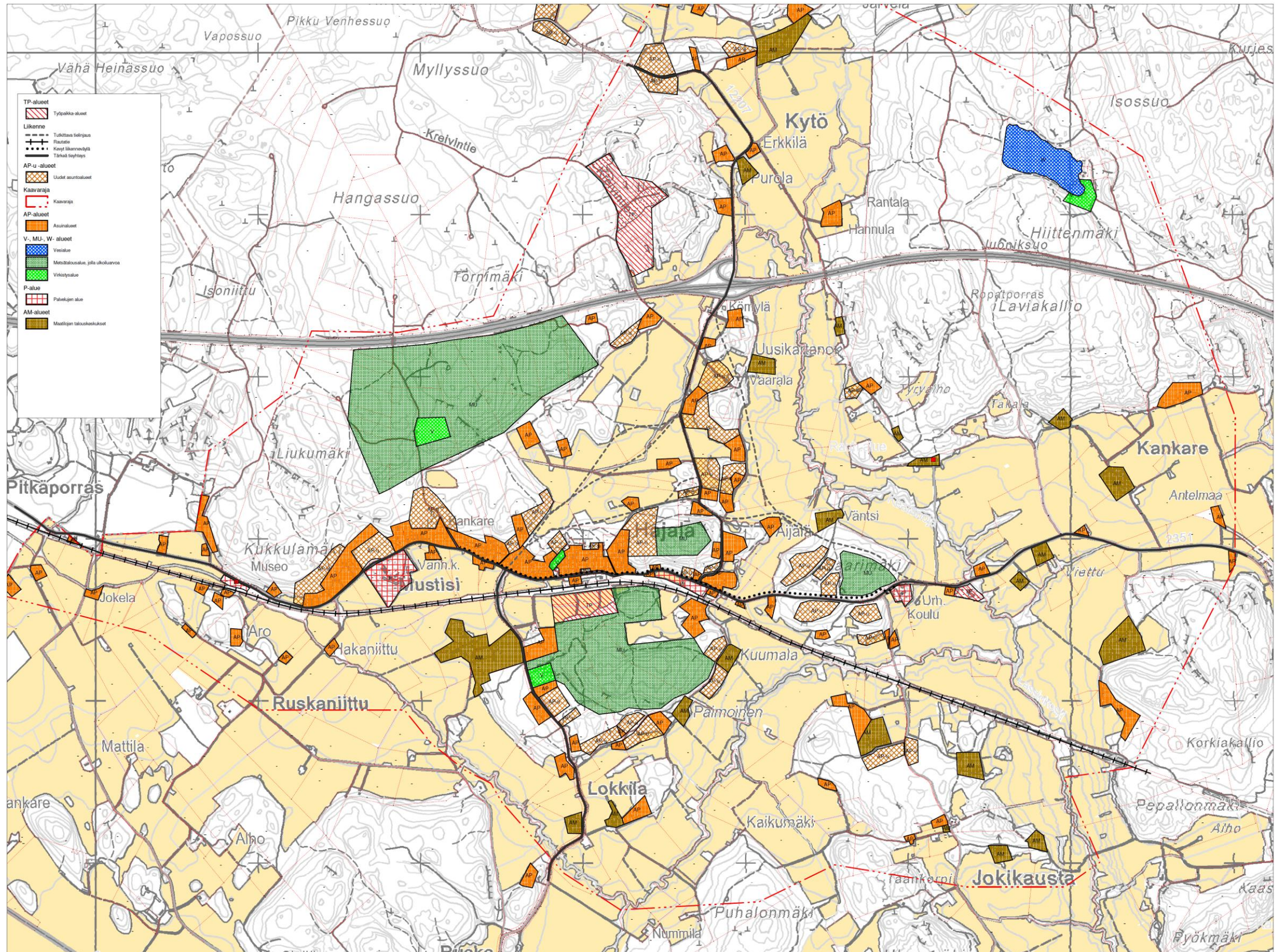
- Sisempi kaupunkialue
- Ulompi kaupunkialue
- Kaupungin kehysalue
- Maaseudun paikalliskeskukset
- Kaupungin läheinen maaseutu
- Ydinmaaseutu
- Harvaan asuttu maaseutu

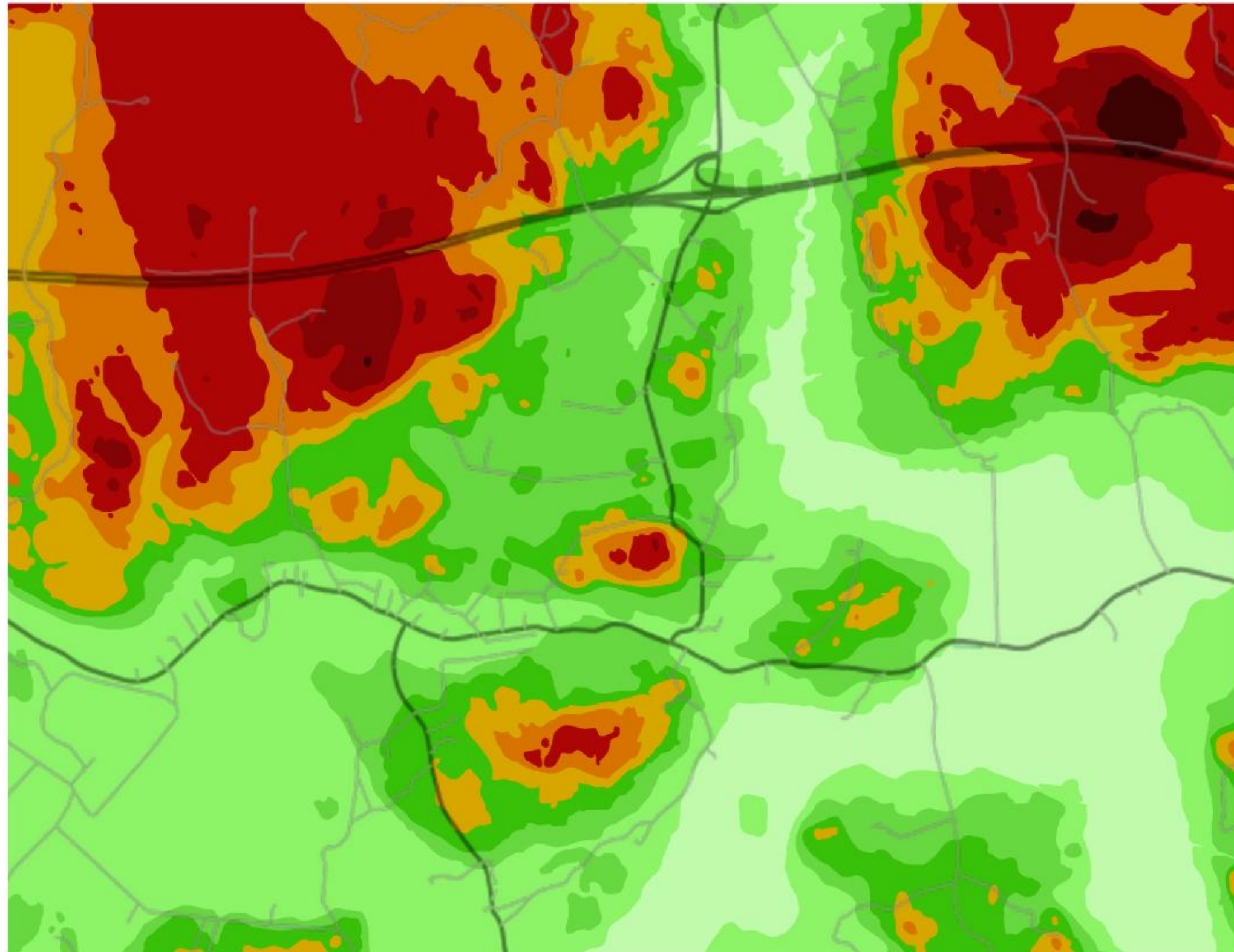

LIITE 3

LIITE 4

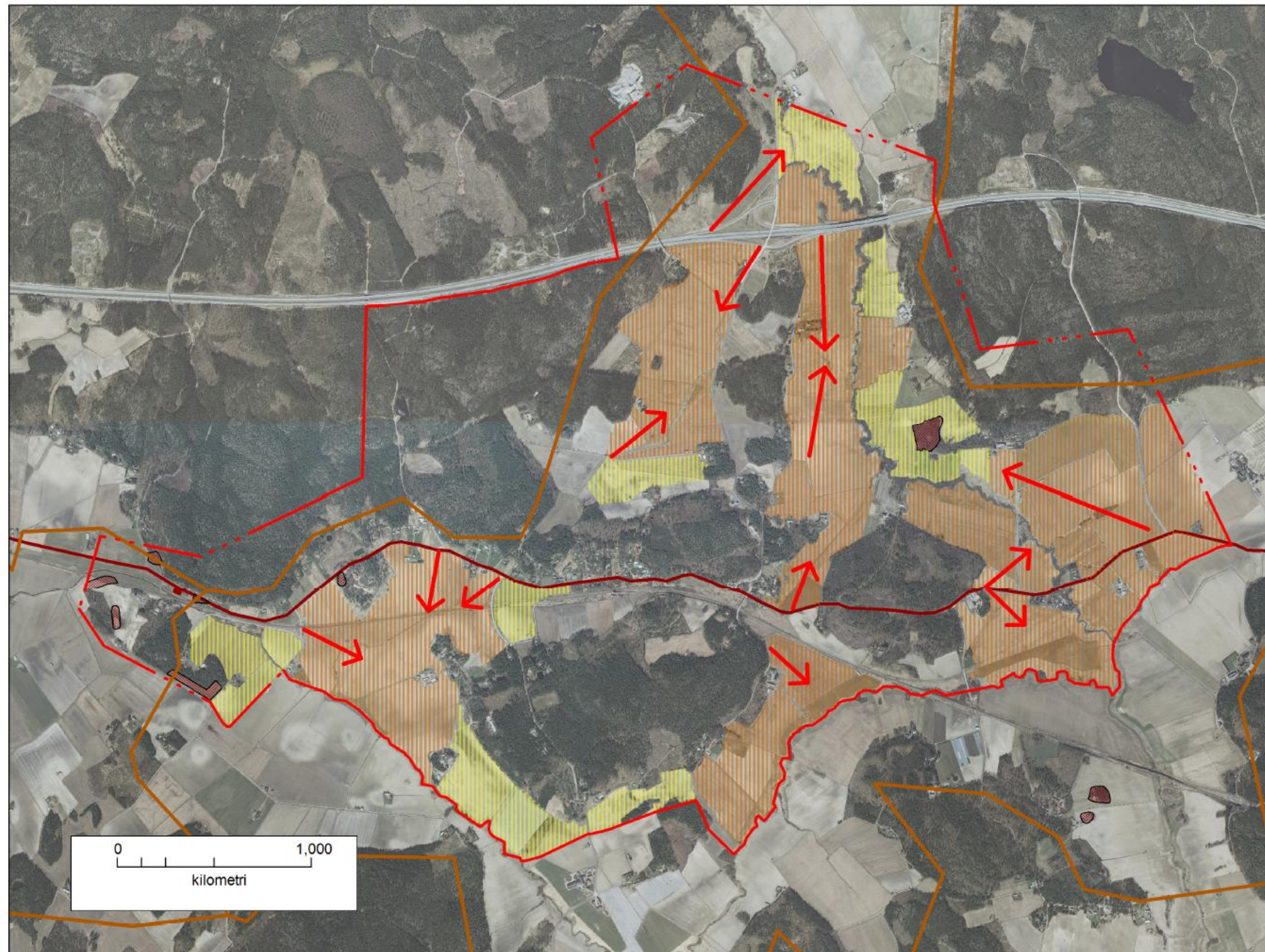

LIITE 5
TOPOGRAFIA

- > 100
- 90-99
- 80-89
- 70-79
- 60-69
- 50-59
- 40-49
- 30-39
- < 30

LIITE 6

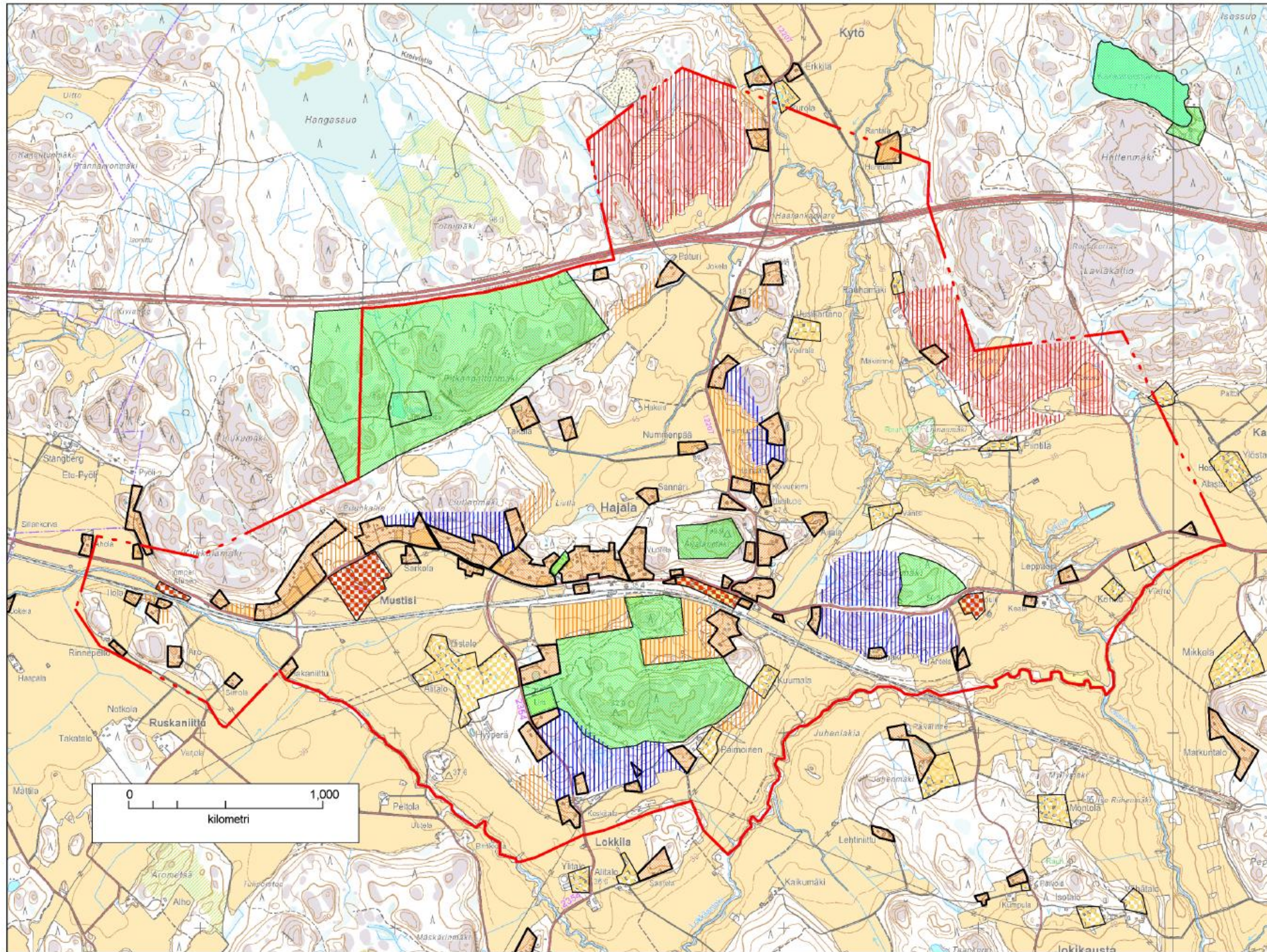

MAISEMAN ARVOT

- Yleiskaavaraja
 - Tärkeä näkymä
 - Maisemakuvan kannalta tärkeä peltoalue
 - Lähimaiseman kannalta tärkeä peltoalue
 - Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen raja
 - Muinaisjäännösalue
 - Historiallinen tie
 - Arvokas rakennus-
kulttuurikohte
- P
↑

Elisa Lindqvist, miljöösuunnittelun opiskelija
12.2.2014, Salon kaupunki

LIITE 7

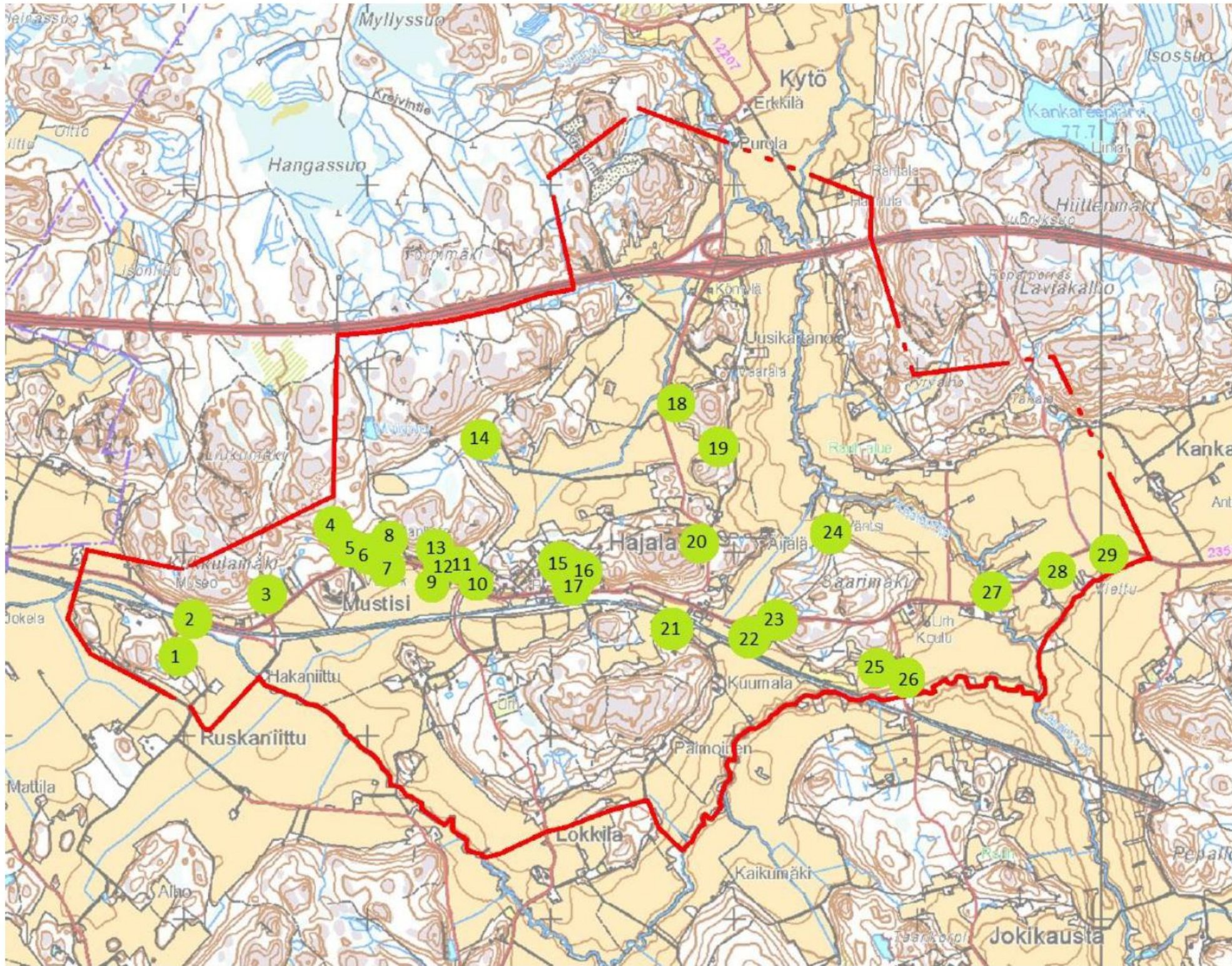
MAISEMALLISET MAANKÄYTTÖSUOSITUKSET

- Yleiskaavaraja
- Maisemallisesti hyvin rakentamiseen soveltuva alue
- Maisemallisesti kohtalaisesti rakentamiseen soveltuva alue
- Maisemallisesti heikosti rakentamiseen soveltuva alue
- Olemassa oleva asuinalue
- Metsien moninaiskäyttöalue
- Palvelualue
- Maatalouskeskus

Muu alue on maisemallisesti erittäin heikosti rakentamiseen soveltuva

P
↑

Elisa Lindqvist, miljöösuunnittelu opiskelija
12.2.2014, Salon kaupunki

LIITE 8

Selvitysalueen
inventoidut 1940-1960-
luvulla rakennetut
rakennukset